

Monitoring izborne kampanje

Opšti izbori 2010

Podržano od

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

Bosna i Hercegovina, mart 2011. Godine

Sadržaj

Sadržaj	5
Uvod	7
Korupcija u finansiranju izbornih kampanja	7
Trgovina uslugama	8
Zloupotreba institucionalnih i javnih sredstava	8
Podmićivanje glasača i izbornih zvaničnika	8
Monitoring troškova kampanje	8
Opšti izbori u BiH	10
Monitoring izborne kampanje - Opšti izbori 2010	11
Oglašavanje u štampanim i elektronskim medijima	12
Zastupljenost stranaka u medijima	13
Zastupljenost kandidata u medijima	13
Zastupljenost po tipu medija	14
STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE (SDA)	15
Bakir Izetbegović, kandidat SDA za predsjedništvo BiH	16
Enes Suljkanović, kandidat SDA za predsjednika RS	17
STRANKA ZA BIH	18
Haris Silajdžić, kandidat SBiH za predsjedništvo BiH:	19
STRANKA ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH (SBB)	20
Fahrudin Radončić, kandidat SBB za člana predsjedništva BiH	22
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH (HDZ BIH)	24
Borjana Krišto, kandidat HDZ BiH za člana predsjedništva BiH	25
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990 (HDZ 1990)	26
Martin Raguž, kandidat HDZ 1990 za člana predsjedništva BiH	28
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJAL DEMOKRATA (SNSD)	30
Nebojša Radmanović, kandidat SNSD za člana predsjedništva BiH	32
Milorad Dodik, kandidat SNSD za predsjednika RS	34
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA (SDS)	36
Ognjen Tadić, kandidat SDS za predsjednika RS	38
PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA RS (PDP)	39
Mladen Ivanić, kandidat PDP za člana predsjedništva BiH	40
SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA (SDP)	42
Željko Komšić, kandidat SDP za člana predsjedništva BiH	44

DEMOKRATSKA PARTIJA -Dragan Čavić.....	45
Intenzitet oglašavanja	48
Pregled održanih predizbornih skupova političkih stranaka.....	51
Vanjsko oglašavanje - billboardi	68
Postizborni finansijski izvještaji stranaka	69
Troškovi kampanje	69
Struktura prijavljenih troškova kampanje	71
Pregled prijavljenih troškova izborne kampanje za sve stranke	72
Analiza troškova	75
Finansijski izvještaji stranaka	77
Potencijalne nepravilnosti u finansijskim izvještajima	78
Iznuđivanje i kupovina glasova	81
Medijsko praćenje kampanje	83
Zaključci	85

Uvod

Širom svijeta se korupcija, jedan od najstarijih problema čovječanstva, sve više posmatra kao osnovna prepreka razvoja društva. Politička korupcija, odnosno zloupotreba političkih procesa i ovlaštenja radi sopstevne koristi, ruši povjerenje u izbore, podriva transparentnost i odgovornost vlasti i onemogućava uspostavljanje vladavine prava.

Upravo zbog toga se širom svijeta sve veći naponi ulažu u nadzor i praćenje kampanja i finansiranja političkih stranaka, odnosno načina na koja se sredstva prikupljaju i troše u političkim kampanjama. Problemi koji se javljaju u ovom procesu su raznovrsni, od neprimjerenih uticaja privatnih donatora do zloupotreba javnih sredstava u svrhu kampanje.

Transparentnost i regulacija finansiranja kampanja su osnovni preduslovi kontrolisanja i suzbijanja političke korupcije. U mnogim zemljama, uključujući Bosnu i Hercegovinu, pravni sistem koji reguliše finansiranje kampanja narušen je prazninama ili neadekvatnom primjenom. Zbog toga civilno društvo može igrati značajnu ulogu kroz ukazivanje na nedostatke u propisima, praznine u njihovoj primjeni, te kroz predlaganje rješenja. Monitoring procesa donošenja odluka i njihove primjene je jedna od najboljih tehnika za unapređenje transparentnosti i odgovornosti institucija vlasti, jer baca svjetlo na nepravilnosti i koruptivne prakse, koje se gotovo uvijek odvijaju u tajnosti.

Iako se često aktivnosti praćenja finansiranja izbornih kampanja fokusiraju samo na prihode i njihove izvore, što je slučaj isa revizijom finansiranja političkih partija u BiH, neophodno je pažnju posvetiti i troškovima u svrhu kampanje, odnosno načinima na koje stranke troše svoja sredstva, posebno imajući u vidu veliki procenat sredstava iz budžeta koji se dodjeljuje političkim strankama. Ovo je naročito važno zbog mogućih zloupotreba javnih sredstava, posebno kada su u pitanju stranke na vlasti koje mogu iskoristiti svoju poziciju kako bi pribavile korist stranci tokom kampanje.

Korupcija u finansiranju izbornih kampanja

Korupcija u finansiranju predizbornih kampanja se pojavljuje u tri osnovna oblika:

1. Trgovina uticajem i uslugama, gdje stranke primaju sredstva za kampanju, a za uzvrat favorizuju donatorske kompanije.
2. Zloupotreba institucionalnih i javnih resursa od strane stranaka i kandidata u svrhu kampanje.
3. Podmićivanje glasača i izbornih zvaničnika.

Sva tri oblika zloupotreba direktno ili indirektno narušavaju javni interes kroz nedemokratski uticaj na ishode izbora, ili kroz uticaj na donošenje političkih odluka, na način da odgovaraju određenim privatnim interesima.

Trgovina uslugama

Najuobičajeniji oblik korupcije u finansiranju kampanja uključuje pružanje finansijskih ili drugih sredstava političkim partijama ili kandidatima radi osiguranja povlaštenog položaja od strane izabranih predstavnika. Ovakav vid korupcije vodi ka tzv. zarobljavanju države, odnosno uticaju privatnih interesa na kreiranje zakona i politika, čemu su posebno podložne zemlje u tranziciji, poput Bosne i Hercegovine.

Finansiranje kampanja je veoma očigledan kanal kroz koji privatni interesi mogu uticati na političke odluke, ali je isto tako veoma teško uočiti direktnu vezu između finansiranja i usluga kao posljedice tog finansiranja. Odluke koje donose korist donatorima stranaka se mogu donositi iz različitih razloga - donatori i političari jednostavno mogu imati iste ciljeve. Upravo zbog toga je uloga monitoringa identifikovanje *potencijalnih* slučajeva korupcije, ili pak prostora za pojavu korupcije, kao i mjera putem kojih bi se ovakve situacije mogle izbjeći, kao što su propisi koji će zahtijevati transparentnost ili objavljivanje informacija o finansiranju kampanja.

Zloupotreba institucionalnih i javnih sredstava

Zloupotreba institucionalnih sredstava se odnosi na upotrebu državnih (ili javnih) finansijskih, infrastrukturnih ili ljudskih resursa u svrhu kampanje. Tipičan primjer ovakve prakse bilo bi iskorištavanje zaposlenih u državnim institucijama za organizaciju predizbornih skupova, direktno korištenje finansijskih sredstava institucija od strane vladajućih partija, preusmjeravanje sredstava iz državnih preduzeća da bi se finansirala kampanja, itd. Iako ovaj vid korupcije možda nije toliko očigledan kao trgovina uslugama i uticajem, jednako je štetan za izborni sistem, a posebno za demokratiju. Ne samo da stranke na vlasti mogu iskorištavati prednost svoje pozicije na štetu drugih stranaka i kandidata, već zloupotreba javnih sredstava može dovesti do uspostavljanja trajnog monopola od strane stranaka na vlasti.

Podmićivanje glasača i izbornih zvaničnika

Treća kategorija korupcije povezane sa finansiranjem kampanja je kupovina glasova, odnosno davanje novca ili drugih usluga glasačima kako bi glasali za određenu stranku ili kandidata, ili izbornim zvaničnicima kako bi manipulirali rezultatima izbora. Ovu kategoriju je ujedno najteže pratiti, naročito kada je riječ o izbornim zvaničnicima, jer to prevazilazi kapacitete nevladinih organizacija i predstavlja zadatak istražnih organa.

Monitoring troškova kampanje

Monitoring troškova kampanje može pomoći u otkrivanju korupcije na tri načina. Prije svega, može se procijeniti tačnost finansijskih izvještaja stranaka. Ukoliko se na primjer pokaže da su troškovi stranaka prekoračili iznos prijavljenih prihoda, to može predstavljati

nagovještaj da stranke nisu prijavile sve izvore i iznose prihoda. S druge strane, monitoring troškova može ukazati na potencijalne slučajeve korupcije. Tako na primjer, monitoring troškova može ukazati na to da je treća strana platila određene troškove kampanje, s ciljem prikrivanja prihoda ili izbjegavanje prekoračenja limita na troškove kampanje. Ovakve prakse ne moraju kršiti postojeće propise, ali bi u svakom slučaju trebalo prijaviti vrijednost usluga kao donaciju u činjenju, u skladu sa međunarodnom praksom.

Na kraju, monitoring troškova može pružiti informacije koje će biti korisne za kreiranje zakonskog okvira i stvaranje fer izborne utakmice. Nedostatak propisa koji se odnose na troškove može dovesti do vrtoglavog rasta troškova, što će dovesti do finansiranja kroz koruptivne prakse s ciljem zadovoljenja sve većih finansijskih potreba. S druge strane, ukoliko su limiti na troškove suviše niski, to može motivisati stranke da prikrivaju troškove i na taj način krše propise. Procjene stvarnih troškova kampanje prema tome mogu biti solidna osnova za kreiranje razumnih propisa i limita.

Opšti izbori u BiH¹

Opšti izbori su održani 03. oktobra 2010. godine. Na izborima je učestvovalo 70 političkih subjekata: 46 političkih stranaka, 11 koalicija i 13 nezavisnih kandidata.

Odštampano je ukupno 39 različitih tipova glasačkih listića. U zemlji je korišćen ukupno 21 različiti set glasačkih listića, a svaki glasač primio je četiri različita glasačka listića.

Na državnom nivou, građani BiH su birali 42 člana u Predstavnički dom BiH i tročlano (Bošnjak, Hrvat i Srbin) predsjedništvo u jednom pluralnom sistemu (poziciju osvaja onaj ko dobije najviše glasova). Za Predstavnički dom birači registrovani u FBiH birali su 21 člana u 5 višečlanih izbornih baza kroz proporcionalnu zastupljenost, dok se 7 kompenzacionih mjesta dodjeljuje na osnovu proporcionalne zastupljenosti. Preostalih 14 članova Predstavničkog doma BiH biralo se u RS - 9 u tri višečlane izborne baze i 5 kao kompenzaciona mjesta. Prag od 3 procenta primijenjen je za sva ta dodijeljena mjesta.

Za Predsjedništvo BiH, birači u FBiH birali su jednog bošnjačkog i jednog hrvatskog člana tročlanog predsjedništva, dok je srpski član biran od strane glasača u RS.

Na entitetskom nivou, birači u FBiH birali su 98 članova u Predstavnički dom FBiH i 10 kantonalnih skupština. U Republici Srpskoj za Narodnu skupštinu birano je 83 poslanika, kao i predsjednika RS i dva potpredsjednika (ova tri mjesta trebalo je da popune jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin). Kandidat koji je dobio najveći broj glasova postao je predsjednik RS, dok su dva mjesta potpredsjednika popunjena kandidatima sa najviše glasova od druga dva konstitutivna naroda.

Zakon garantuje minimalnu zastupljenost za tri konstitutivna naroda u Predstavničkom domu FBiH i Narodnoj skupštini RS. Ako jedan konstitutivni narod nije dobio minimalno četiri člana u te parlamente gdje su dodijeljeni mandati po višečlanoj izbornoj bazi, taj minimum se garantuje kroz kompenzacione mandate.

Za izbore u Predstavnički dom BiH, Predstavnički dom FBiH i Narodnu skupštinu RS politički subjekti dostavili su kandidatsku listu, a imena svih kandidata bila su uključena na glasačke listiće. Kandidatske liste su otvorene liste, tj. birači mogu izabrati bilo koji broj kandidata sa liste (ili cijelu listu, bez navođenja preferencija za bilo kojeg kandidata). Za raspodjelu kompenzacionih mandata korišćen je sistem zatvorene liste.

¹OSCE Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava: Bosna i Hercegovina Opšti izbori 3. oktobra 2010. - Konačni izvještaj Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR. Varšava, 17. decembar 2010.

Monitoring izborne kampanje – Opšti izbori 2010

Izborne kampanje proizvode materijalne dokaze, kao što su minuti televizijskog ili radijskog emitovanja ili prostor u novinama i časopisima, bilbordi i ostala sredstva oglašavanja čija cijena može biti procijenjena. Metodologija kojom se služio Transparency International BiH pri procjeni troškova kampanja za Opšte izbore 2010. bila je zasnovana na iskustvima implementacije sličnih projekata ogranaka Transparency International u Evropi, Južnoj Americi i Africi.

Monitoring izborne kampanje zasnovan je na mjerenju:

- trajanja emitovanja u elektronskim medijima;
- prostora u štampanim medijima;
- bilborda;
- broja događaja organizovanih za kontakt sa građanima (predizbornih skupova).

Monitoring i procjene cijene oglašavanja izvršeni su uz pomoć saradnje sa agencijom specijalizovanom za media monitoring Kliping BiH iz Sarajeva. Agencija je angažovana u praćenju i registrovanju oglašavanja i plaćenog političkog programa emitovanog na emiterima širom zemlje, televiziji i štampanim medijima.

Monitoring predizborne kampanje uključio je uzorak od deset političkih partija:

- Stranka demokratske akcije (SDA),
- Stranka za BiH (SBiH),
- Stranka za bolju budućnost BiH (SBB),
- Socijaldemokratska partija BiH (SDP),
- Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ),
- Hrvatska demokratska zajednica 1990. (HDZ 1990),
- Savez nezavisnih socijaldemokrata (SNSD),
- Srpska demokratska stranka (SDP),
- Partija demokratskog progresa RS (PDP RS) i
- Demokratska partija (DP).

Takođe, obuhvaćeno je oglašavanje i kandidata pomenutih partija, gdje su obuhvaćeni sljedeći kandidati za članove predsjedništva BiH:

- Fahrudin Radončić,
- Nebojša Radmanović,
- Bakir Izetbegović,
- Haris Silajdžić,
- Mladen Ivanić,
- Borjana Krišto,
- Martin Raguž i
- Željko Komšić.

Od kandidata za predsjednika Republike Srpske obuhvaćeni su **Milorad Dodik (SNSD)**, **Ognjen Tadić (SDS)**, kao i **Enes Suljkanović (SDA)**.

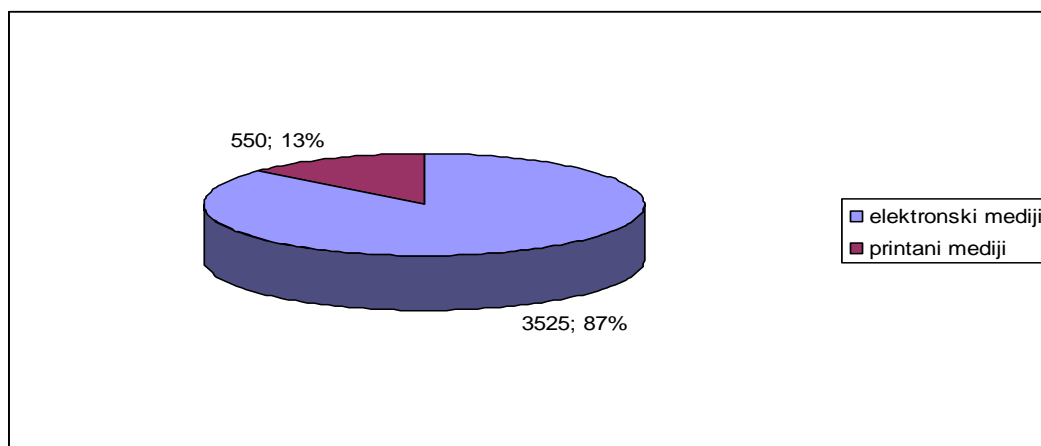
Proračun troškova je izvršen na osnovu uobičajenih troškova oglašavanja, umanjeno za popuste koji su uobičajeni za vrijeme kampanje. Tokom procjena u obzir su uzeti svi elementi cijena (udarni ili drugi termini emitovanja, naslovna stranica ili unutrašnja u štampanim medijima, oglasi u boji ili crno-bijeli itd.). Takođe, uzete su u obzir i cijene pripreme i dizajna predizbornih spotova i reklama.

Procjena troškova za vanjsko oglašavanje izvršena je samo ukupno za sve stranke zajedno, s obzirom na to da nije bilo moguće od agencija dobiti podatke o pojedinačnom oglašavanju svake stranke, jer su oglašivačke agencije štitile interese svojih klijenata. Generalna procjena troškova svih stranaka na oglašavanje butem billboarda izvršena je proračunom svih površina koje su na raspolaganju i njihove cijene.

Podaci o broju održanih skupova i njihovim lokacijama, kao i pratećem zabavnom sadržaju, dobijene su od samih stranaka.

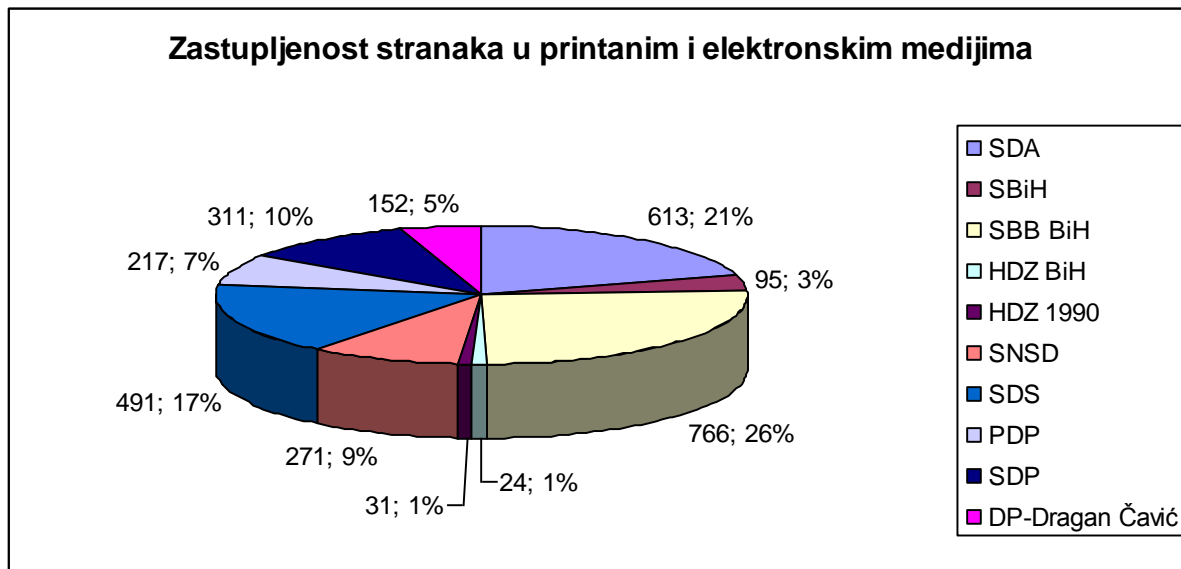
Oglašavanje u štampanim i elektronskim medijima

U periodu od 01.09.2010. do 01.10.2010. sveukupno je objavljeno **4075 plaćenih oglasa**, od čega je 3525 (87%) bilo u elektronskim medijima, a 550 (13%) u štampanim.

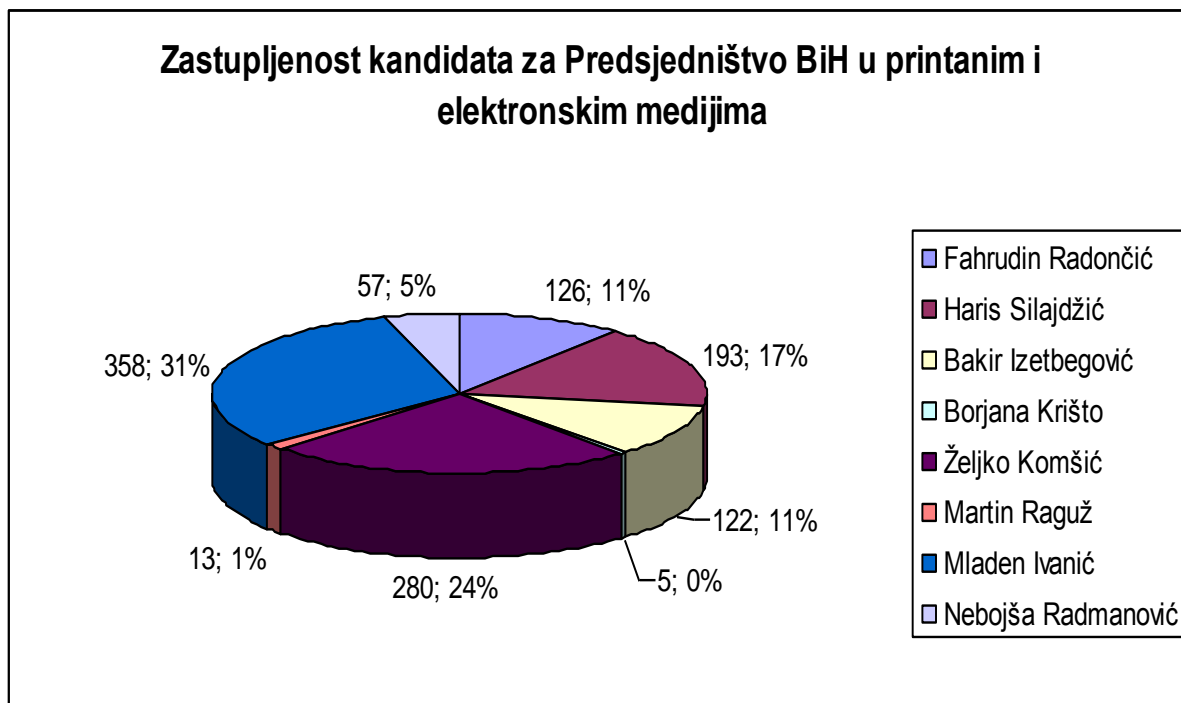

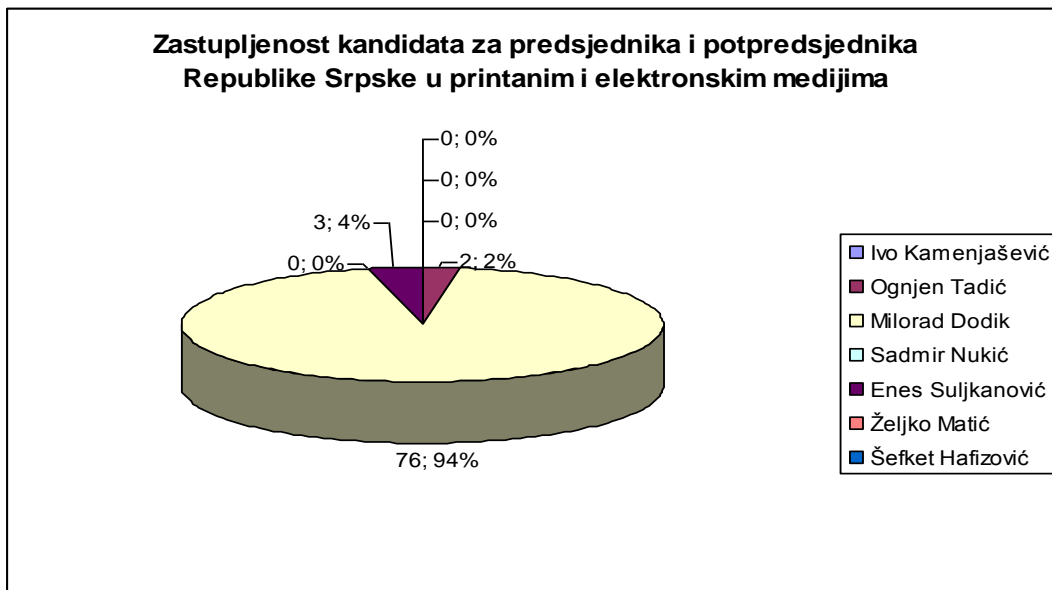
Zastupljenost stranaka u medijima

Od 2097 plaćenih oglasa, najviše je zastupljena „SBB“ (766 oglasa - 26%), a najmanje „HDZ 1990“ (31 oglas - 1%).

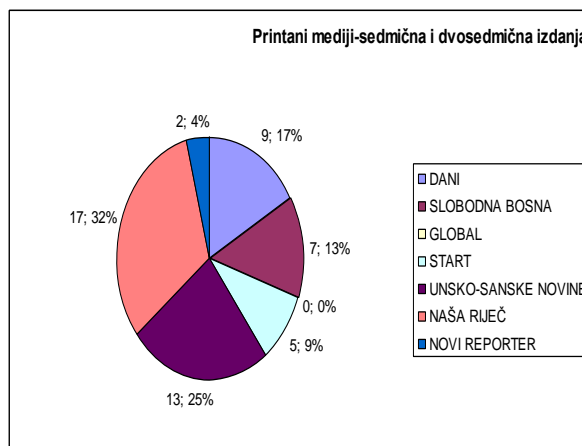
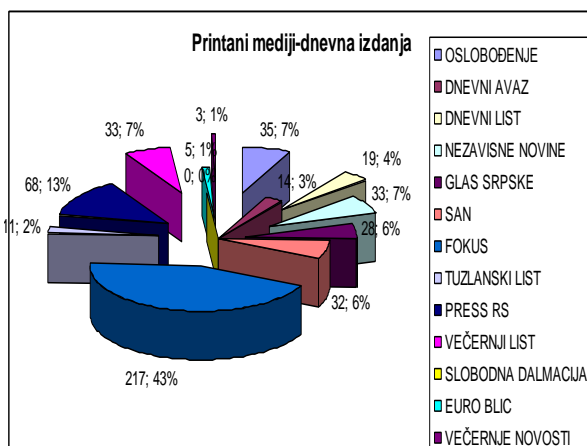
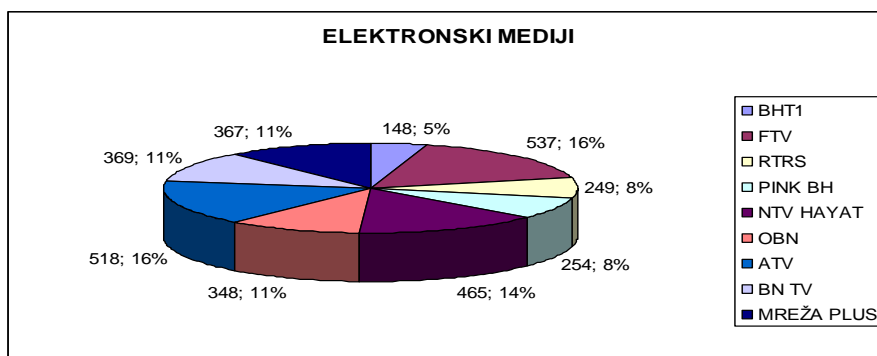
Zastupljenost kandidata u medijima

Zastupljenost po tipu medija

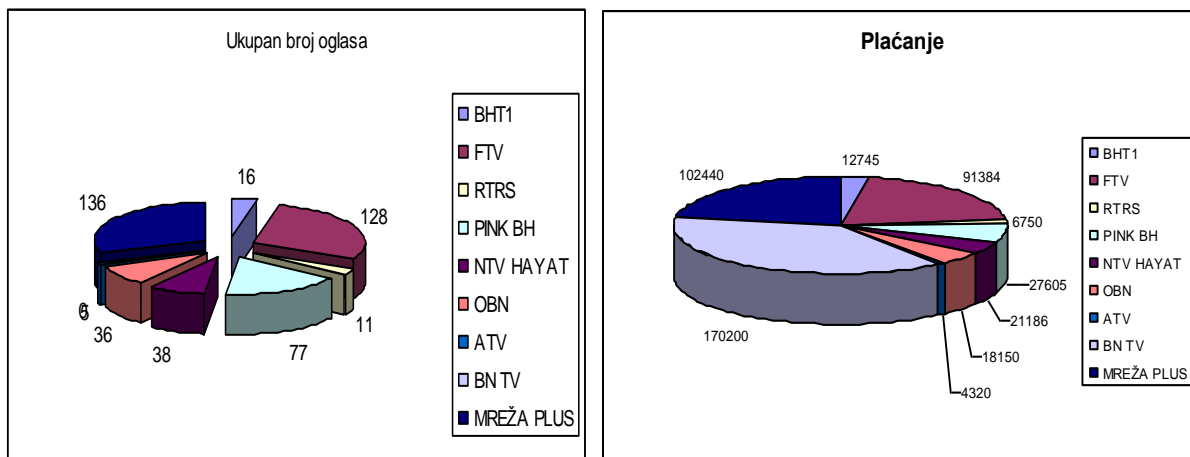
U elektronskim medijima, najviše oglasa je objavljeno na „FTV“ (537 oglasa - 16%), a u štampanim u dnevnom listu „Fokus“ (217 oglasa - 43%).

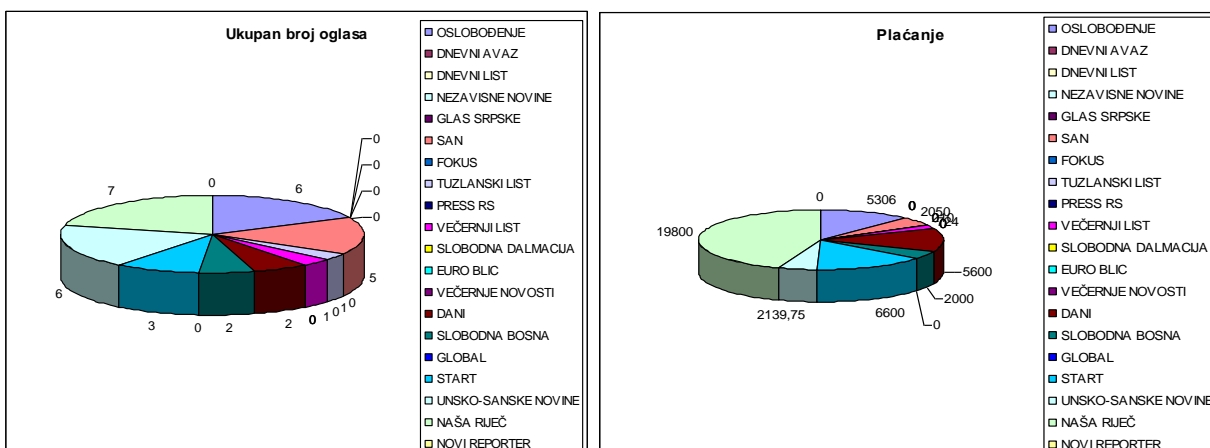
STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE (SDA)

SDA je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 447 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 33 plaćenih oglasa u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

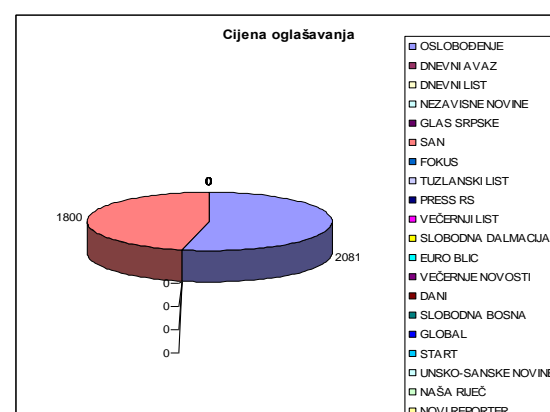
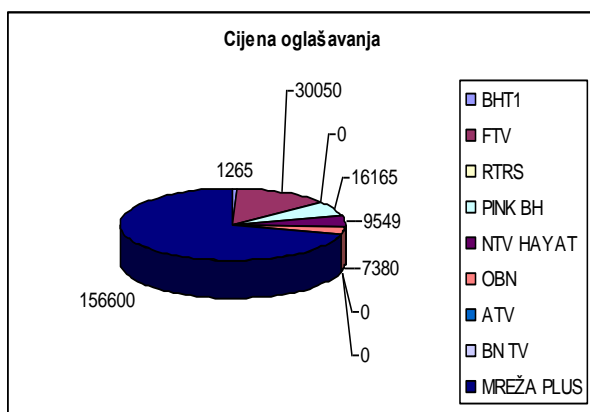
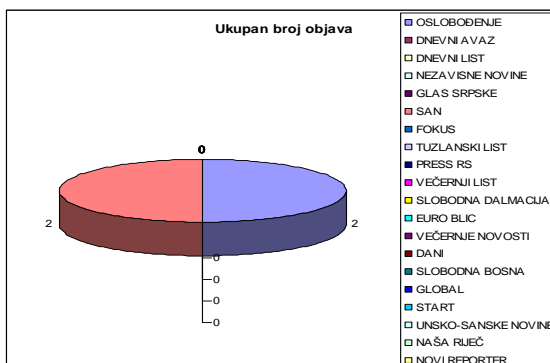
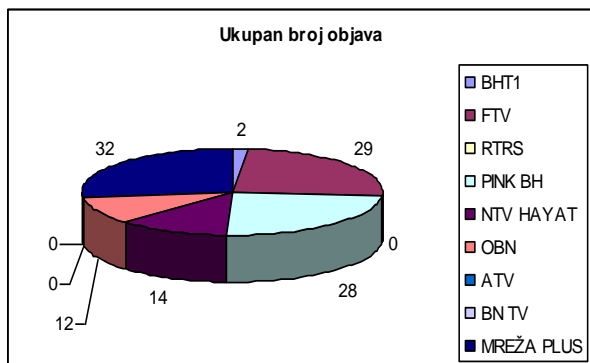

Ukupna procijenjena cijena svih oglašivačkih poruka za SDA iznosi 454.780 KM u elektronski medijima KM i 44.429,75 KM u printanim medijima.

Procijenjena cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 140.600 KM.

Bakir Izetbegović, kandidat SDA za predsjedništvo BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 117 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 4 u printanim medijima.

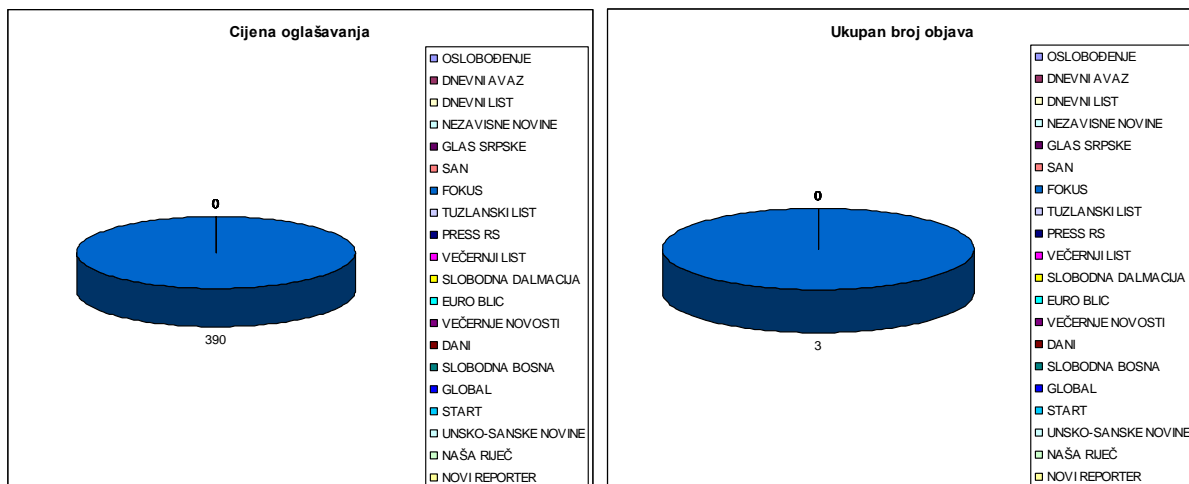

Ukupna procijenjena cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 221.009 KM i 9.991 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za kandidata iznosi: 25.400 KM.

Enes Suljkanović, kandidat SDA za predsjednika RS

Kandidat je u periodu od mjesec dana u elektronskim medijima nema zabilježenih oglasa, dok su u printanim medijima zabilježena 3 plaćena oglasa:

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata iznosi 390 KM.

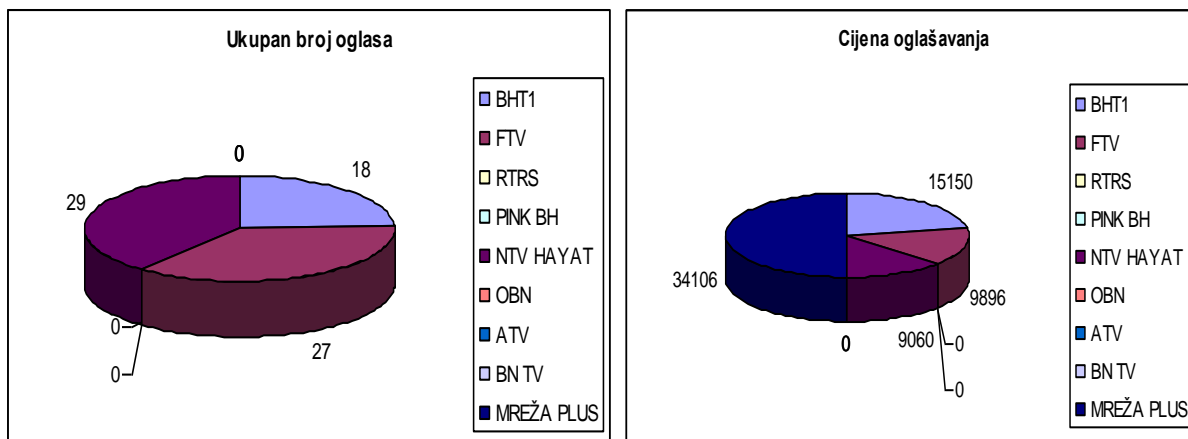
Cijena izrade promotivnog materijala za kandidate iznosi: 100,00KM.

Ukupna procijenjena cijena oglašavanja za SDA: 899.599 KM

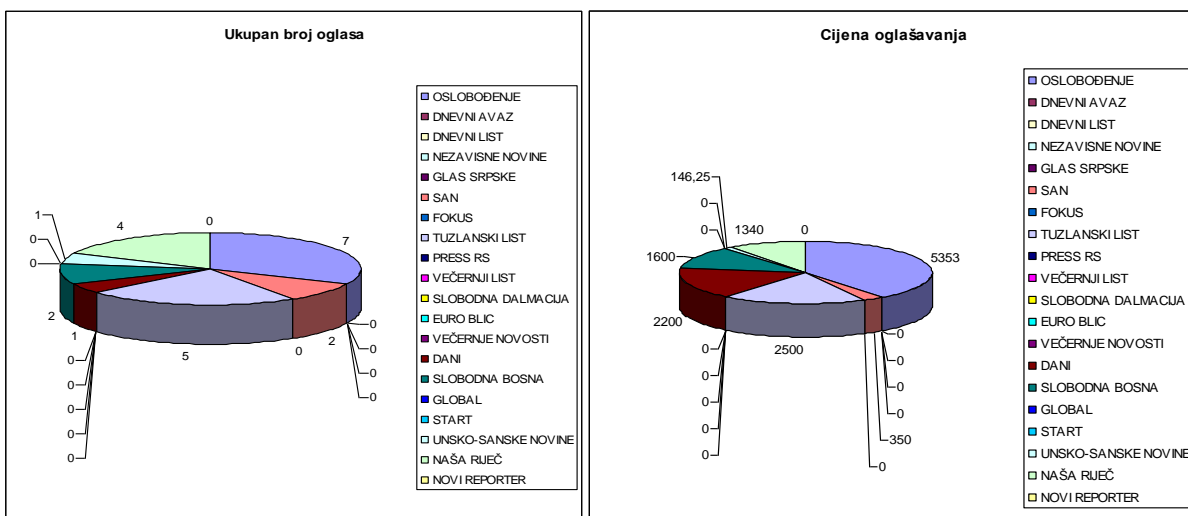
STRANKA ZA BIH

SBiH je tokom kampanje sveukupno imala 74 plaćena oglasa u elektronskim medijima i 22 plaćena oglasa u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

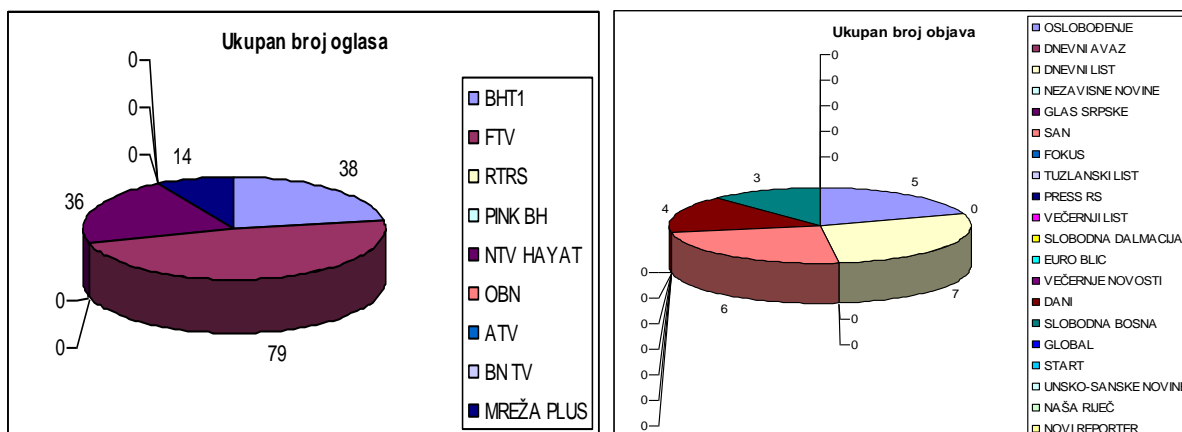
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 68.212 KM i 13.489,25 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 95.130 KM.

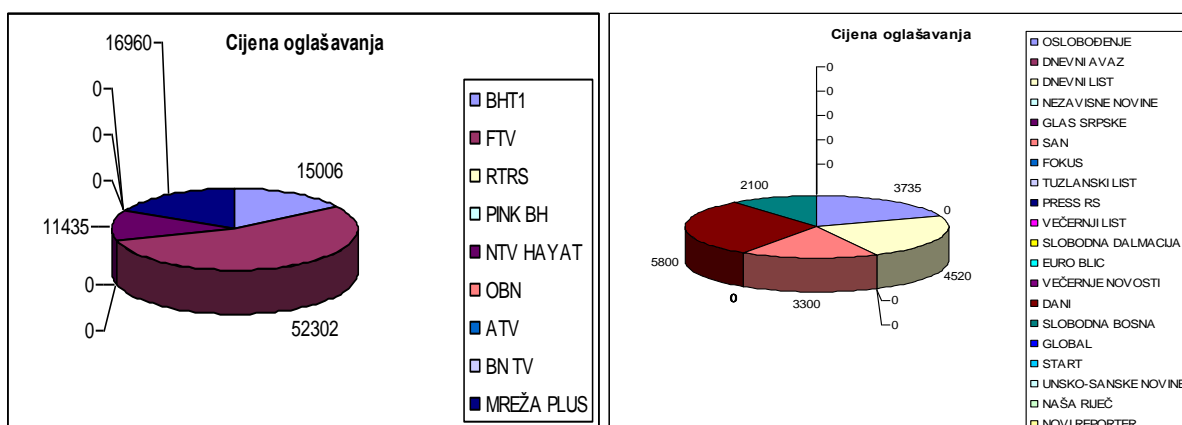
Haris Silajdžić, kandidat SBiH za predsjedništvo BiH:

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 167 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 25 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

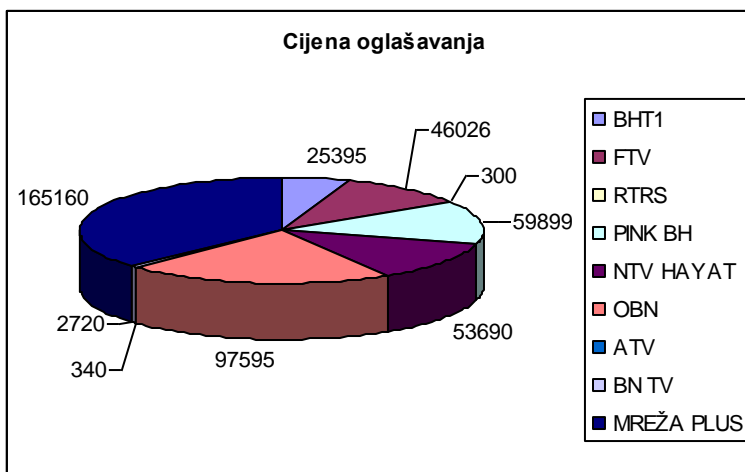
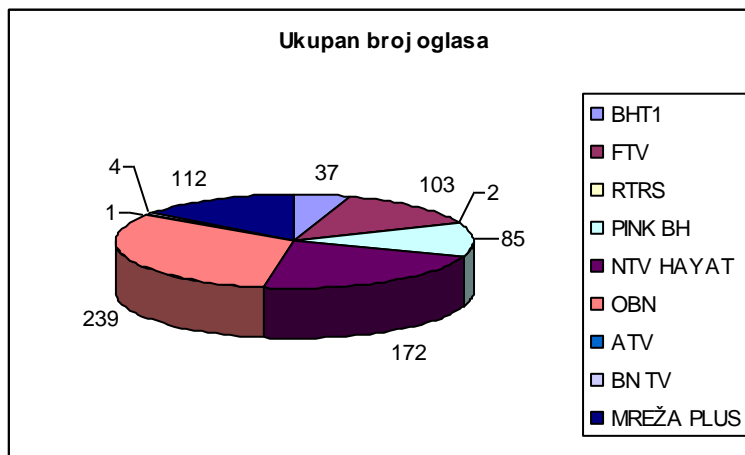
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 95.703KM i 19.455 KM u printanim medijima.

Ukupna procijenjena cijena oglašavanja Stranke za BiH u elektronskim i štampanim medijima koji su uključeni u monitoring: 291.898 KM.

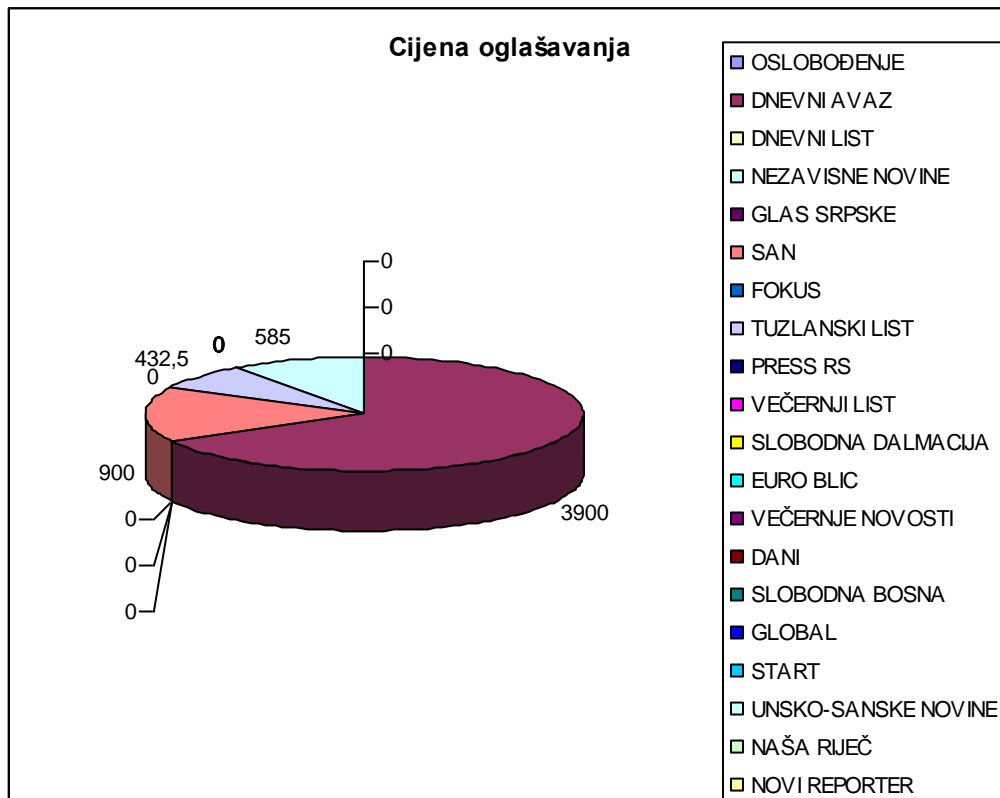
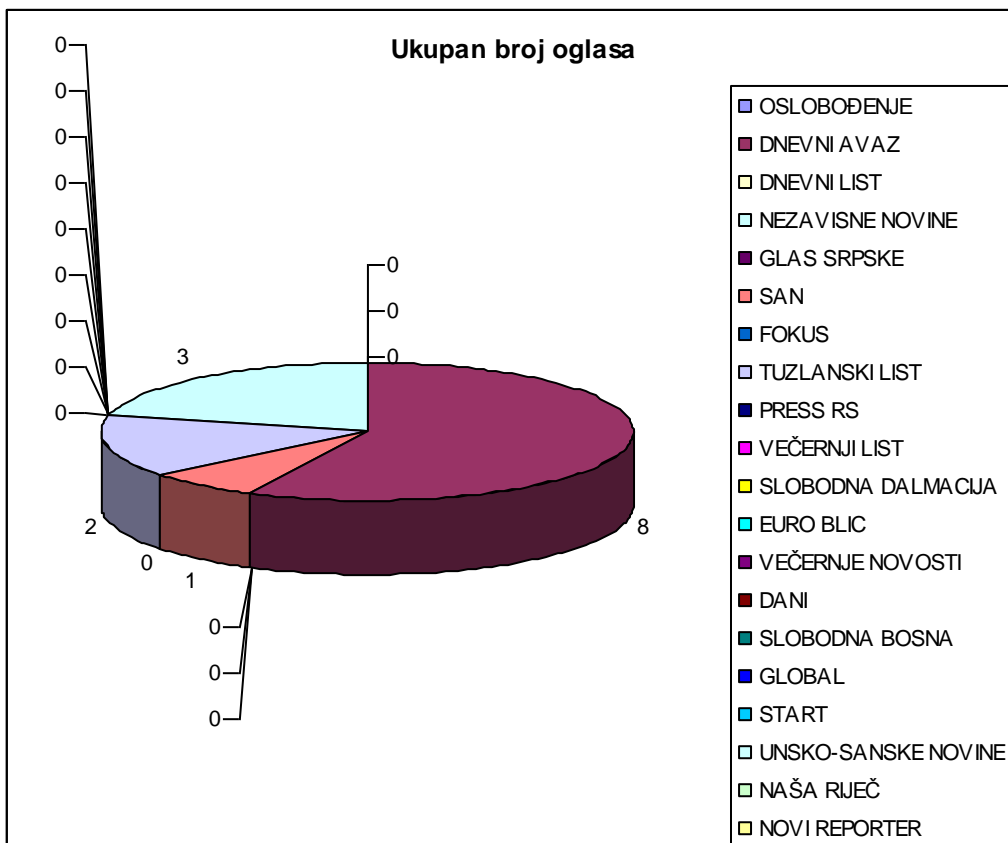
STRANKA ZA BOLJU BUDUĆNOST BIH (SBB)

SBB je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 755 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 14 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

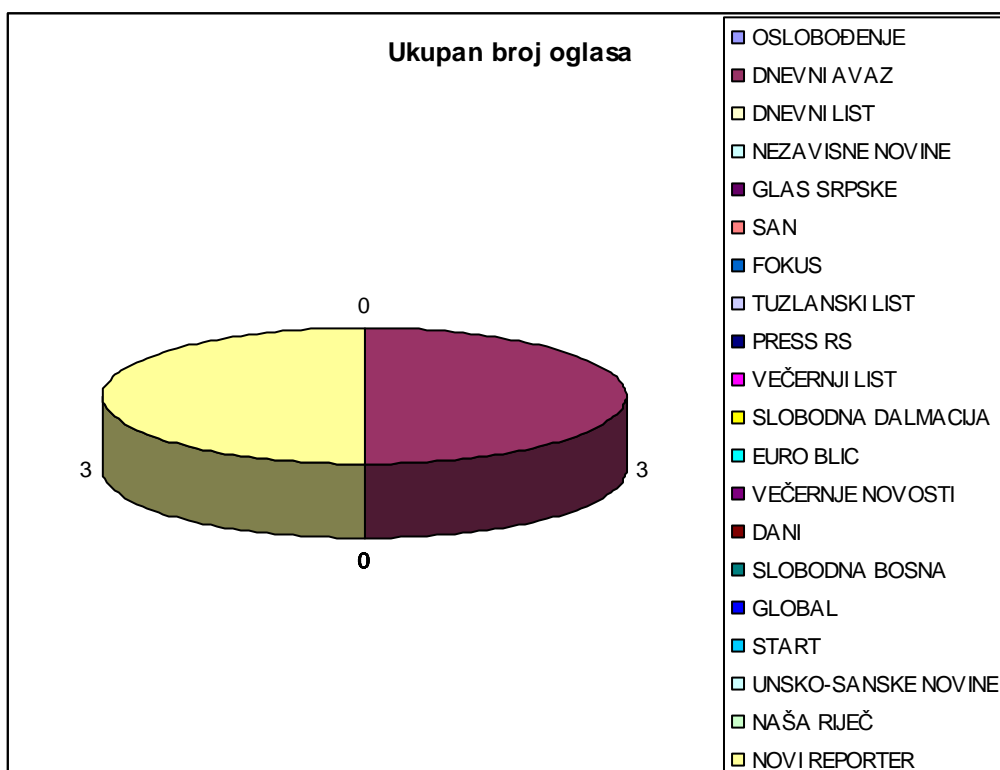
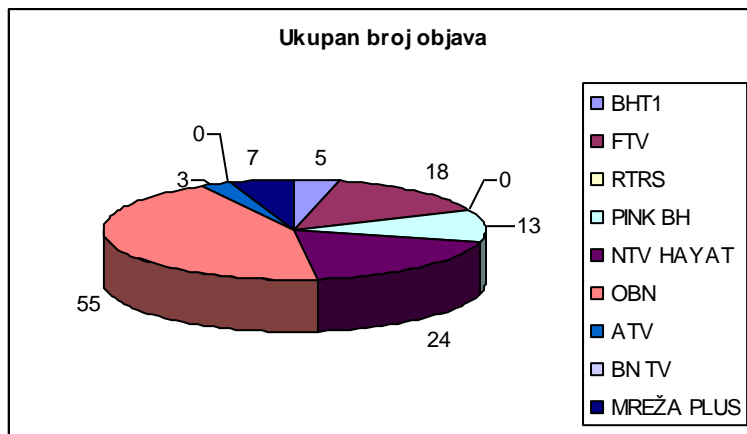

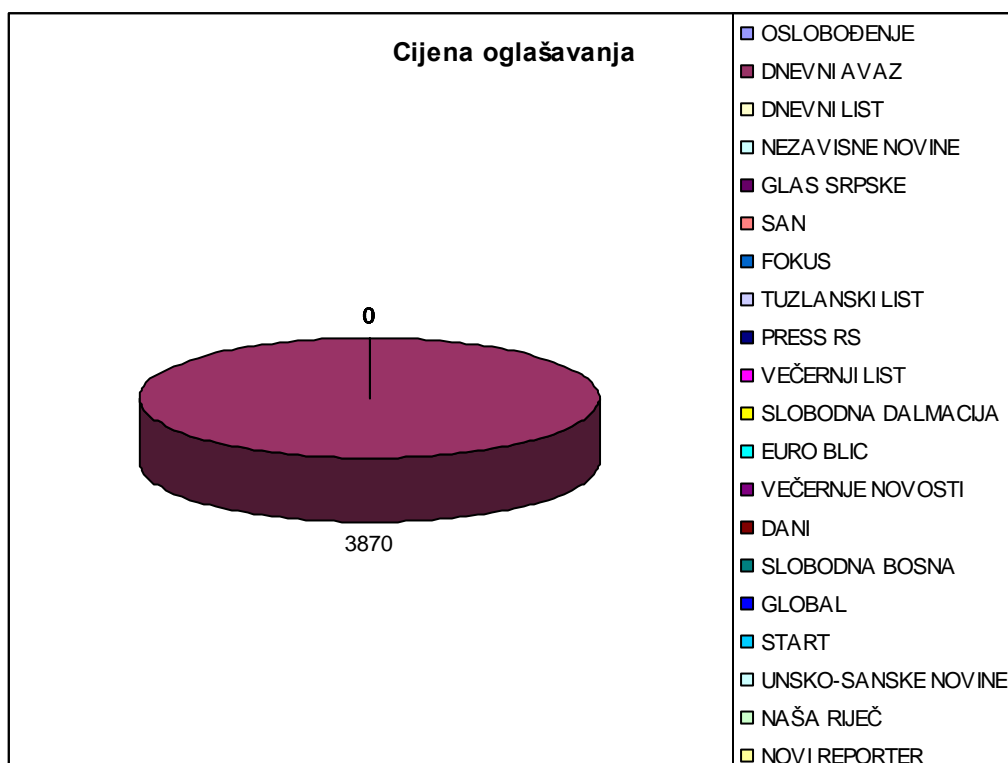
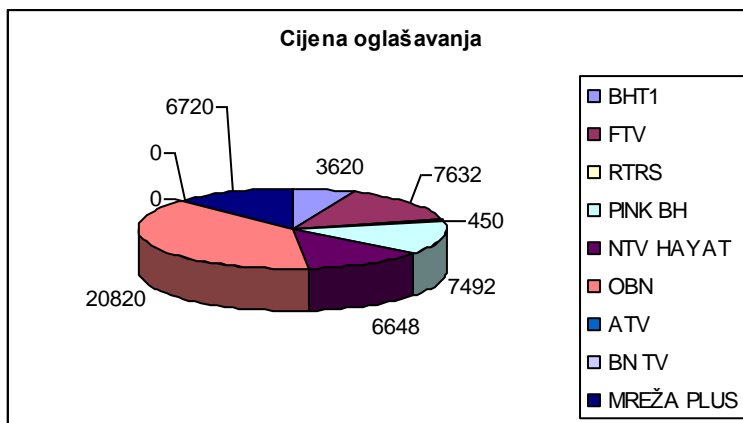
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 451.125 KM i 5817,50 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 263.620 KM.

Fahrudin Radončić, kandidat SBB za člana predsjedništva BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 125 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 6 u printanim medijima.

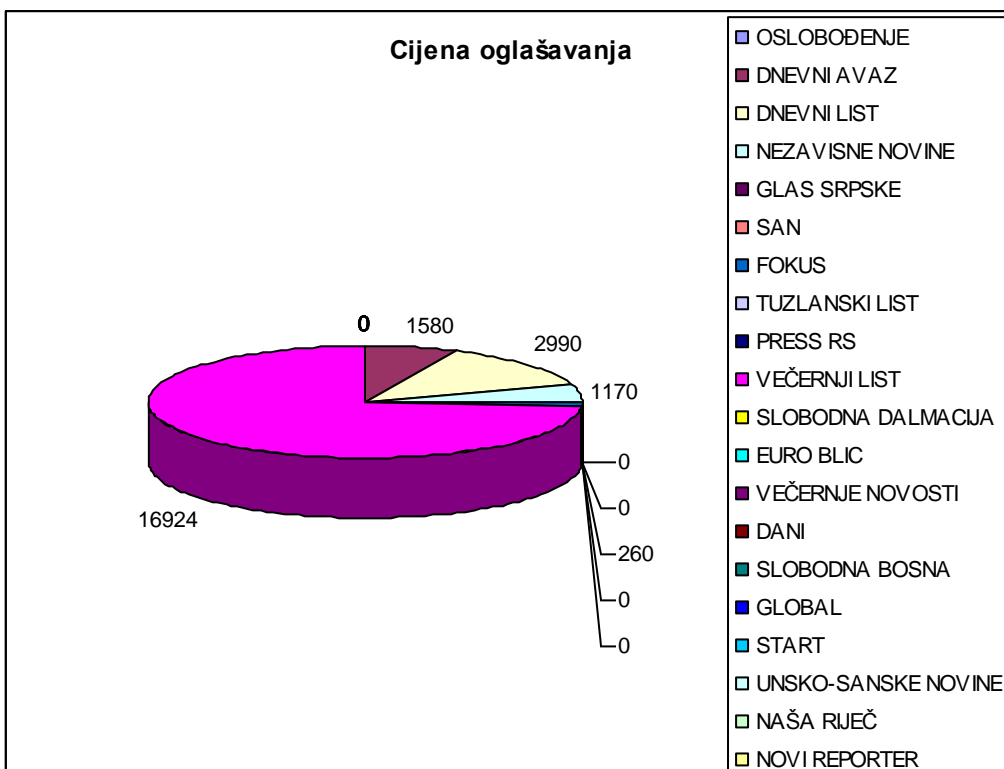
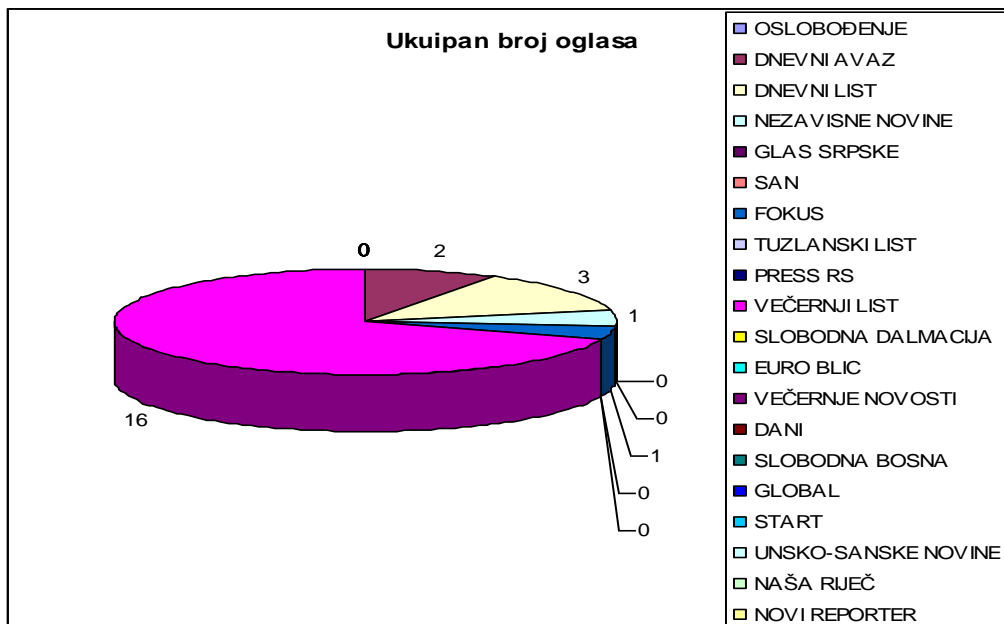

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 53.382 KM i 3.870 KM u printanim medijima.

Ukupna procijenjena cijena oglašavanja SBB u elektronskim i štampanim medijima koji su uključeni u monitoring: 777.769 KM.

HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH (HDZ BIH)

HDZ BiH je u periodu od mjesec dana u elektronskim medijima nije imala zabilježen niti jedan odlas, dok je u printanim medijima sveukupno imala 23 plaćena oglasa.

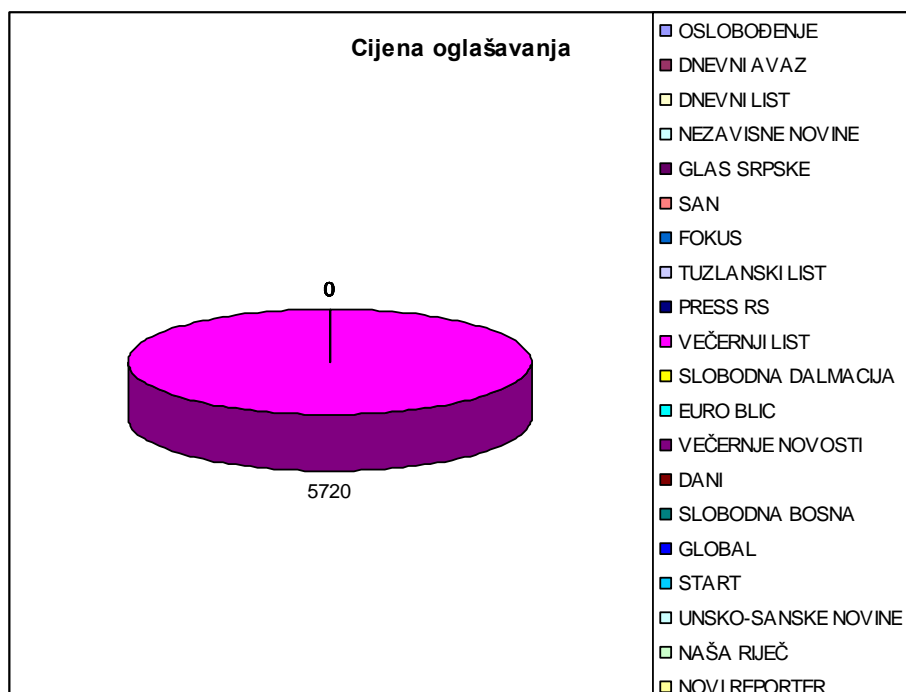
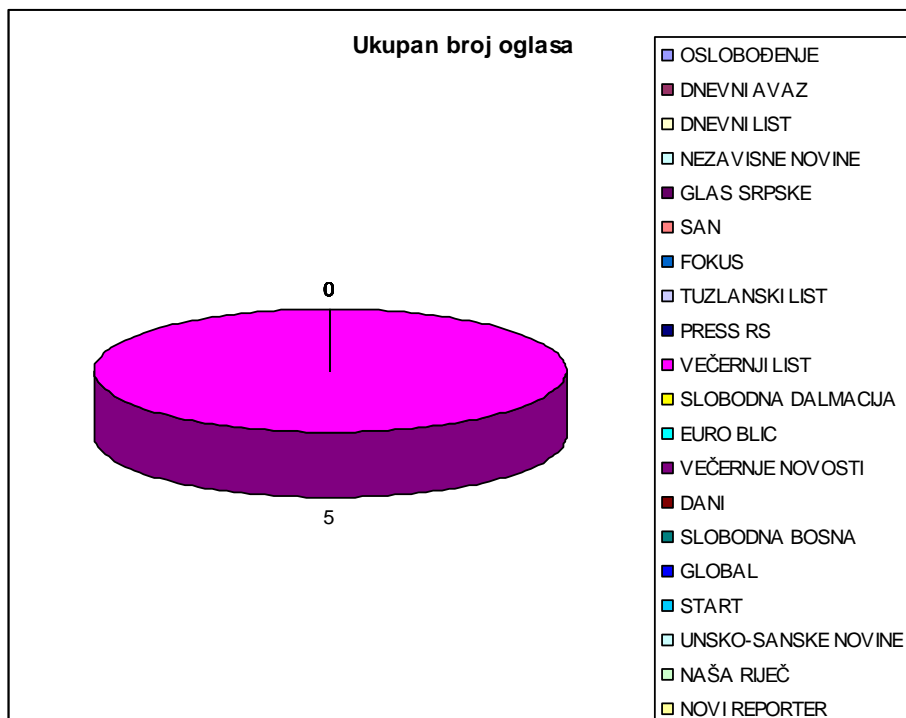

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku iznosi 22.924 KM.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 500 KM.

Borjana Krišto, kandidat HDZ BiH za člana predsjedništva BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana elektronskim medijima nije imao zabilježen niti jedan oglas, dok je printanim medijima zabilježeno 5 oglasa:

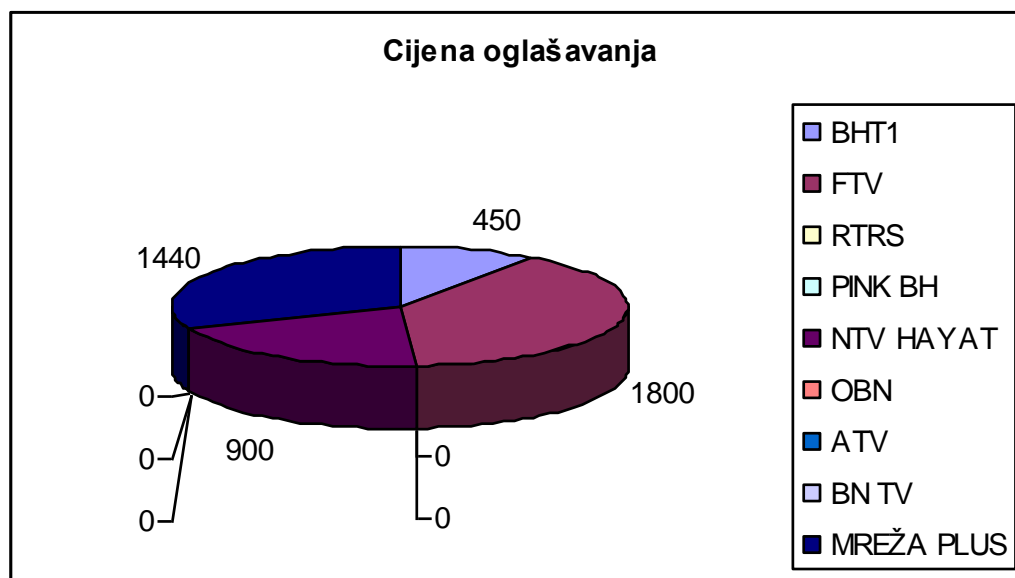
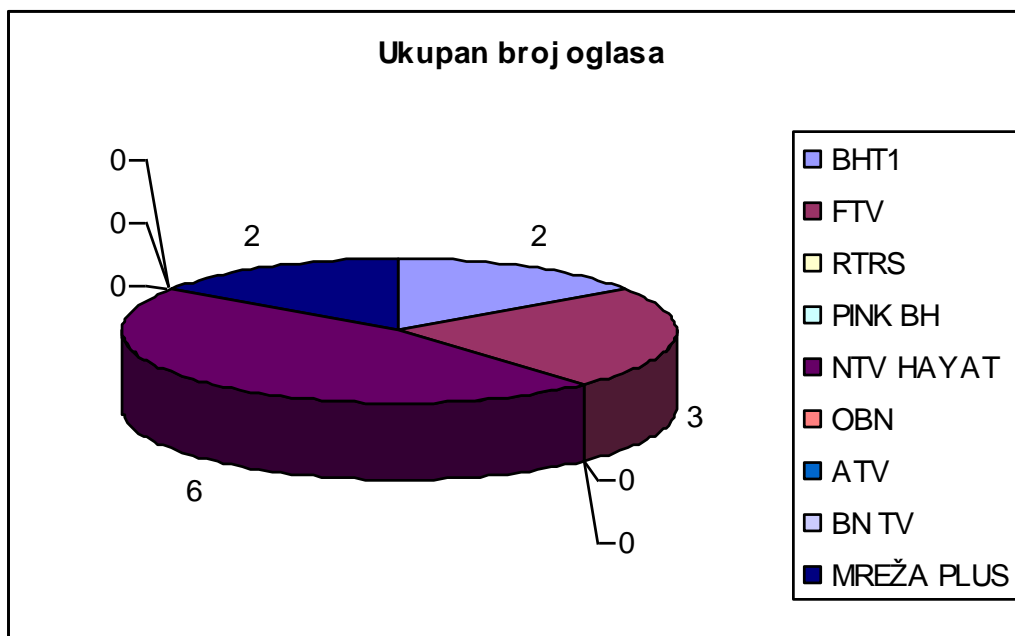
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka iznosi 5.270 KM

Ukupna procijenjena cijena oglašavanja HDZ BiH u elektronskim i štampanim medijima koji su uključeni u monitoring: 29.194 KM

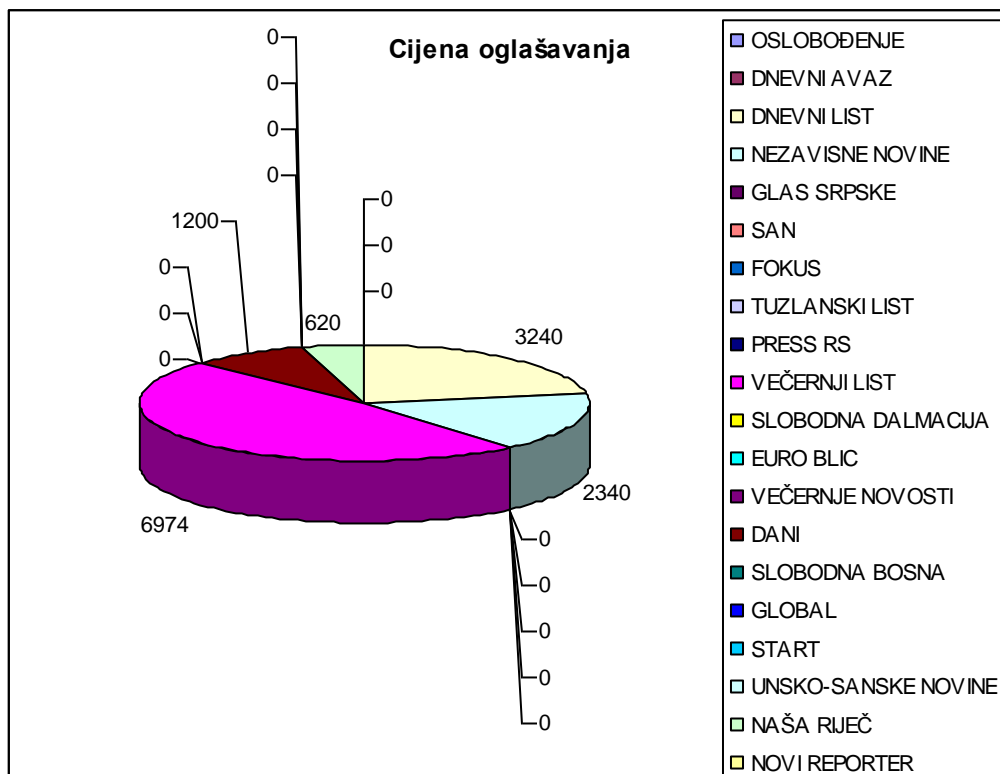
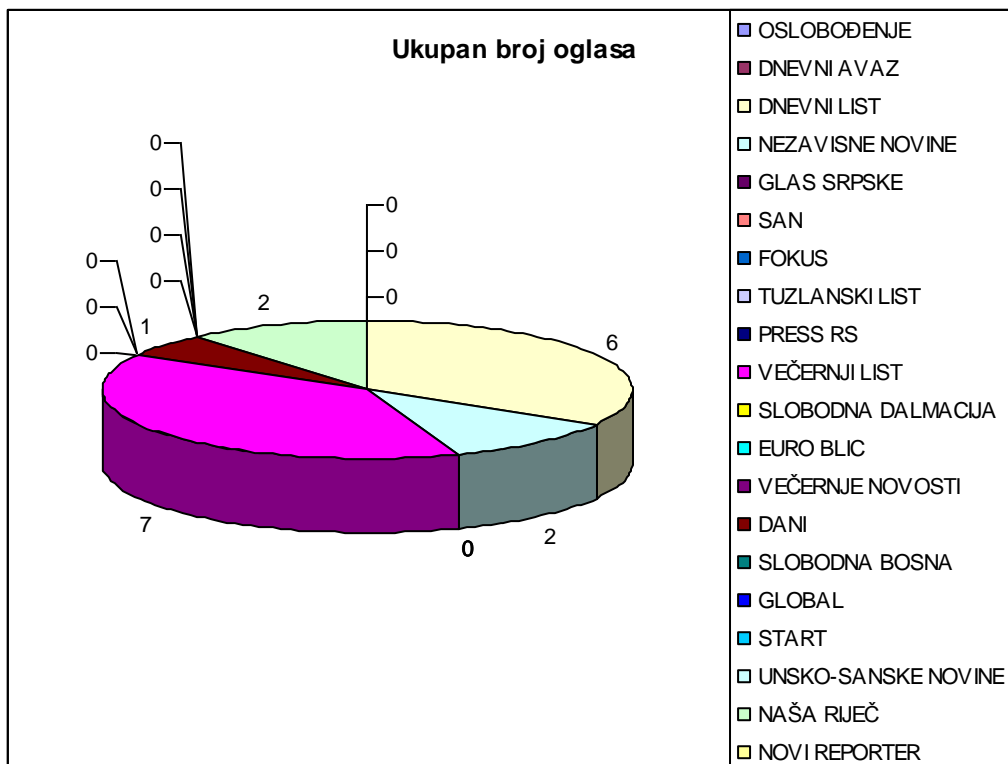
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990 (HDZ 1990)

HDZ 1990 je u periodu predizborne kampanje u elektronskim medijima imala 13 plaćenih oglasa, dok je u printanim medijima sveukupno imala 18 plaćena oglasa.

Elektronski mediji

Štampani mediji

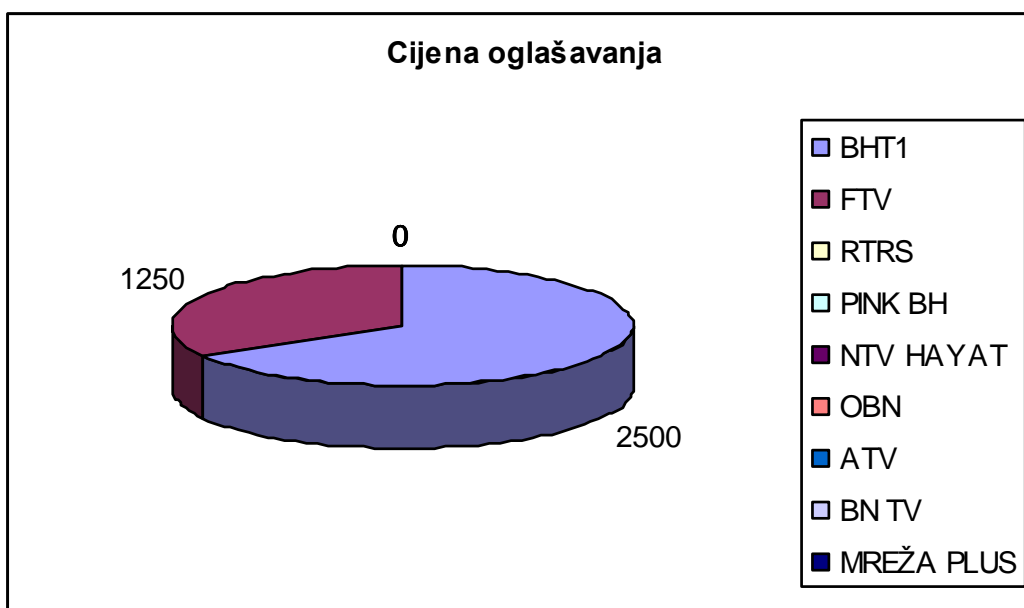
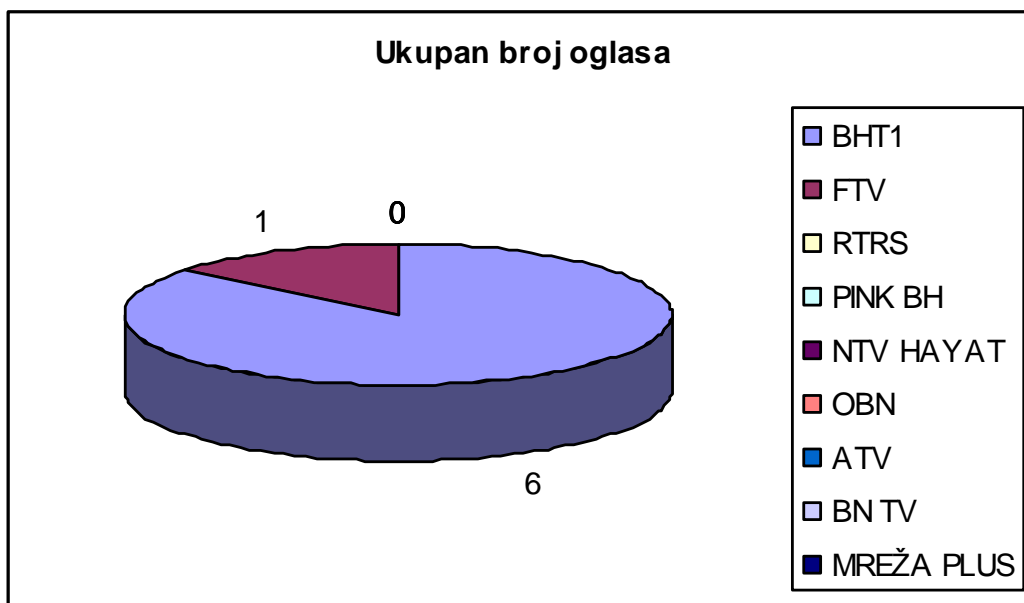
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 4.590,00 KM i 14.374 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 29.450 KM.

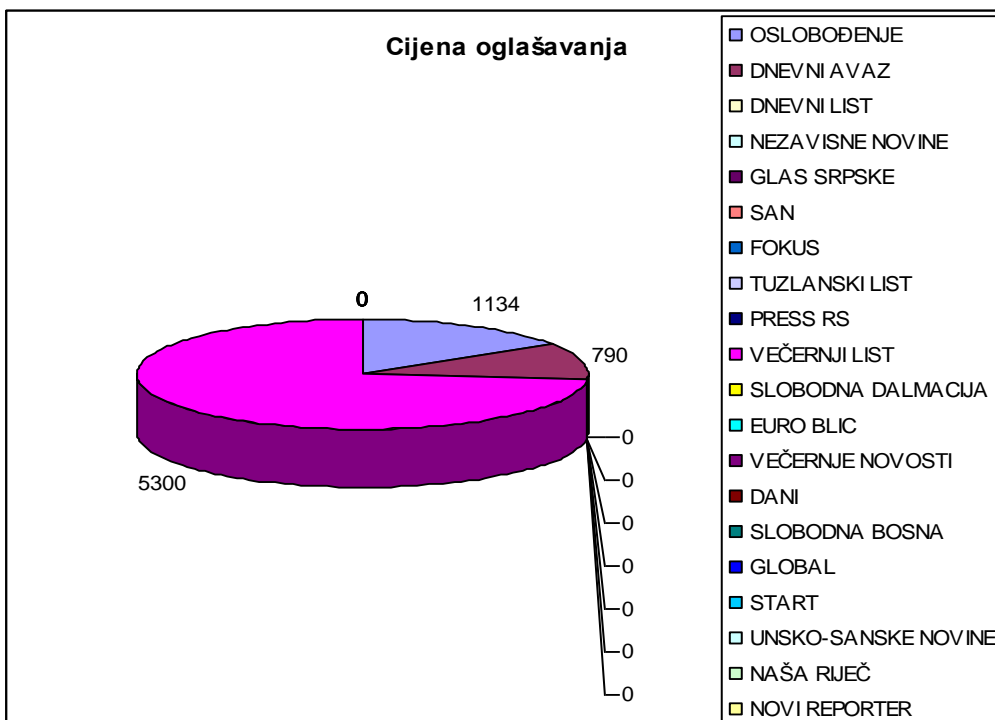
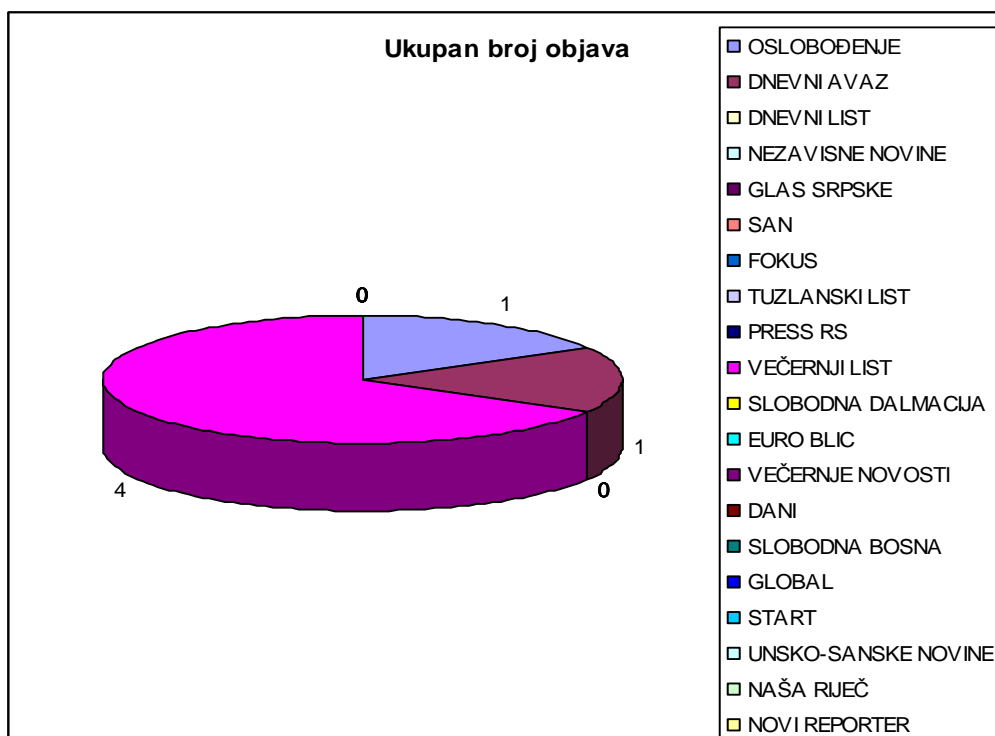
Martin Raguž, kandidat HDZ 1990 za člana predsjedništva BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 7 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 6 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

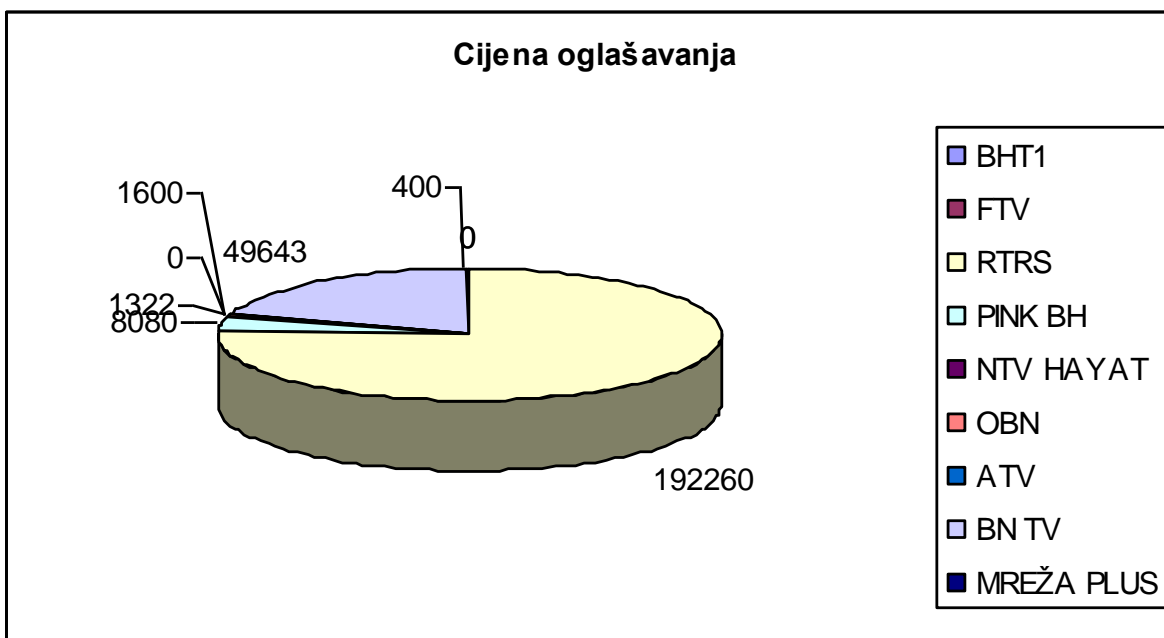
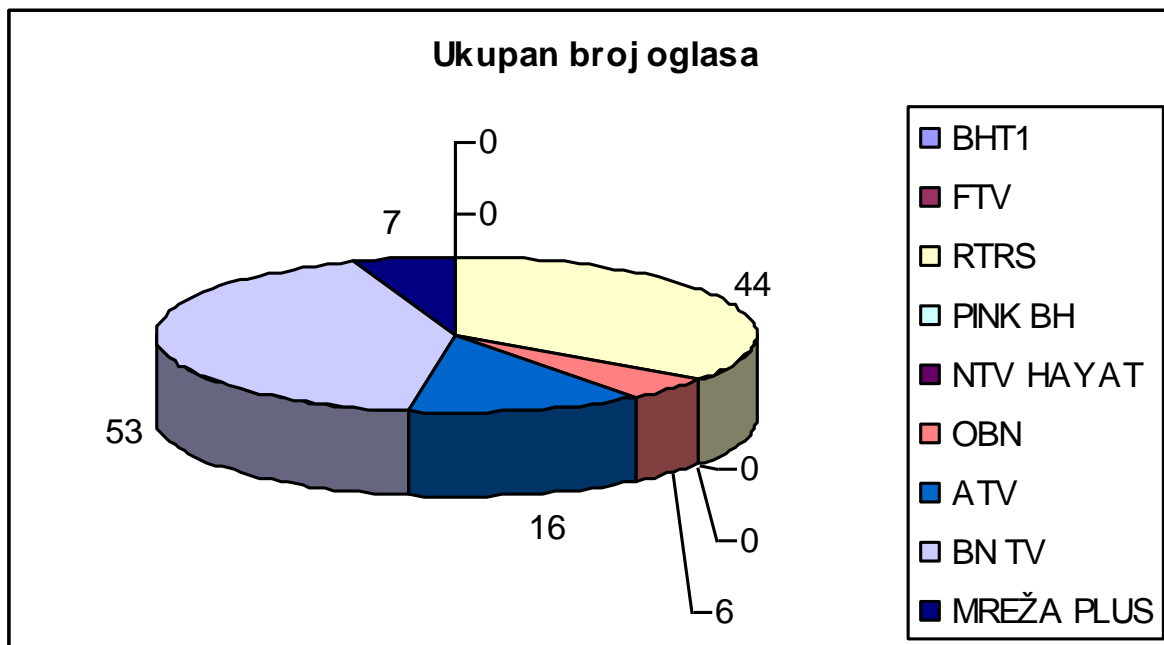
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 3.750 KM i 7.224 KM u printanim medijima.

Ukupna procijenjena cijena oglašavanja HDZ 1990 u elektronskim i štampanim medijima koji su uključeni u monitoring: 59.388 KM.

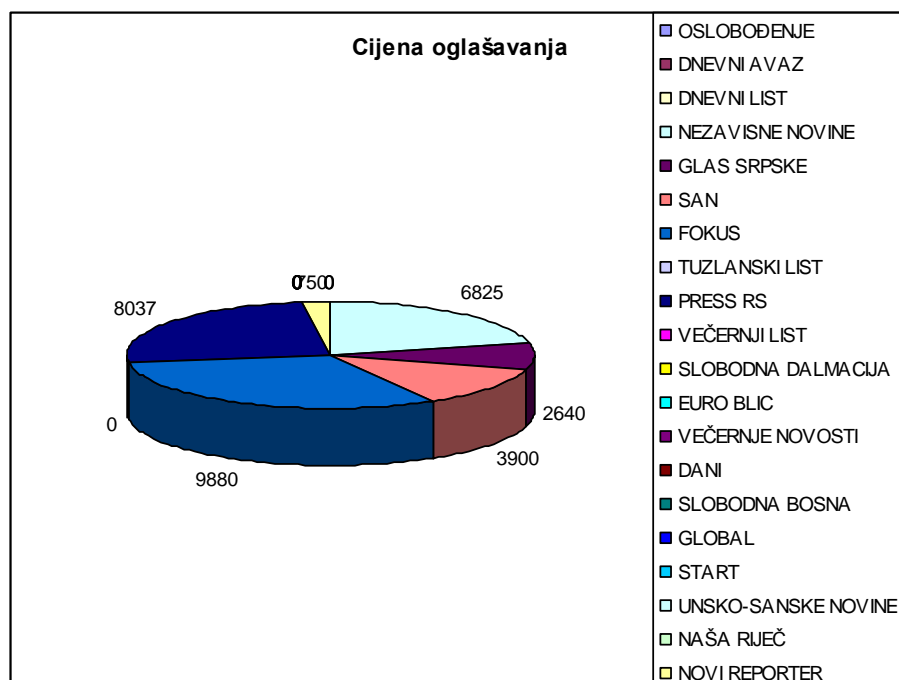
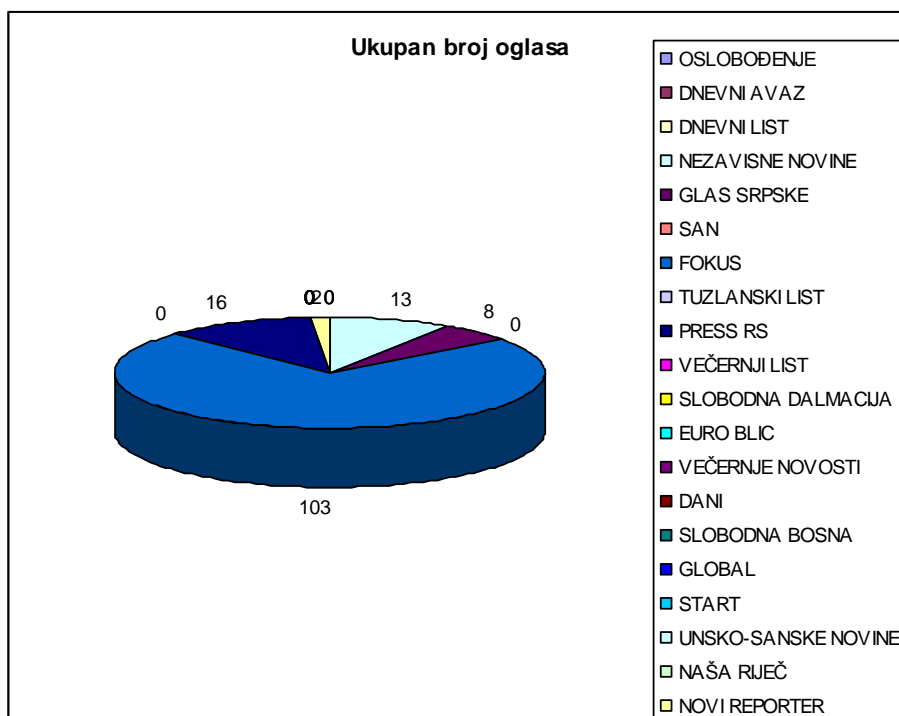
SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJAL DEMOKRATA (SNSD)

SNSD je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 126 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 142 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

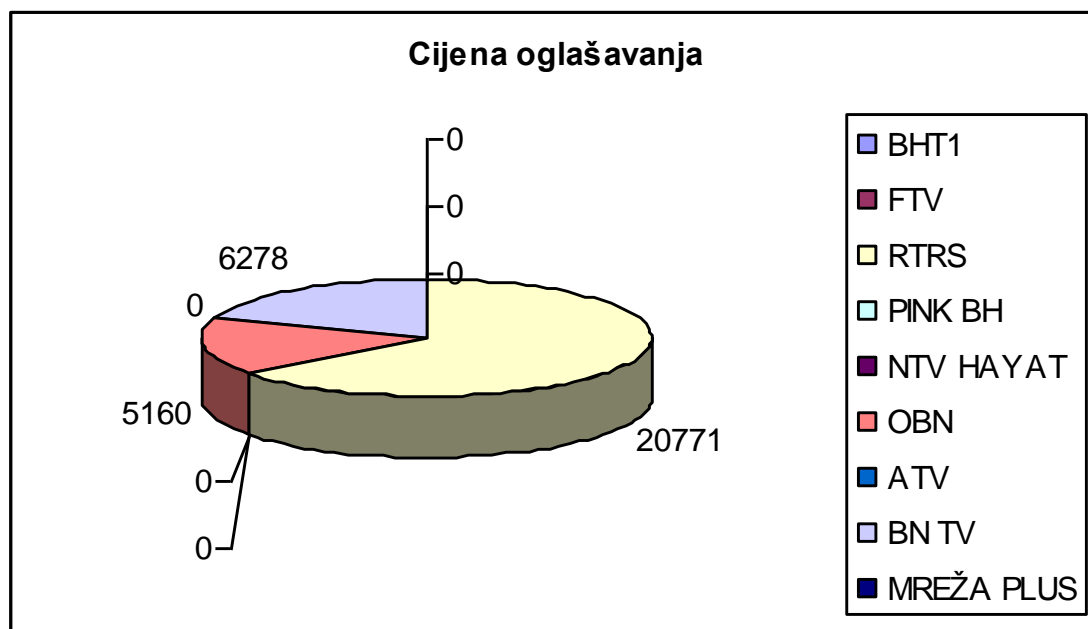
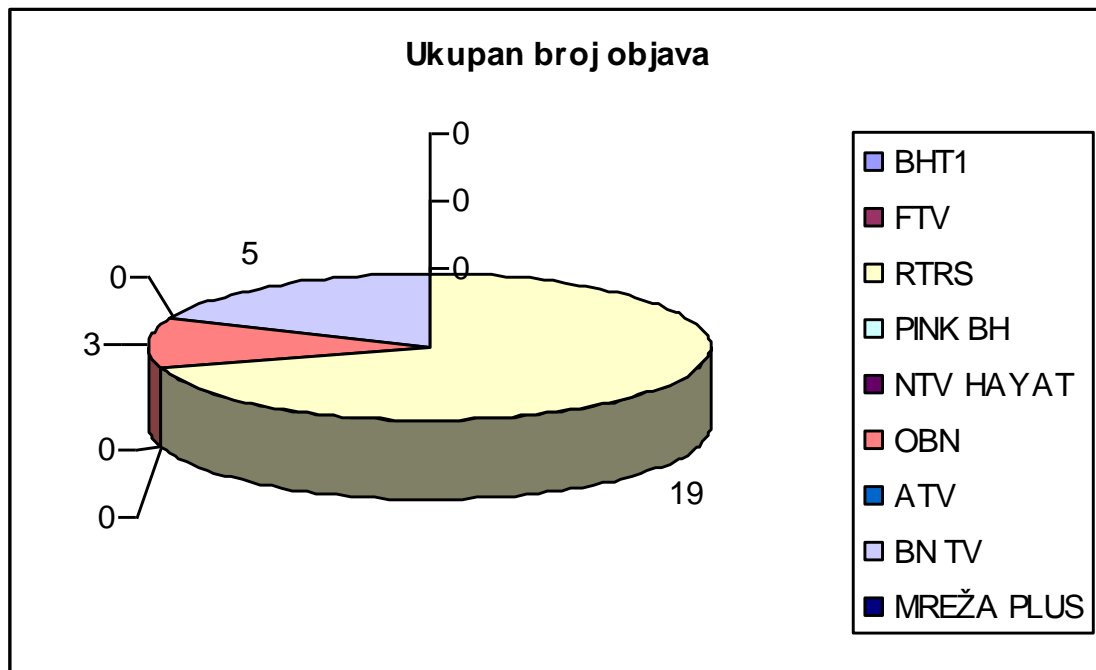
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 253.300 KM i 32.032 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 129.300 KM.

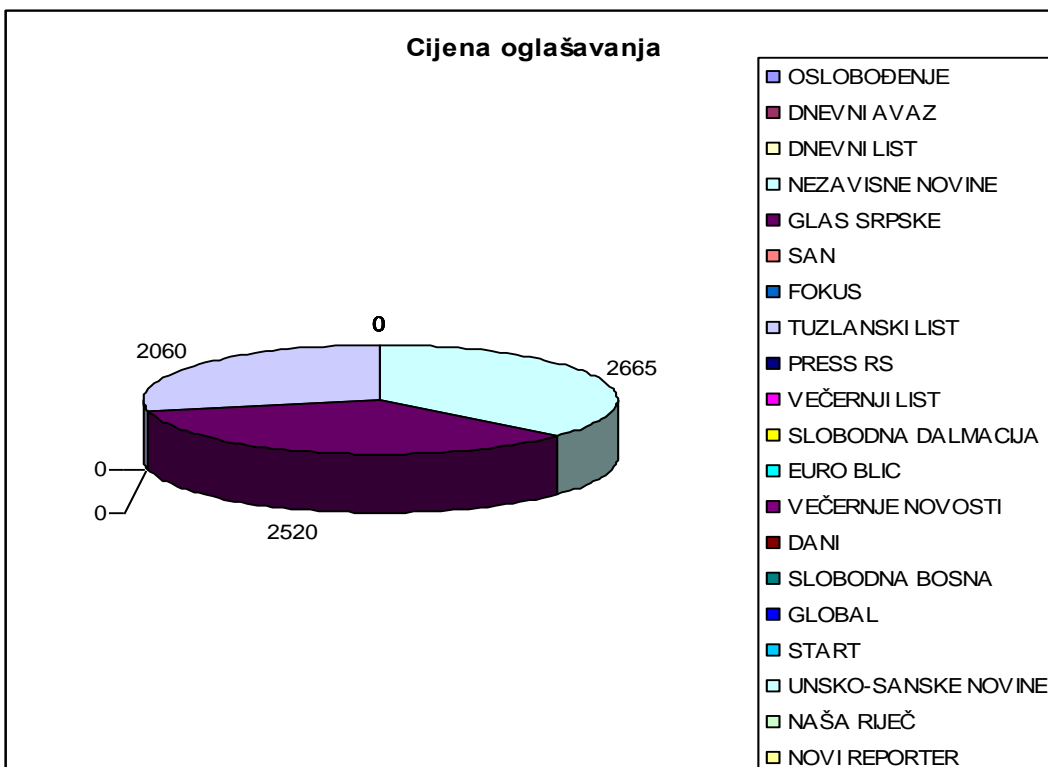
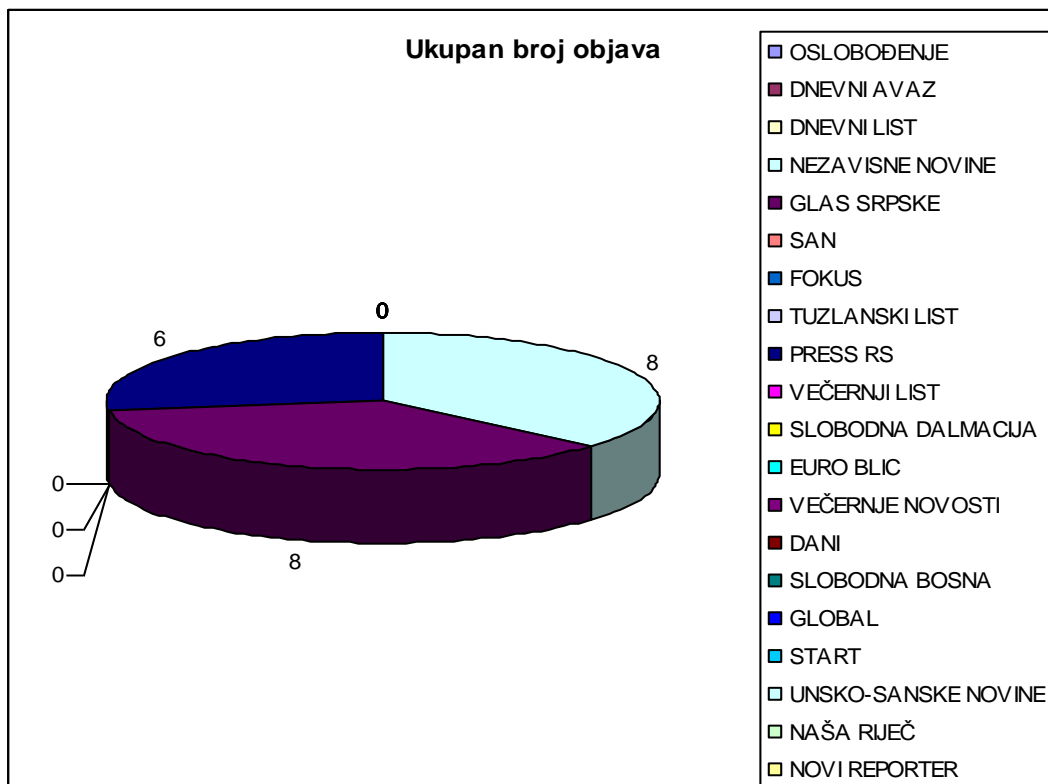
Nebojša Radmanović, kandidat SNSD za člana predsjedništva BIH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 27 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 422u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

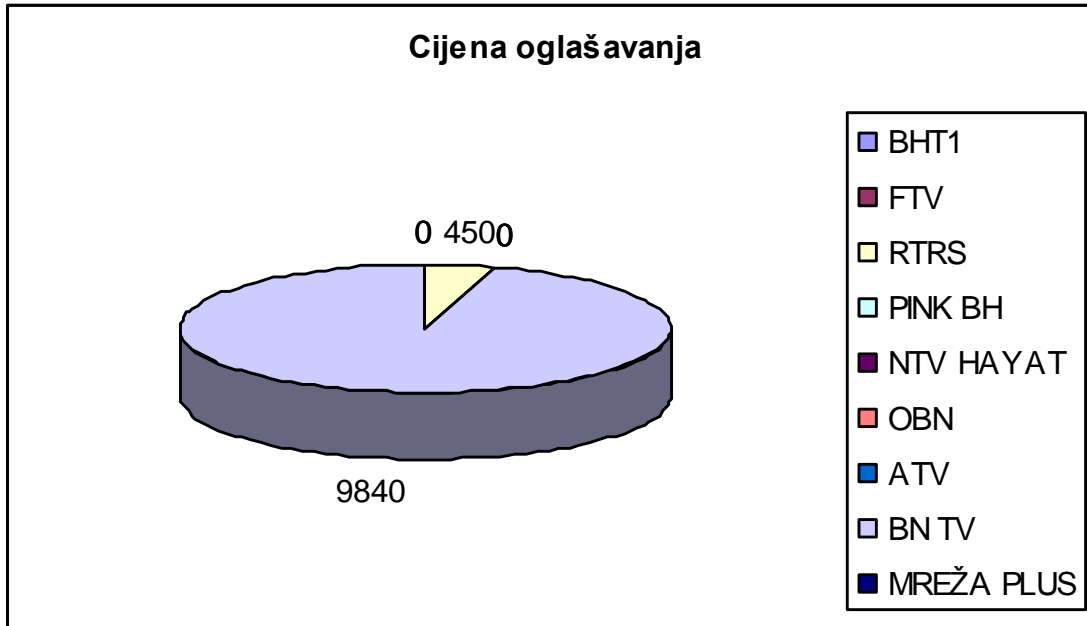
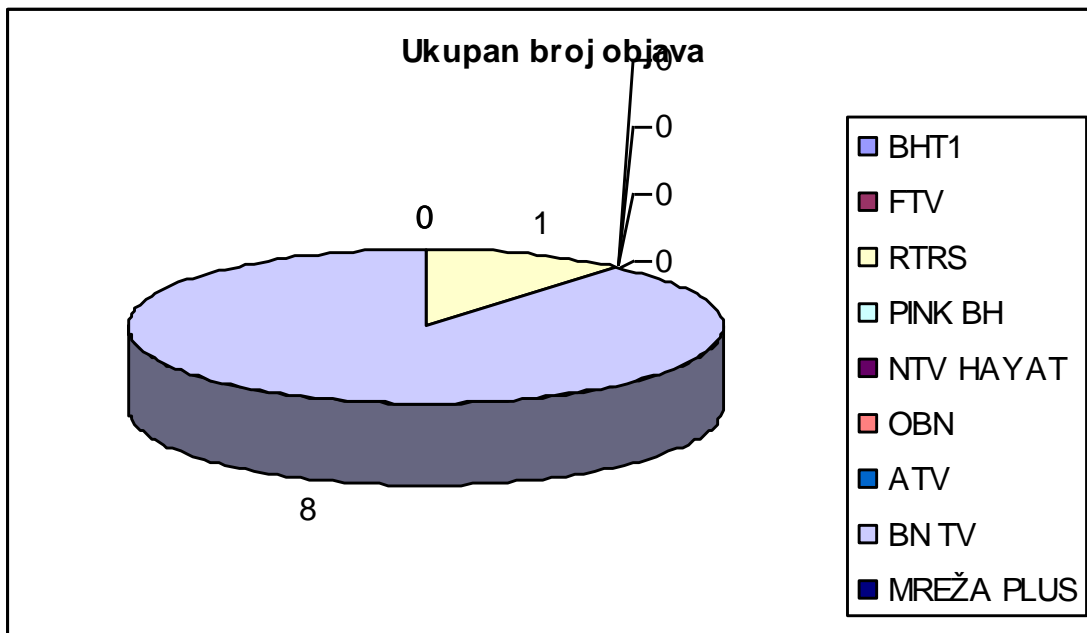

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 32.209 KM i 7.245 KM u printanim medijima.

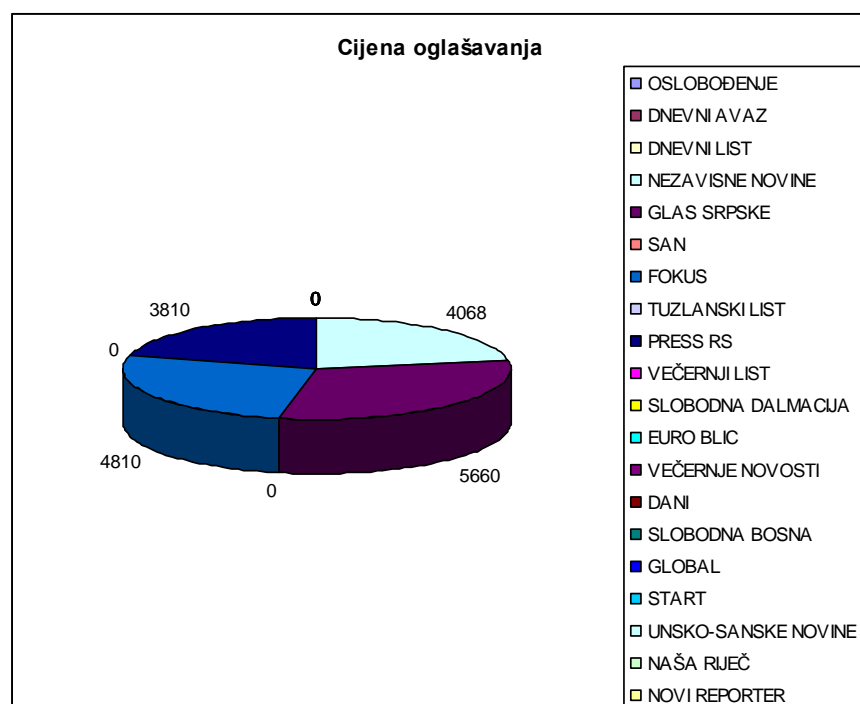
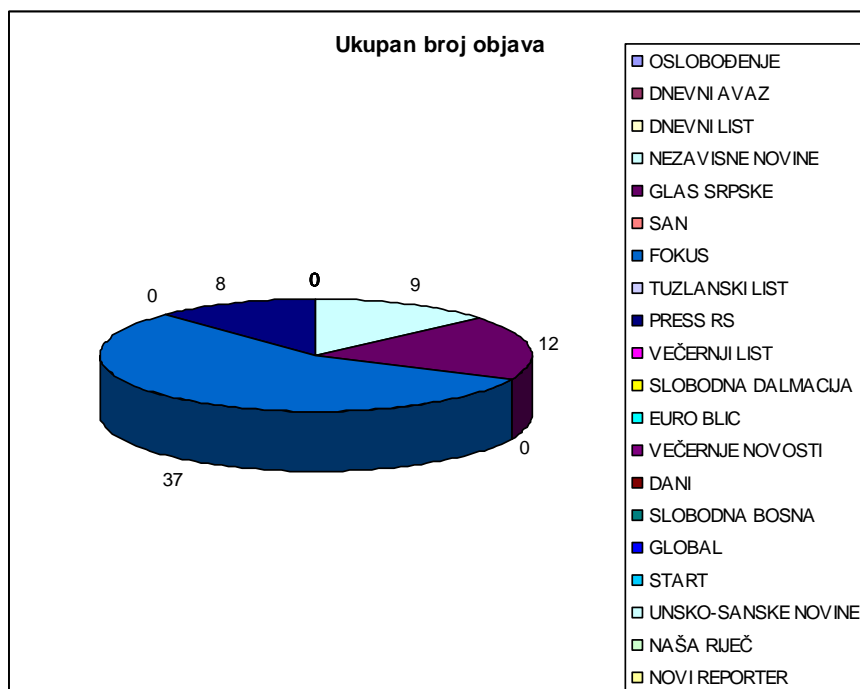
Milorad Dodik, kandidat SNSD za predsjednika RS

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 9 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 66 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

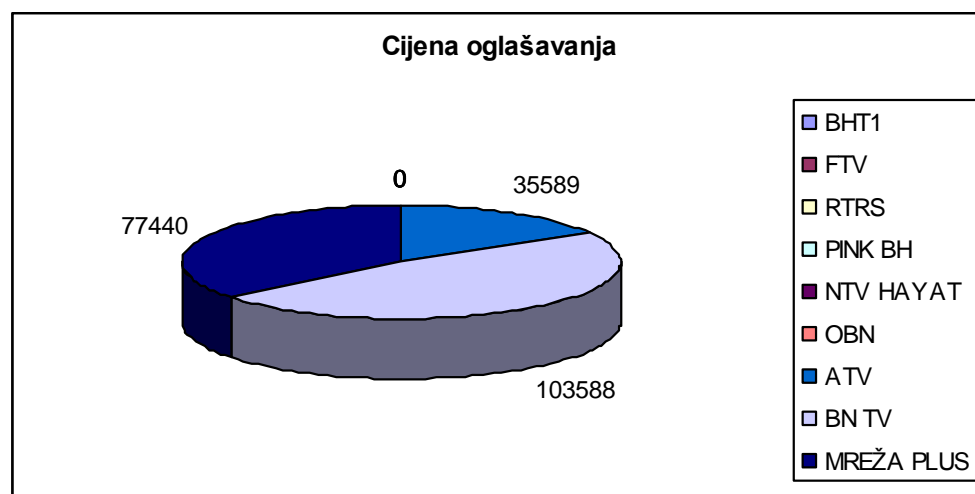
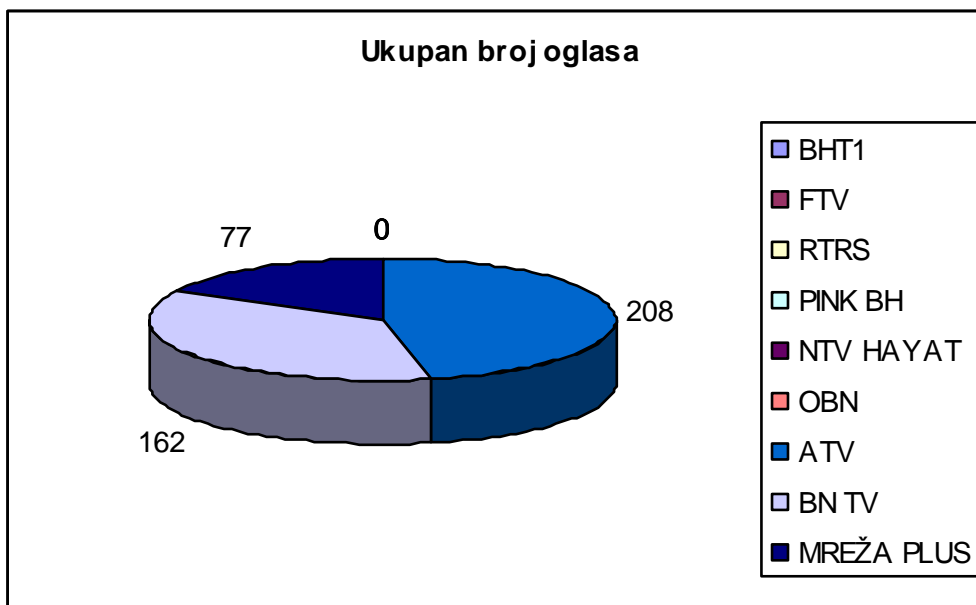
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 10.290 KM i 18.348 KM u printanim medijima.

Ukupni procijenjeni troškovi SNSD za oglašavanje u elektronskim i štampanim medijima: 482.724

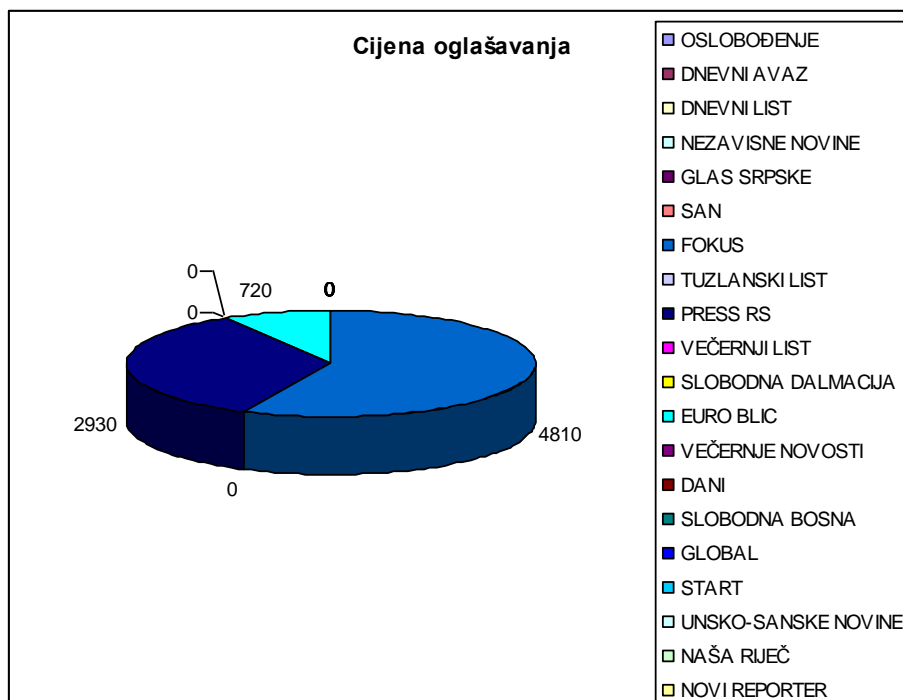
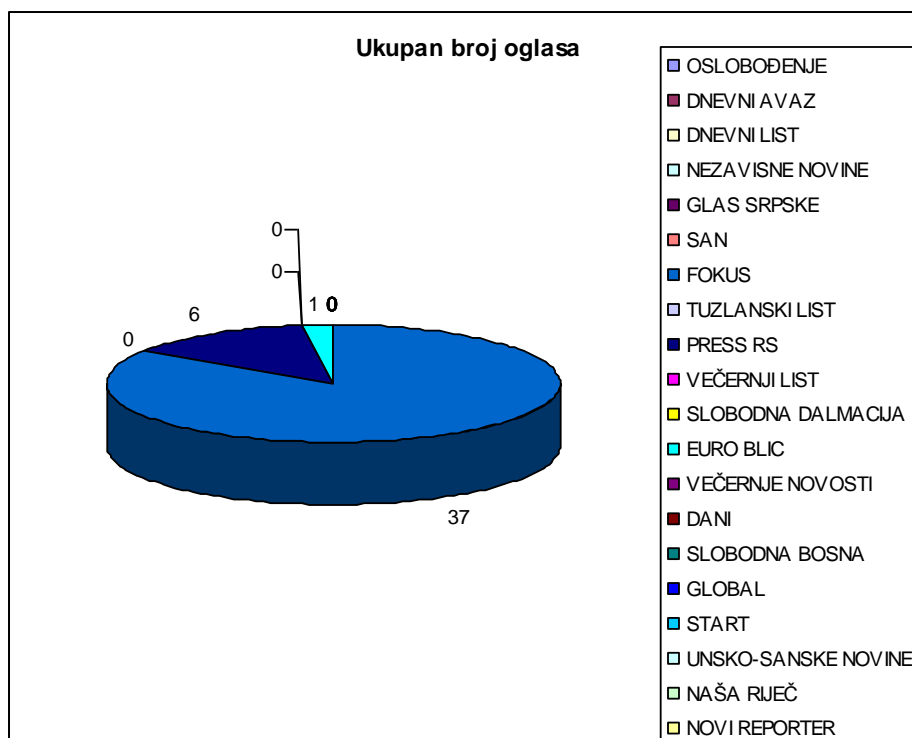
SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA (SDS)

SDS je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 447 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 44 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

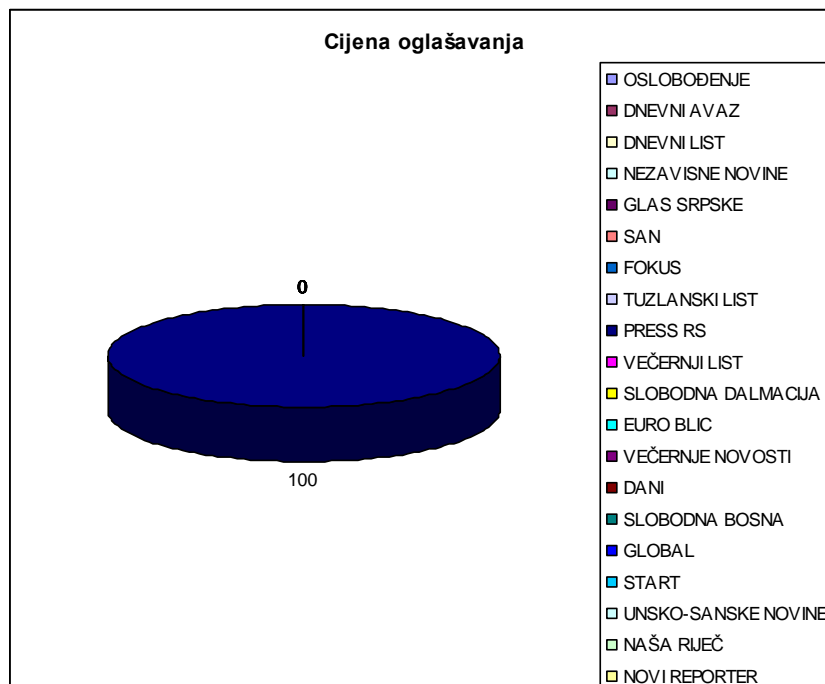
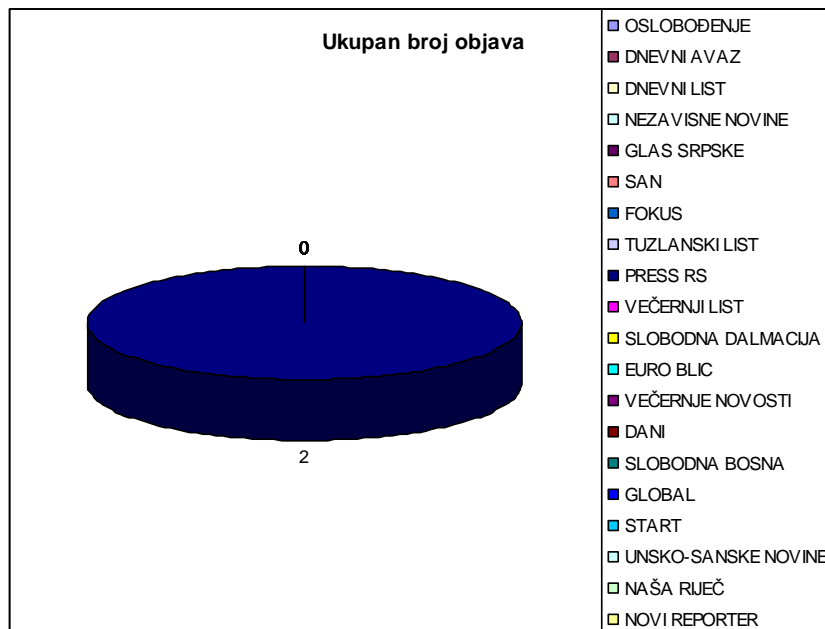

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 216.617 KM i 8.460 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 118.250 KM.

Ognjen Tadić, kandidat SDS za predsjednika RS

Kandidat je u periodu od mjesec dana u elektronskim medijima nije imao zabilježenih oglasa, dok su u printanim medijima zabilježena 2 plaćena oglasa.

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata iznosi 100 KM.

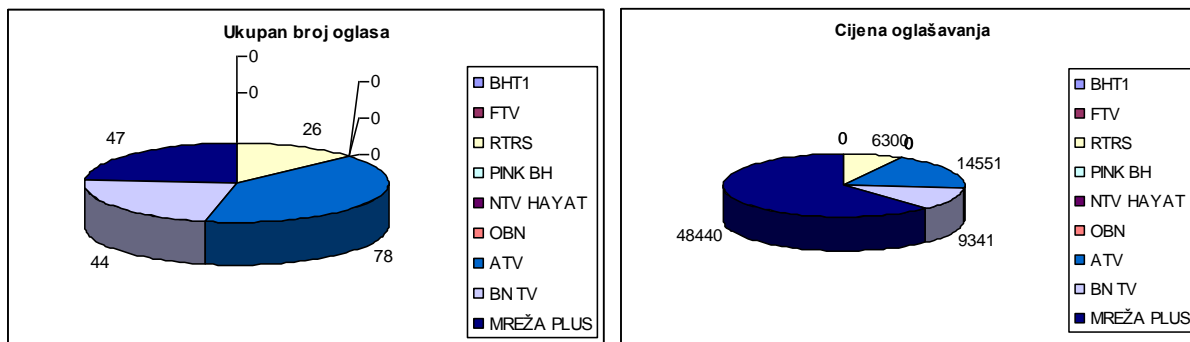
Cijena izrade promotivnog materijala za kandidate iznosi: 150,00KM.

Ukupni procijenjeni troškovi oglašavanja SDS: 343.442 KM.

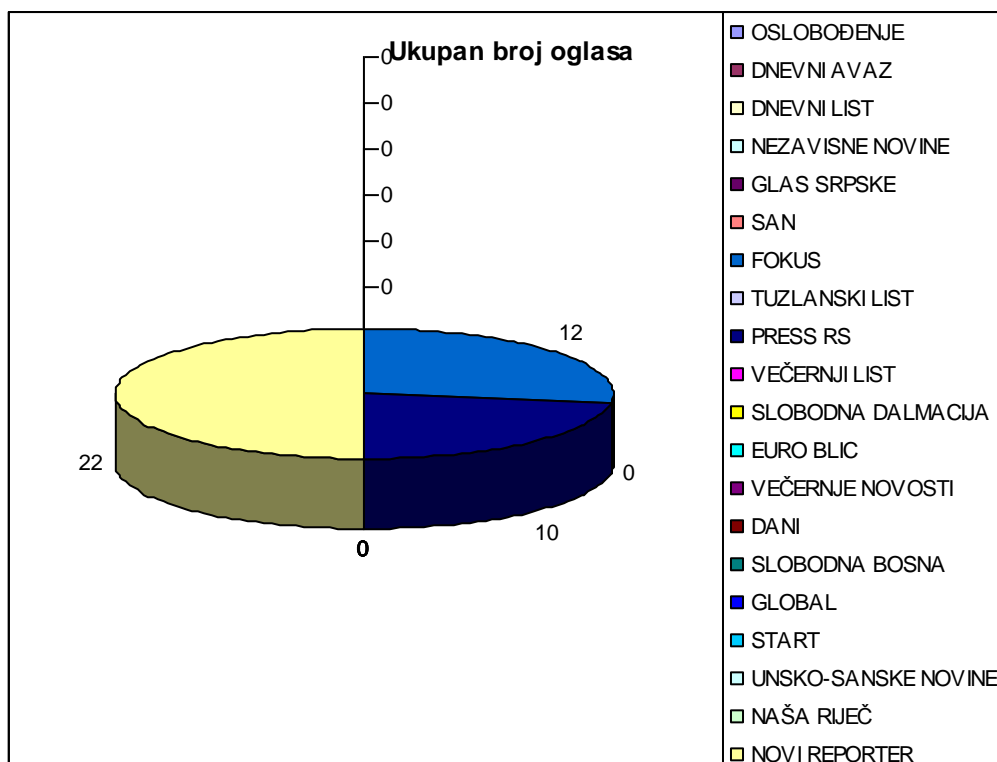
PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA RS (PDP)

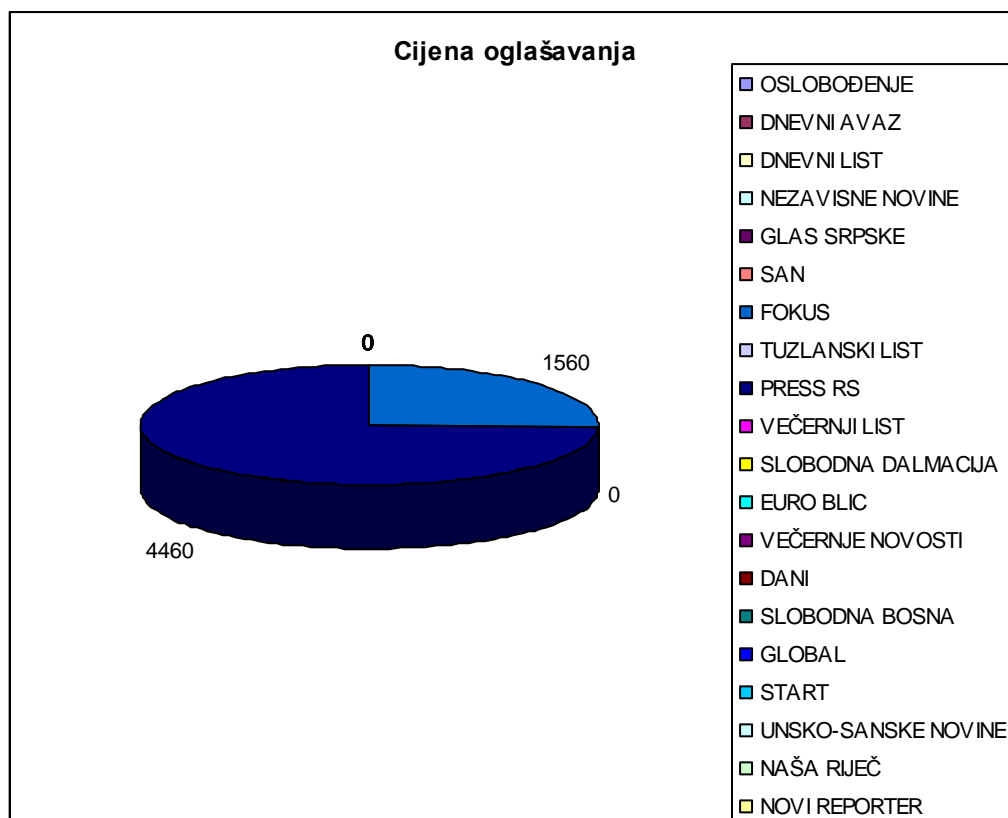
PDP je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 195 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 44 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

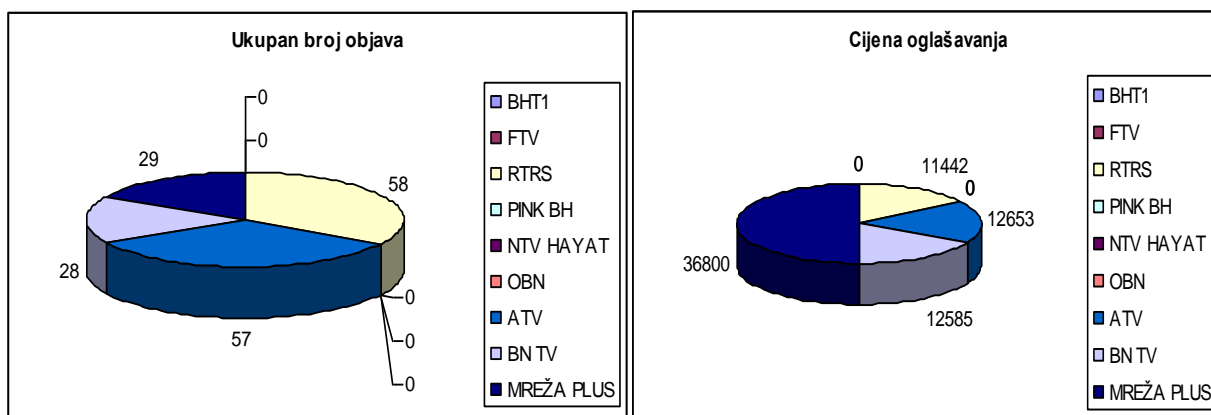
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 78.632 KM i 3.020 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 53.600 KM.

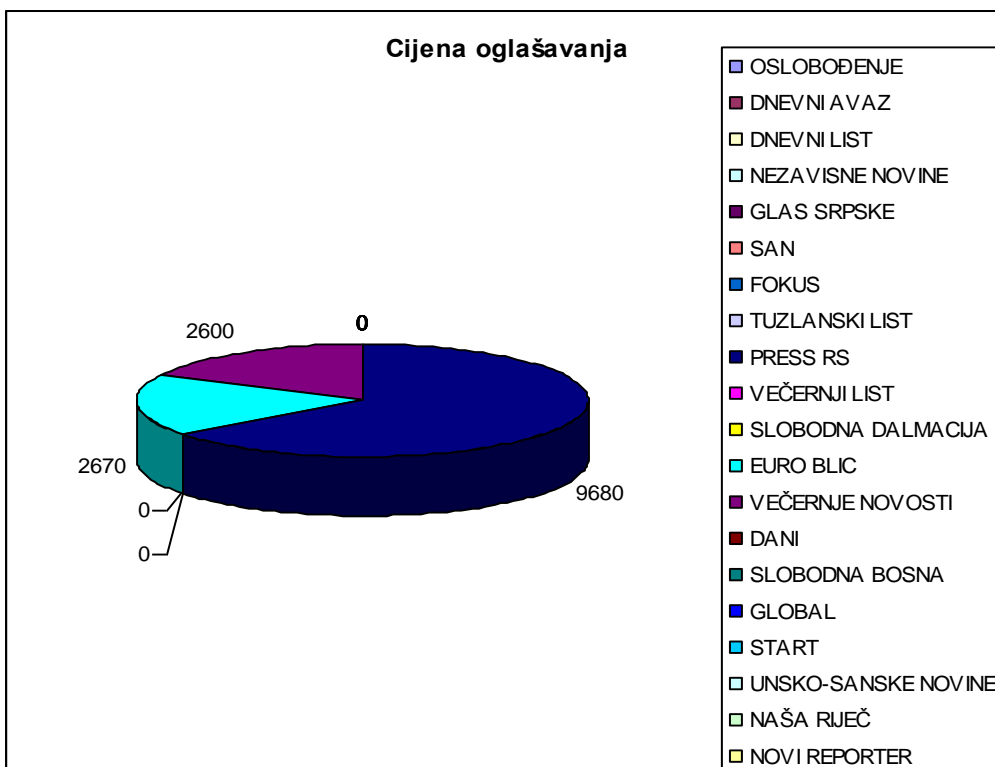
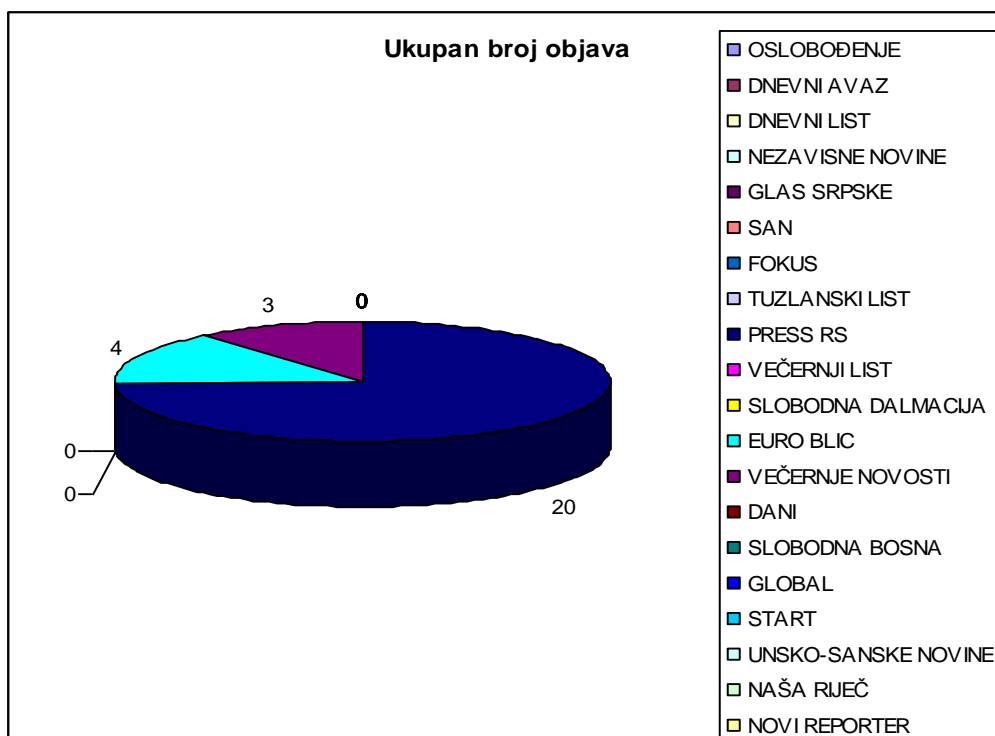
Mladen Ivanić, kandidat PDP za člana predsjedništva BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 172 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 27 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

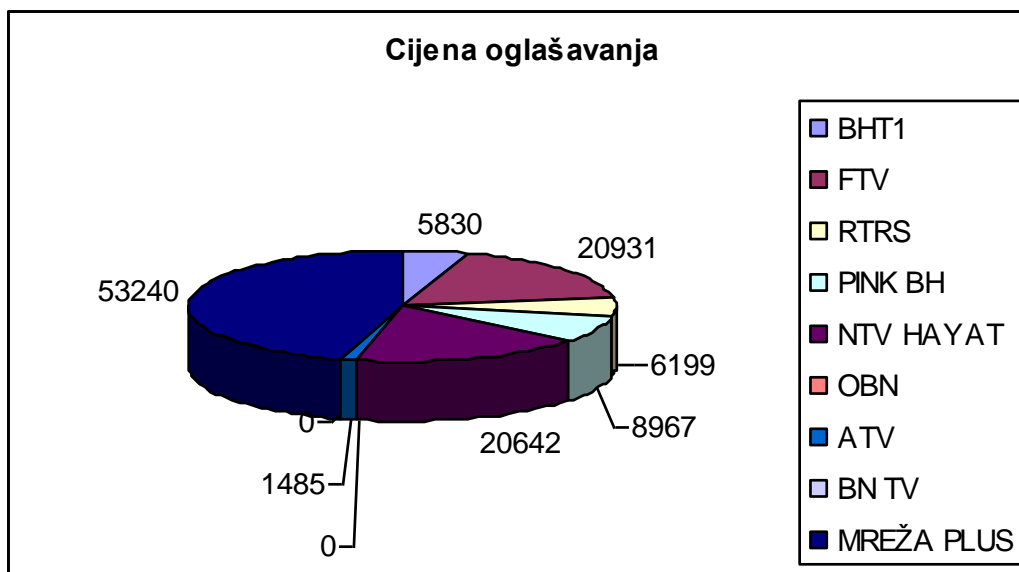
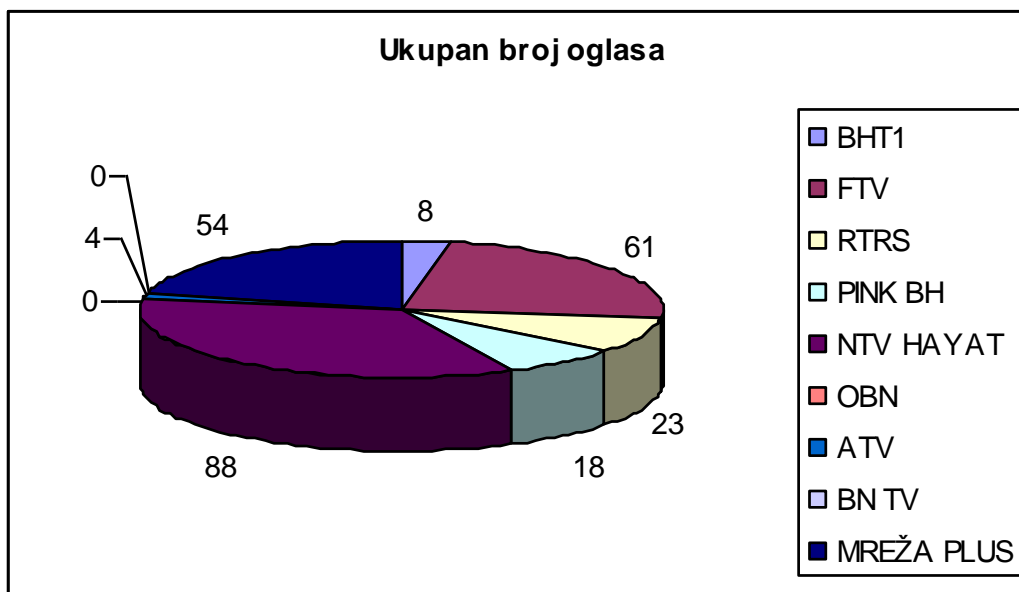
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata u elektronskim medijima iznosi 73.480 KM i 14.950 KM u printanim medijima.

Ukupni procijenjeni troškovi oglašavanja PDP: 223.540 KM

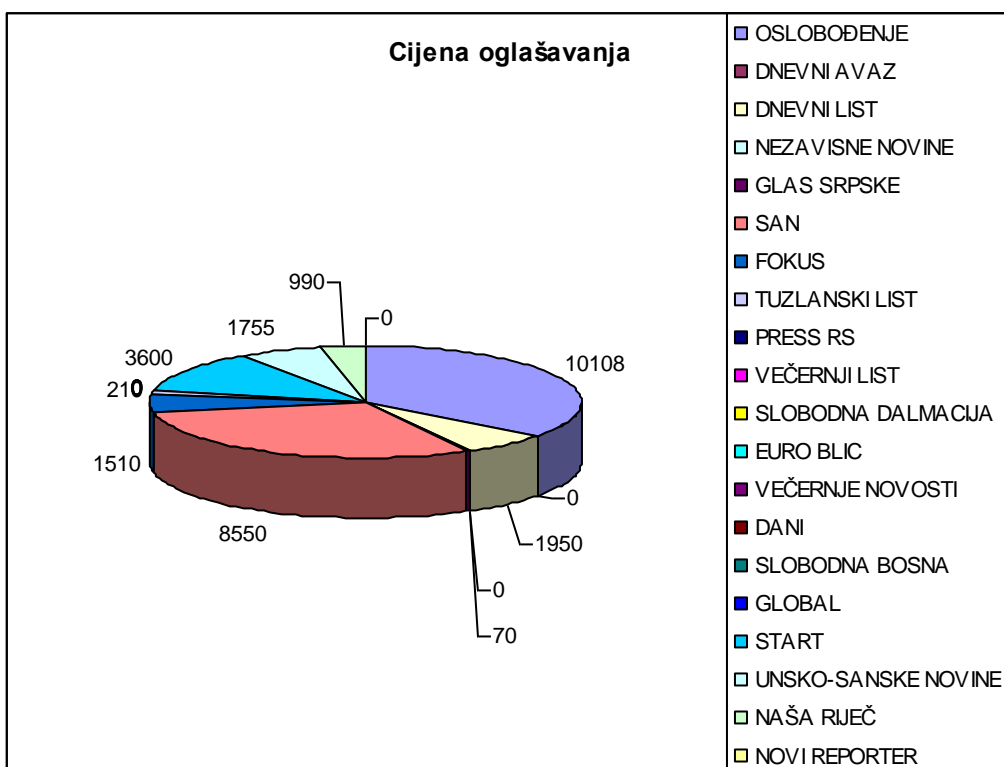
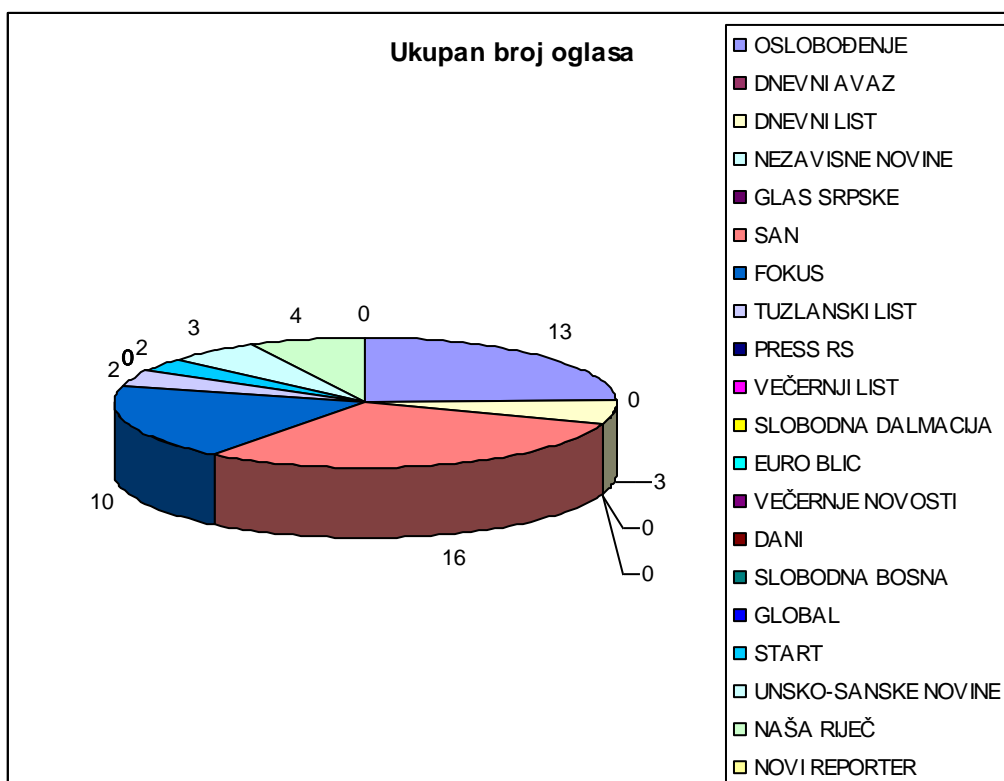
SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA (SDP)

SDP je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 256 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 53 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

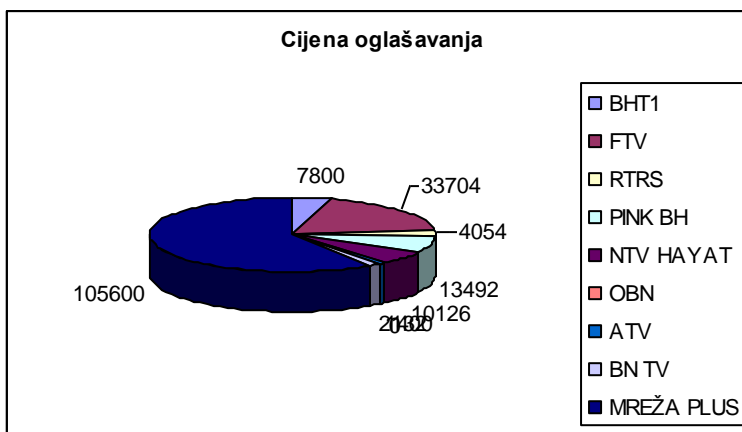
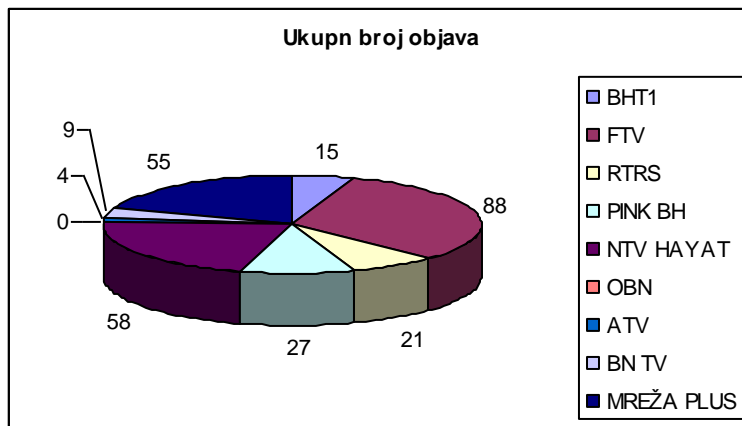

Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 117.294KM i 28.743 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 72.150 KM.

Željko Komšić, kandidat SDP za člana predsjedništva BiH

Kandidat je u periodu od mjesec dana sveukupno imao 277 plaćenih oglasa u elektronskim medijima, dok u printanim medijima nema zabilježenih oglasa.

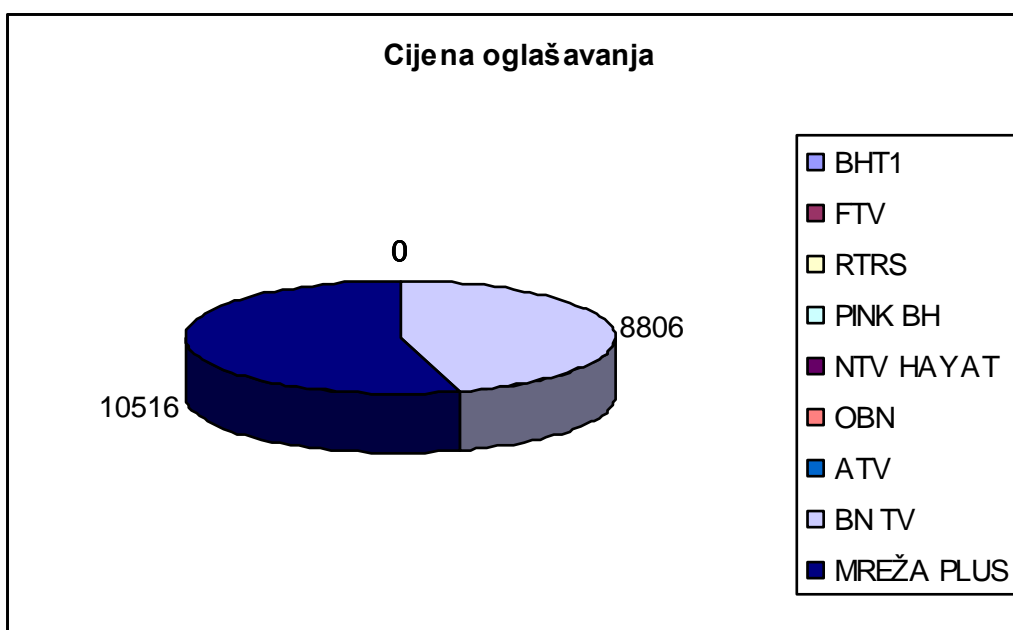
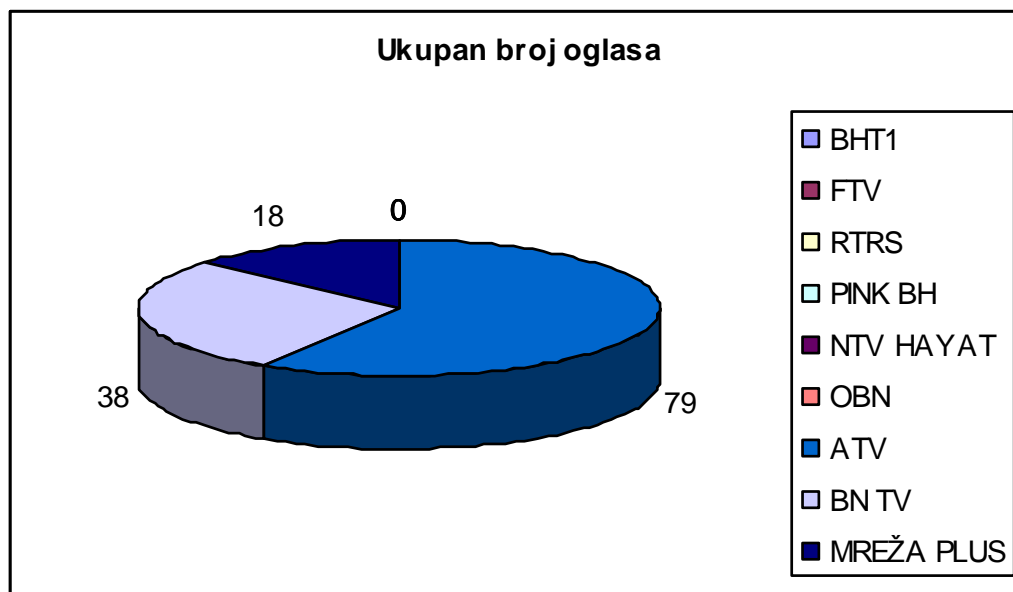
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovog kandidata iznosi 178.308 KM .

Ukupni procijenjeni troškovi oglašavanja SDP: 396.495 KM.

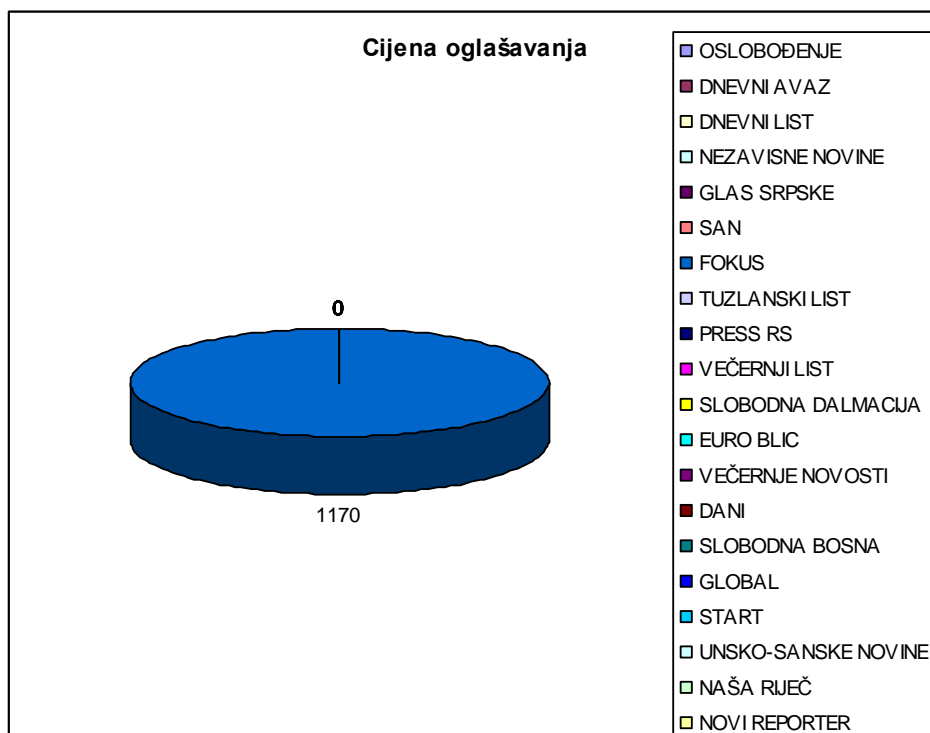
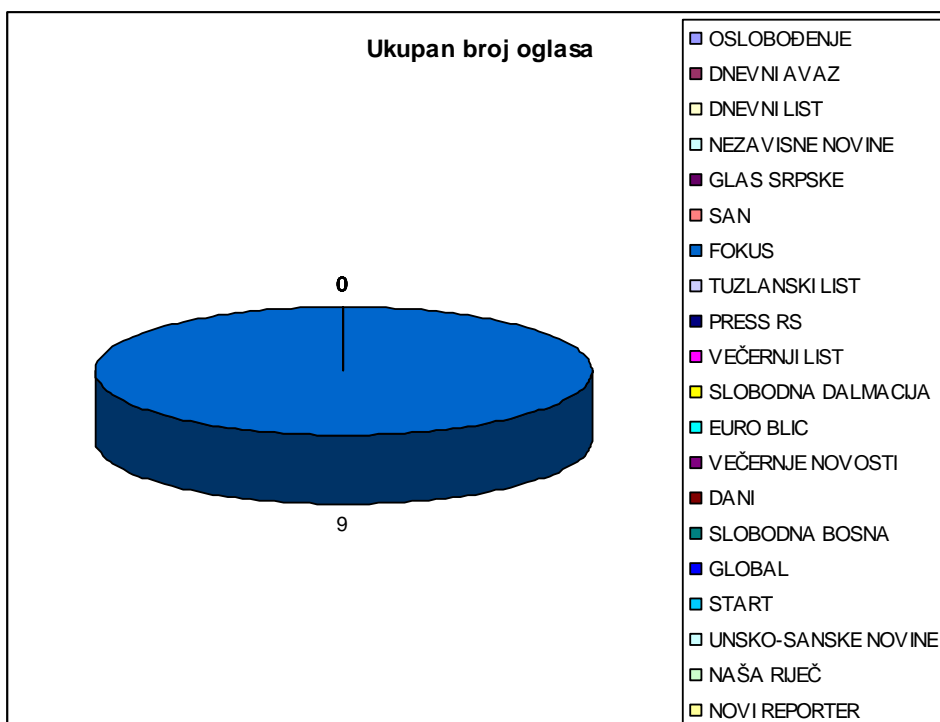
DEMOKRATSKA PARTIJA -Dragan Čavić

DP-Dragan Čavić je u periodu od mjesec dana sveukupno imala 135 plaćenih oglasa u elektronskim medijima i 9 u printanim medijima.

Elektronski mediji

Štampani mediji

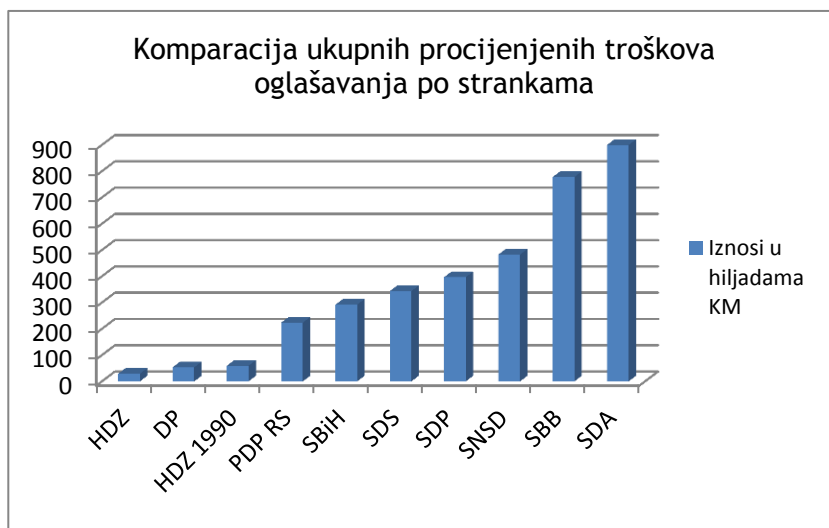
Ukupna cijena svih oglašivačkih poruka za ovu stranku u elektronskim medijima iznosi 32.042 KM i 1.170 KM u printanim medijima.

Cijena izrade promotivnog materijala za stranku i njene kandidate iznosi: 20.150 KM.

Ukupni procijenjeni troškovi DP: 53.362 KM.

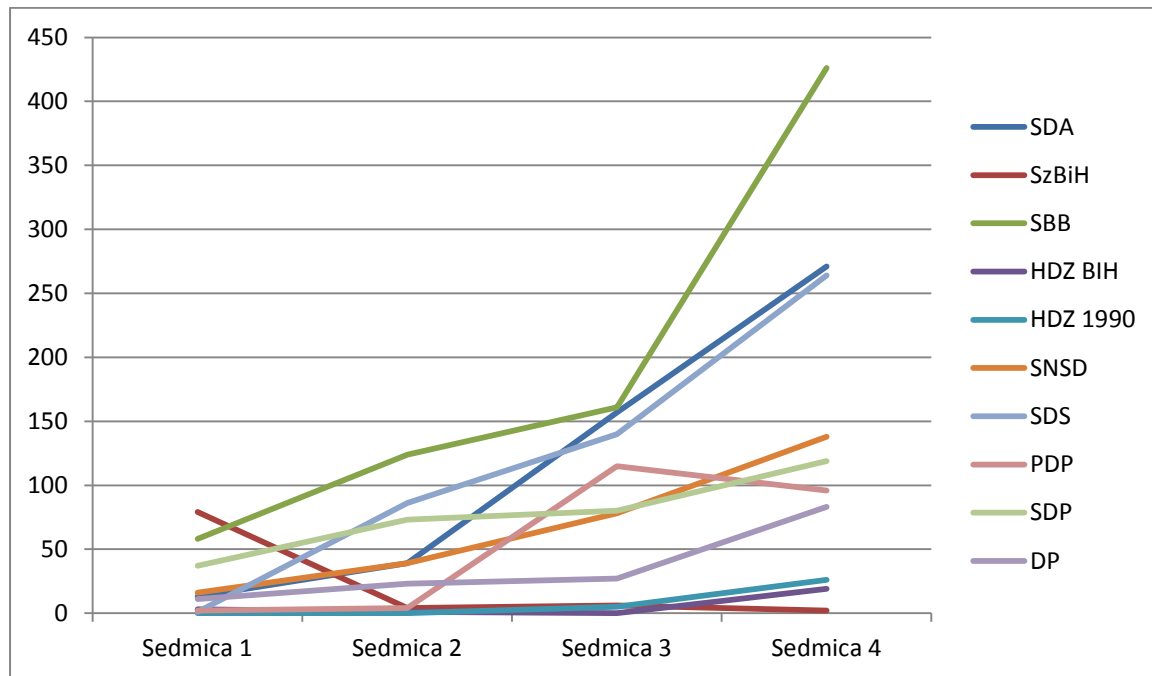
Zbirni podaci o procijenjenim troškovima oglašavanja po strankama

Stranka	Iznos
HDZ	29.194
DP	53.362
HDZ 1990	59.388
PDP RS	223.54
SBiH	291.898
SDS	343.442
SDP	396.495
SNSD	482.724
SBB	777.769
SDA	899.599

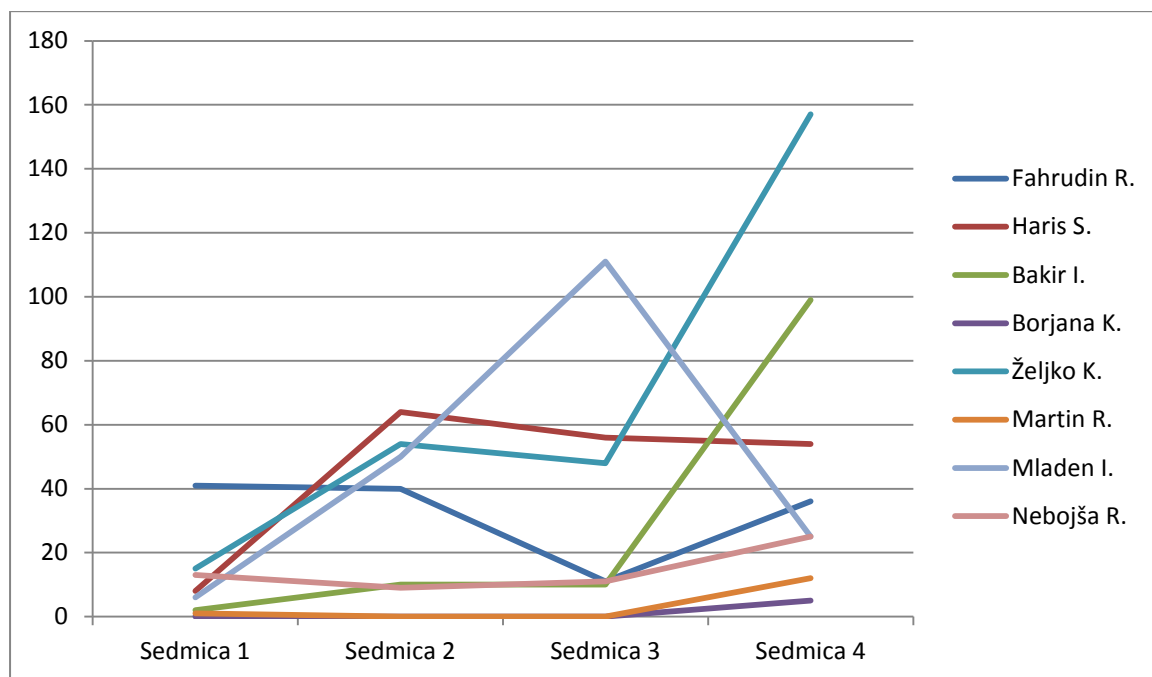

Intenzitet oglašavanja

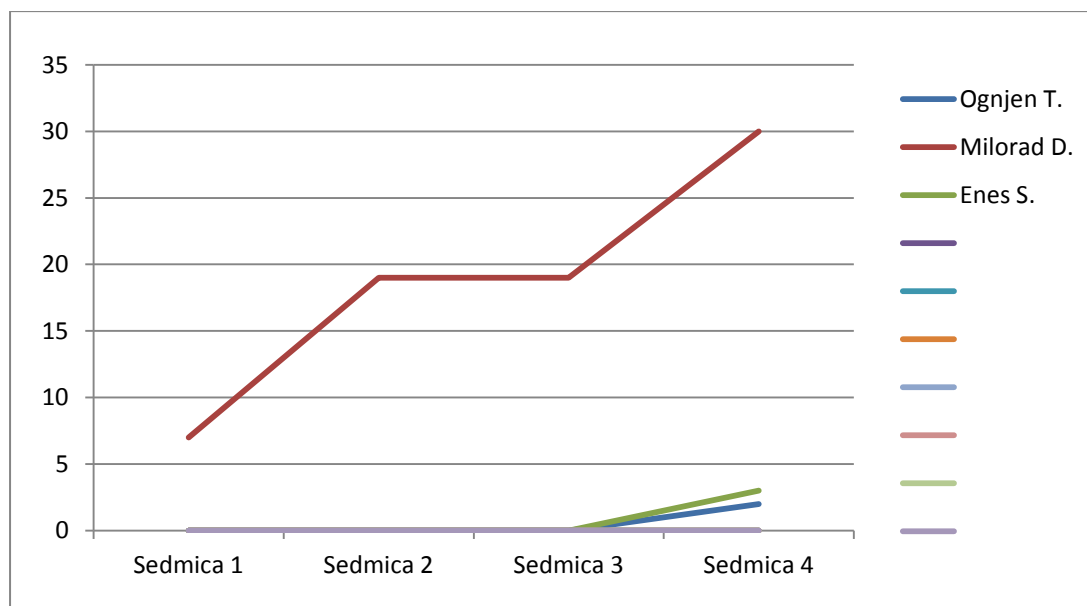
Komparativna analiza intenziteta oglašavanja političkih stranaka u svim medijima u periodu od 01.09.2010. - 01.10.2010.

Komparativna analiza intenziteta oglašavanja kandidata za članove Predsjedništva BiH u svim medijima u periodu od 01.09.2010. - 01.10.2010.

Komparativna analiza intenziteta oglašavanja kandidata za predsjednika i potpredsjednika Republike srpske u svim medijima u periodu od 01.09.2010. - 01.10.2010.

Zbirna procjena pripreme spotova i oglasa-Stranke										
	SDA	SBIH	SBB BIH	HDZ BIH	HDZ 1990	SNSD	SDS	PDP	SDP	DP- RAGAN ČOVIĆ
Press	1.600,00 KM	350,00 KM	500,00 KM	250,00 KM	1.200,00 KM	1.150,00 KM	600,00 KM	350,00 KM	1.650,00 KM	150,00 KM
Elektronski	139.000,00 KM	12.000 KM	239.000,00 KM	0,00	10.000 KM	112.000,00 KM	117.500,00 KM	26.000 KM	48.000 KM	20.000 KM
ZBIRNO 1:	140.600,00 KM	12.350 KM	239.500,00 KM	250,00 KM	11.200 KM	113.150,00 KM	118.100,00 KM	26.350 KM	49.650 KM	20.150 KM
Zbirna procjena cijene oglašavanja-Stranke										
Press	44.429,75 KM	13.489,25 KM	5.817,50 KM	22.924,00 KM	14.374,00 KM	32.032,00 KM	8.460,00 KM	3.020,00 KM	28.743,00 KM	1.170,00 KM
Elektronski	454.780,00KM	68.121 KM	451.125,00 KM	0,00	4590,00 KM	253.300,00 KM	216.617,00 KM	78.632,00 KM	117.294,00 KM	32.042,00 KM
ZBIRNO 2:	502.209,75 KM	81.610,25 KM	456.942,50 KM	22.924,00 KM	18.964,00 KM	285.332,00 KM	225.092,00 KM	81.652,00 KM	146.037,00 KM	33.212,00 KM
TOTAL (1+2):	642.809,75 KM	93.960,25 KM	696.442,50 KM	23.174,00 KM	30.164,00 KM	398.482,00 KM	343.192,00 KM	108.002,00 KM	195.687,00 KM	53.362,00 KM
Ukupno: 2.585.274,75										

Tabela 1.

Zbirna procjena pripreme spotova i oglasa-kandidati											
	FAHRUDIN RADONČIĆ	NEBOJŠA RADMANO VIĆ	ŽELJKO KOMŠIĆ	HARIS SILAJDŽIĆ	MLADEN IVANIĆ	MILORAD DODIK	MARTIN RAGUŽ	BAKIR IZETBEGO VIĆ	ENES SULJKANO VIĆ	OGNIJEN TADIĆ	BORJANA KRIŠTO
Press	120,00 KM	250,00 KM	0,00 KM	780,00 KM	250,00 KM	900,00 KM	250,00 KM	400,00 KM	100,00 KM	150,00 KM	250,00 KM
Elektronski	24.000 KM	15.000 KM	22.500 KM	82.000 KM	27.000 KM	0,00 KM	18.000 KM	25.000 KM	0,00 KM	0,00 KM	0,00 KM
ZBIRNO 1:	24.120 KM	15.250 KM	22.500 KM	82.780 KM	27.250 KM	900,00 KM	18.250 KM	25.400 KM	100,00 KM	150,00 KM	250,00 KM
Zbirna procjena cijene oglašavanja-kandidati											
Press	3.870,00 KM	7.245,00 KM	0,00 KM	19.455,00 KM	14.950,00 KM	18.348,00 KM	7.224,00 KM	9.991,00 KM	390,00 KM	100,00	5.270,00 KM
Elektronski	53.382,00 KM	32.209,00 KM	178.308,0 0 KM	95.703,00 KM	73.480,00 KM	10.290,00 KM	3.750,00 KM	221.009,00 KM	0,00 KM	0,00 KM	0,00 KM
ZBIRNO 2:	57.252,00 KM	39.454,00 KM	178.308,0 0 KM	115.158,00 KM	88.430,00 KM	28.638,00 KM	10.974,00 KM	231.000,00 KM	390,00 KM	100,00 KM	5270,00 KM
TOTAL (1+2):	81.327,00 KM	54.704,00 KM	200.808,0 0 KM	197.938,00 KM	115.680,00 KM	29.538,00 KM	29.224,00 KM	256.400,00 KM	490,00 KM	250,00 KM	5.520,00 KM
Ukupno: 942.021											

Tabela 2.

Pregled održanih predizbornih skupova političkih stranaka

	Datum	Mjesto	Broj prisutnih	Napomena o lokaciji i gostima skupova
S D A	04.09.2010	Tuzla	-	U sali Bosanskog kulturnog centra u Tuzli.
	04.09.2010	Novi Travnik	-	-
	12.09.2010	Bihać	-	-
	13.09.2010	Banja Luka	-	-
	14.09.2010	Kalesija	-	-
	15.09.2010	Goražde	-	-
	15.09.2010	Fojnica	-	-
	16.09.2010	Cazin	-	-
	17.09.2010	Čelić	-	-
	20.09.2010	Bosanski Petrovac	-	-
	20.09.2010	Mostar, Janja - RS	-	Nastupilo BKUD "Mula Alija Sadiković" iz Janje, sekcija modernog plesa i koncert Halida Muslimovića.
	21.09.2010	Sarajevo	-	-
	21.09.2010	Kladanj, Olovo	-	-
	22.09.2010	Sarajevo	-	-
	22.09.2010	Sarajevo	-	-
	22.09.2010	Maglaj	-	-
	23.09.2010	Čapljina, Stolac	-	-
	24.09.2010	Vareš	-	-
	24.09.2010	Sarajevo	-	-
	24.09.2010	Bužim	-	-
	26.09.2010	Bihać	1000+	-
	27.09.2010	Bratunac, RS	-	Posjetioce je u zabavnom djelu programa zabavljala grupa Hari Mata Hari.
	27.09.2010	Jajce	-	-
	28.09.2010	Kalesija	-	-
	28.09.2010	Kiseljak	-	-
	28.09.2010	Sapna	-	-
	28.09.2010	Novi Travnik	-	-
	28.09.2010	Sarajevo	-	-
	29.09.2010	Banovići	Oko 13.000	-
	29.09.2010	Brčko	-	U zabavnom programu nastupio je Hari Mata Hari i Eldin Talović.
	30.09.2010	Gradačac	-	-
	30.09.2010	Bihać	1000+	-
30.09.2010	Gornji Vakuf	Nekoliko hiljada	-	
30.09.2010	Zenica, Travnik, Tuzla, Konjic, Bihać	60.000	Na skupu u Travniku nastupila Grupa Hari Mata Hari.	
01.10.2010	Visoko	-	Skup održan u dvorani KSC Mladost u Visokom. Prije predizbornog skupa održan je koncert Harija Varešanovića u 16.30 sati, a nastup KUD	

			-a Visoko planiran je nakon predizbornog skupa.	
	01.10.2010	Sarajevo	- U zabavnom dijelu programa učestvovali Hari Varešanovi, Amira Medunjanin, Eldin Huseinbegović i Kenan Mačković.	
Centralnih skupova 50, ali prema navodima SDA ukupno bilo 425 predizbornih skupova održanih širom BiH. U zabavnom dijelu programa učestvovali Hari Varešanovi, Amira Medunjanin, Eldin Huseinbegović, Kenan Mačković, Eldin Talović, Halid Muslimović, Kulturno - umjetnička društva, ...				
Evidentirano i učešće generala Armije RBiH, te Udruženja Bosna Zelene beretke na strani SDA . Također, SDA koristila saopćenja za iznošenje optužni na račun SDP-a, te koristila podatke o donacijama svojih članova u predizborne svrhe.				
S B B	07.09.2010	Tuzla	- Organizovan iftar za 400 članova u hotelu Tuzla.	
	11.09.2010	Bužim	1.000 -	
	11.09.2010	Bosanska Krupa, Jajce	-	
	13.09.2010	Jablanica, Donji Vakuf	1.500 -	
	13.09.2010	Bugojno, Vitez	1.000 -	
	15.09.2010	Breza, Vareš	-	
	16.09.2010	Maglaj, Tešanj, Zavidovići	- Tribine.	
	17.09.2010	Olovo, Kladanj, Živinice	- Predizborni skupovi.	
	18.09.2010	Kalesija, Banovići, Spana	- Tribine.	
	19.09.2010	Doboj - Istok, Gračanica, Lukavac	- Tribine.	
	20.09.2010	Brčko, Orašje	- Skupovi.	
	21.09.2010	Odžak, Srebrenik, Gradačac	- Skup u Gradačcu.	
	22.09.2010	Hadžići, Konjic	- Tribine.	
	23.09.2010	Ilijaš, Ilidža	- Centralni završni skup pred Narodnim pozorištem.	
	24.09.2010	Goražde	- Radončića dočekalo 400 vozila	
	25.09.2010	Travnik	- Skup.	
	26.09.2010	Bihać, Prijedor - RS	2.000 Skup.	
	28.09.2010	Janja - RS, Tuzla	10.000 Skup.	
	29.09.2010	Mostar	2.500 -	
	30.09.2010	Sarajevo	-	
	Organizirano ukupno 38 skupova putem centrale SBB-a. Evidentirano organiziranje iftara (Tuzla), te učešće akademika Muhameda Filipovića u agitaciji da se glasa za SBB i Radončića.			
		03.09.2010	Mrkonjić grad	- -
		04.09.2010	Bobovac,	- -

S D P		Kraljeva Sutjeska, Vareš		
	05.09.2010	Jajce	-	
	06.09.2010	Travnik Vitez Zenica	-	Plato robne kuće.
	07.09.2010	Sarajevo	-	U večernjim satima zajednički odlazak na utakmicu BiH - Francuska
	08.09.2010	Odžak	-	-
	09.09.2010		-	Ramazanski Bajram.
	10.09.2010	Ključ, Sanski Most, B.Krupa	-	Hotel Sanus, B.Krupa - plato ispred hotela, noćenje.
	11.09.2010	Bužim, V.Kladuša, Bihać	-	Hotel Stari grad Bihać, gradski trg.
	12.09.2010	Zavidovići, Doboj Istok, Tuzla	-	Noćenje.
	13.09.2010	Gradačac, Banovići, Srebrenik, Lukavac, Kalesija	-	-
	14.09.2010	Tomislavgrad Livno	-	-
	15.09.2010	Stolac Čapljina Mostar Jablanica	-	-
	16.09.2010	Vareš Breza Visoko	-	-
	17.09.2010	Maglaj Tešanj	-	-
	18.09.2010	Donji Vakuf Banja Luka	-	Noćenje.
	19.09.2010	Bos.Gradiška Prijedor	-	Bos.Gradiška (Dom kulture). Prijedor(Gradski trg).
	20.09.2010	Teslić Doboj	-	Doboj Sala Pavlovića univerziteta.
	21.09.2010	Srebrenica Bratunac Zvornik	-	Sala SO Zvornik.
	22.09.2010	Gradačac Sreberenik Lukavac	-	-
	23.09.2010	Goražde	-	-
	24.09.2010	Sarajevo	-	-
	25.09.2010	Janja Brčko	-	Noćenje.
	26.09.2010	Žepče Zenica Kakanj	-	-
	27.09.2010	Novi Travnik Bugojno	-	-

	28.09.2010	Mostar Konjic	-	-
	29.09.2010	Cazin, Bihać	-	-
	30.09.2010	Živinice, Gračanica, Tuzla	-	-
	01.10.2010	Sarajevo	-	Plato Narodnog pozorišta.
	Ukupno 64. skupa.			
H D Z 1 9 9 0	03.09.2010	Mostar	-	Tom prilikom, Srećko Boras i Luka Faletar su uručili Ivanu Periću, predsjedniku Udruge, ugovor o donaciji u iznosu od 9.000 KM
	05.09.2010	Odžak	-	Javni skup.
	08.09.2010	Posušje	-	Veliki javni skup na središnjem trgu u Posušju.
	09.09.2010	Široki Brijeg	-	Javna tribina.
	10.09.2010	Livno	-	U dvorani Narodnog sveučilišta u Livnu.
	11.09.2010	Novi Travnik	-	-
	11.09.2010	Srednja Bosna	-	-
	12.09.2010	Tomislavgrad	-	U dvorani skupštine Hercegbosanske županije održana je predizborna tribina.
	13.09.2010	Jajce	-	-
	13.09.2010	Mostar	-	Javna tribina.
	15.09.2010	Mostar	-	Okrugli stol u salonu hotela Ero u Mostaru.
	15.09.2010	Grude	-	Javni skup u Grudama.
	17.09.2010	Čitluk	-	Skupu je nazočilo oko 500 ljudi, a održan je u velikoj sali hotela Brotnjo.
	19.09.2010	Mostar	-	Javni skup. U zabavnom dijelu programa na stupio je Tihom Orlić.
	21.09.2010	Čapljina	-	Javni skup.
	22.09.2010	Ljubuški	1000+	Javni skup.
	22.09.2010	Stolac	-	-
	24.09.2010	Busovača	-	Javni skup u prepunoj dvorani Hrvatskog doma u Busovači.
	26.09.2010	Usora	-	-
	27.09.2010	Bihać	-	Javni skup.
	28.09.2010	Široki Brijeg	-	-
	28.09.2010	Kreševo, Fojnica	-	U Napretkovom domu u Kreševu i u kino dvorani u Fojnici.
		Ukupno 18 skupova. Predstavnici stranke imali i druge stranačke aktivnosti u okviru kampanje - obilazak ustanova i dodjela donacija.		
	03.09.2010	Livno	-	Obraćanje na Trgu kralja Tomislava u Livnu.
	03.09.2010	Mostar	-	Posjeta Centru za stare i iznemogle osobe Mostar i Pučkoj kuhinji.
	04.09.2010	Kreševo	-	Borjana Krišto otvorila VI. Športske igre dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Hrvatskog vijeća obrane.
	06.09.2010	Mostar	-	Odbor HDZ BiH za branitelje i udruge HVO proistekle iz Domovinskog rata organizirao je u Domu HDZ BiH u Mostaru tematsku tribinu „Položaj pripadnika HVO u F BiH i BiH u kontekstu ostvarivanja prava“
	07.09.2010	Mostar	-	Javna tribina HDZ BiH „Slušamo Vas“ održana je u u području dijela Mostar-zapad, u naselju Rudnik.

H D Z B I H	08.09.2010	Mostar	-	Borjana Krišto otvorila je novi pogon u Tekstilnoj industriji d.o.o Mostar.
	09.09.2010	Mostar	-	Borjana Krišto posjetila je Crveni križ Grada Mostara.
	09.09.2010	Mostar	-	Okrugli stol je održan u Domu HDZ BiH u Mostaru.
	09.09.2010	Mostar	-	Kandidatkinja HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjana Krišto posjetila je Caritasov centar „Nazaret“ u Mostaru.
	11.09.2010	Mostar	-	Borjana Krišto u Hrvatskom domu Hercega Stjepana Kosače u Mostaru proglasila je otvorenim četvrtu po redu manifestaciju Dani Filma Mostar.
	12.09.2010	Livno	-	Borjanom Krišto, boravilo je u Livnu na svečanoj Akademiji u povodu obilježavanja 20. obljetnice utemeljenja Općinskog odbora HDZ BiH Livno.
	13.09.2010	Jajce	-	Borjana Krišto predvodila je izaslanstvo Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) BiH koje je boravilo u posjetu Jajcu u kojem se obilježava 15. obljetnica oslobođenja grada.
	14.09.2010	Uzdol	-	Polaganjem vijenaca, paljenjem svijeća i svetom misom na Uzdolu izaslanstvo HDZ BiH koje je predvodila kandidatkinja HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjana Krišto obilježilo je 17. obljetnicu uzdolskih žrtava.
	15.09.2010	Bugojno	-	U Bugojnu na prvom predizbornom skupu HDZ BiH za predstojeće Opće izbore u BiH.
	15.09.2010	Uskoplju	-	U športskoj dvorani u Uskoplju održan je javni predizborni skup HDZ BiH
	16.09.2010	Busovača	-	U gradskoj športskoj dvorani u Busovači je održan predizborni skup HDZ BiH.
	16.09.2010	Fojnica	-	U zabavnom dijelu programa nastupile su Mažoretkinje iz Uskoplja, Ivan Mikulić, grupe "Feminem" i "Posebna vožnja"
	17.09.2010	Mostar	-	-
	17.09.2010	Jajce	-	U zabavnom dijelu programa nastupili su Ivan Mikulić te grupe "Feminem" i "Posebna vožnja", a na kraju javnog skupa izaslanstvo HDZ BiH je zajedničkim snagama sa svima nazočnima otpjevalo himnu kampanje HDZ BiH pod nazivom "Snaga kojoj vjerujem".
	17.09.2010	Travnik	-	Da bi atmosfera bila još bolja , uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Posebna vožnja, grupa Feminem i Ivan Mikulić.
	18.09.2010	Tomislavgrad	-	-
	18.09.2010	Rama	-	U prepunoj Športskoj dvorani u Rami. Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su Mate Bulić, grupa Feminem i Ivan Mikulić.
	19.09.2010	Čitluk	-	U kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su Mate Bulić, grupa Feminem i Ivan Mikulić i Ine Tadić-Hercegovački bečari.
	19.09.2010	Čitluk	-	-

	Čitluk	-	Borjana Krišto otvorila je 55. Turističko - kulturno - gospodarstvenu manifestaciju „Dani berbe grožđa - Brotnjo 2010.“ na Broćanskom trgu u Čitluku.
20.09.2010	Mostar	-	Borjana Krišto i predsjednik HDZ BiH prof. dr. sc. Dragan Čović predvodili su stranačko izaslanstvo koje je posjetilo Teniski klub Mostar.
20.09.2010	Neum	-	U prepunoj kino dvorani Hotela Neum u Neumu održan je javni predizborni skup HDZ BiH. Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su Ivana Marić, grupa Feminem i Ivan Mikulić i Marin Previšić.
20.09.2010	Stolac	-	Prof. dr. sc. Dragan Čović predvodio je izaslanstvo stranke koje je boravilo u Stocu na obilježavanju 20. obljetnice osnivanja Općinskog odbora HDZ BiH u Stocu.
21.09.2010	Kupres	-	Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem, Mate Bulić i Ivan Mikulić.
21.09.2010	Posušje	-	U zabavnom dijelu večeri mnoštvo okupljeno na Trgu hrvatskih branitelja zabavljali su grupa "Feminnem", Ivan Mikulić, Mate Bulić te Ine Tadić i Hercegovački bećari.
22.09.2010	Sarajevo	-	Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem i Ivan Mikulić.
22.09.2010	Novi Travnik	-	
22.09.2010	Brčko	-	Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem, Ivan Mikulić i Mate Bulić.
23.09.2010	Orašje	-	Prilikom posjeta Orašju, izaslanstvo HDZ BiH susrelo se s predsjednikom Općinskog odbora HDZ BiH Orašje nakon čega je upriličen razgovor i s predstavnicima Udruge proisteklih iz Domovinskog rata.
23.09.2010	Kakanj	-	
24.09.2010	Odžak	-	Izaslanstvo HDZ BiH sa predsjednikom prof. dr. sc. Draganom Čovićem i kandidatkinjom HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjanom Krišto posjetilo je Župu Novo selo - Balegovac, koja se nalazi u općini Odžak.
24.09.2010	Odžak	-	U prepunoj kino dvorani u Odžaku je održan javni predizborni skup HDZ BiH. Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem, Ivan Mikulić i Mate Bulić.
24.09.2010	Tuzla	-	Prof. dr. sc. Dragan Čović i kandidatkinja HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjana Krišto predvodili su uvaženo stranačko izaslanstvo koje je nazočilo predizbornom skupu HDZ BiH u Tuzli, održanom u Maloj dvorani Mejdana.
25.09.2010	Kreševo	-	Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem i Ivan Mikulić.
25.09.2010	Vitez	-	
26.09.2010	Konjic	-	Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj

			dvorani u glazbenom dijelu nastupili su grupa Feminem i Ivan Mikulić.
26.09.2010	Kiseljak	-	Izaslanstvo HDZ BiH, predvođeno predsjednikom stranke prof. dr. sc. Draganom Čovićem, te kandidatkinjom HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjanom Krišto, boravilo je u Kiseljaku gdje je održan predizborni skup HDZ BiH u Športskoj dvorani.
27.09.2010	Zenica	-	U prepunom Hrvatskom domu „Kralj Tomislav“ u Zenici je održan javni predizborni skup HDZ BiH. Uz kandidate koji su se obratili u prepunoj dvorani u glazbenom dijelu nastupili su Mate Bulić, grupa Feminem i Ivan Mikulić.
28.09.2010	Žepče	-	Izaslanstvo Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) BiH, predvođeno predsjednikom stranke i nositeljem liste za Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH prof. dr. sc. Draganom Čovićem, te kandidatkinjom HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjanom Krišto boravilo je u Žepču gdje je održan predizborni skup HDZ BiH na Gradskom poligonu.
28.09.2010	Grude	-	U Spomen parku u Grudama je održan javni predizborni skup HDZ BiH.
28.09.2010	Široki Brijeg	-	U zabavnom dijelu programa Širokobriježane su zabavljali Ivan Mikulić, Ine Tadić - Hercegovački bečari, Mate Bulić, grupa "Feminem" te Širokobriješki dukati.
28.09.2010	Tomislavgrad	-	Borjana Krišto otvorila je pet kilometara dionice ceste Vinica - Mijakovo polje u općini Tomislavgrad.
29.09.2010	Tomislavgrad	-	Borjana Krišto položila je kamen temeljac za izgradnju Vjetroelektrane Mesihovina, zajedno s generalnim direktorom JP Elektroprivreda HZ HB Matanom Žarićem.
29.09.2010	Ljubuški	-	Organiziran predizborni javni skup HDZ BiH koji je privukao mnogobrojne Ljubušake, članove i simpatizere HDZ BiH u Centar malih sportova.
29.09.2010	Čapljina	-	U Športskoj dvorani u Čapljini je održan javni predizborni skup HDZ BiH.
30.09.2010	Neum	-	Kandidatkinja HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjana Krišto je u Neumu otvorila 4. kongres pedijatara BiH s međunarodnim sudjelovanjem. Predsjednica Krišto je visoka pokroviteljica ovog kongresa.
30.09.2010	Livno	-	Izaslanstvo Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) BiH predvođeno predsjednikom prof. dr. sc. Draganom Čović i kandidatkinjom za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjanom Krišto boravilo je u Livnu na predizbornom javnom skupu HDZ BiH.
01.10.2010	Mostar	-	Kandidatkinja HDZ BiH za hrvatskog člana Predsjedništva BiH Borjana Krišto i gradonačelnik Grada Mostara Ljubo Bešlić otvorili su u petak, 1. listopada 2010. godine, most Bakšim u naselju Ilići, šetnicu Bare i Trim stazu.
01.10.2010	Mostar	-	Središnji promidžbeni skup Hrvatske

				demokratske zajednice (HDZ) BiH organiziran je na Stadionu HNK "Zrinjski" u Mostaru.
	Ukupno 31 stranački skup. Na skupovima učestvovali glazbenici Ivan Mikulić, Ine Tadić - Hercegovački bećari, Mate Bulić, grupa "Feminnem" te Širokobriješki dukati.			
	Stranački čelnici učestvovali na brojnim manifestacijama u svrhu stranačke promocije - otvaranje sportskih i turističkih skupova, mostova, puteva ...			
S D S	02.09.2010	Doboj	-	U kino-sali dobojskog Centra za kulturu i obrazovanje održana javna tribina Srpske demokratske stranke.
	03.09.2010	Banja Luka	-	Promocijom reklamnog materijala i predizbornog spota Srpske demokratske stranke (SDS) u Banjaluci, danas je zvanično počela kampanja ove partije za oktobarske izbore u BiH.
	04.09.2010	Mišin Han	-	
	05.09.2010	Prnjavor	-	Konvencija OO Srpske demokratske stranke u prepunom Domu kulture u Prnjavoru.
	05.09.2010	Prijedor	-	
	09.09.2010	Istočna Ilidža	-	Predizborni skup u Istočnoj Ilidži.
	09.09.2010	Čajniče	-	-
	09.09.2010	Kalinovik	-	-
	11.09.2010	Bileća	-	-
	11.09.2010	Sokolac	-	Tribina.
	12.09.2010	Kotor Varoš	-	-
	12.09.2010	Bileća, Nevesinje i Gacko	-	Tribina.
	12.09.2010	Čelinac, Kotor Varoš	-	Tribina.
	15.09.2010	Mrkonjić Grad, Ribnik	-	Tribina.
	16.09.2010	Banja Luka	-	U banjalučkoj mjesnoj zajednici Borik održana predizborna tribina Srpske demokratske stranke.
	16.09.2010	Doboj	-	Dva predizborna mitinga i to za područne organizacije Ozren i Trebavu.
	16.09.2010	Kneževo	-	Tribina.
	19.09.2010	Doboj	-	Srpska demokratska stranka održala je dva predizborna mitinga i to za područne organizacije Ozren i Trebavu. Prvi predizborni miting, održan je za PO Ozren, u Boljaniću, u sali doma Kulture s početkom od 16 časova, a drugi za PO Trebava, u Osječanima, takođe u sali Doma kulture, sa početkom od 19 časova.
	19.09.2010	Banja Luka	-	Tribina.
	20.09.2010	Doboj	-	Cjelodnevni izlet, koji je održan u okviru sportsko-rekreativnog centra "Preslica"
21.09.2010	Doboj	-	Niz predizbornih mitinga Srpske demokratske stranke po dobojskoj regiji nastavljen je u Podnovlju i Stanarima, gdje su održani mitinzi za područne organizacije Vučijak i Krnjin.	
23.09.2010	Teslić	-	U Tesliću, u prepunom amfiteatru srednjoškolskog centra, pred oko hiljadu članova i simpatizera Srpske demokratske stranke održan centralni predizborni skup za opštinu Teslić.	
26.09.2010	Brod,	-	Tribina.	

		Derventa		
	26.09.2010	Milići, Han Pijesak, Višegrad	-	Tribina.
	27.09.2010	Doboj	6000+	Koncert Sanje Ilića i njegove etno grupe Balkanika
	28.09.2010	Prnjavor, Doboj, Modriča	-	Tribina.
	28.09.2010	Pale	2500+	Tribina.
	29.09.2010	Istočno Sarajevo	-	Tribina.
	29.09.2010	Banja Luka	-	-
	30.09.2010	Bijeljina	-	-
	30.09.2010	Trebinje, Foča	-	Tribina.
	30.09.2010	Laktaši, Banje Luka	-	Tribina.
	01.10.2010	Brčko, Ugljevik	-	Tribina.
Ukupno 46 tribina. Evidentno je da su tribine održavane u domovima kulture, pa čak i srednjoškolskom centru (Teslić). Na centralnom skupu u Doboju održan je i koncert Sanje Ilića i njegove etno grupe Balkanika.				
P D P	03.09.2010	Banja Luka	-	Trg Krajine, označavanje zvaničnog početka kampanje.
	04.09.2010	Pelagićevo	-	Sastanak sa građanima, članstvom i kandidatima sa područja IJ 4, lokacija Jezero.
	04.09.2010	Šamac	-	Druženje sa članovima, simpatizerima i kandidatima i prijem novih članova, diskoteka «Alkatraz»
	05.09.2010	Novi Grad, banja Lješljani	-	Izlet i druženje žena IJ 1 i obilježavanje početka zvanične predizborne kampanje, od 12,00 časova.
	05.09.2010	Banja Luka	-	Skup na Petrićevcu.
	06.09.2010	Banja Luka	-	Petrićevac, razgovor sa mještanima u domaćinstvu porodice Gajić.
	06.09.2010	Banja Luka	-	MZ Motike i aktivnosti u organizaciji kandidata Igora Crnatka.
	06.09.2010	Kotor Varoš	-	Skup povodom zvaničnog početka predizborne kampanje.
	07.09.2010	Banja Luka	-	Naselje Ada, razgovor sa mještanima u domaćinstvu porodice Erak.
	08.09.2010	Modriča	-	Sastanak sa građanima i simpatizerima prema planu i programu koordinatora kao i za Derventu.
	08.09.2010	Derventa	-	Skup.
	09.09.2010	Gradiška	-	Uručivanje članskih karata novim članovima u restoranu Aleksandrija.
	10.09.2010	Šamac	-	Posjeta izbjegličkom naselju Novo selo, susret i razgovor sa mještanima.
	10.09.2010	Brčko	-	-
	10.09.2010	Lopare	-	Smotra folkloru i javna tribina.
	11.09.2010	Kneževo	-	Javorani, skup
	11.09.2010	Kneževo	-	Centralna tribina u prostorijama kino sale.
	11.09.2010	Kneževo	-	-
	12.09.2010	Banja Luka	-	Osvećenje crkve u Jelički i narodni skup.
12.09.2010	Prnjavor	-	Centralna tribina.	

13.09.2010	Šipovo	-	Gostovanje Predsjednika na centralnoj tribini SDS.
13.09.2010	Jezero	-	Gostovanje Predsjednika na centralnoj tribini SDS.
14.09.2010	Banja Luka	-	-
15.09.2010	Srbac	-	Centralna tribina SDS, gostovanje Predsjednika
17.09.2010	Istočno Sarajevo	-	Slava Grada, liturgija i litija kod crkve u Vojkovićima.
17.09.2010	Sarajevo	-	Pres na otvorenom, ispred Saborne crkve (kod Ekonomskog fakulteta), sa kandidatima PDP, SDS i DP iz kantona Sarajevo
17.09.2010	Pale	-	Slavski obred u salonu Kometa.
17.09.2010	Sokolac	-	Centralna tribina.
17.09.2010	Milići	-	Centralna tribina.
17.09.2010	Šekovići	-	Centralna tribina.
18.09.2010	Kozarska Dubica	-	Obilježavanje odbrane zapadnokrajiških opština.
18.09.2010	Brod	-	Skup.
18.09.2010	Bijeljina	300	Skup sa simpatizerima i građanima, članovima i kandidatima.
18.09.2010	Lopare	-	Centralna tribina.
18.09.2010	Ugljevik	-	Centralna tribina.
19.09.2010	Banja Luka	-	Skupovi u Bočcu i Aginom selu.
19.09.2010	Banja Luka	-	Stričići, skup u organizaciji kandidata Bože Krivokuće.
19.09.2010	Čelinac	-	Skup.
19.09.2010	Gradiška	-	Centralna tribina.
20.09.2010	Istočni Stari Grad	-	Razgovor sa mještanima.
20.09.2010	Pale	-	Centralna tribina.
20.09.2010	Rogatica	-	Centralna tribina.
20.09.2010	Čajniče	-	Narodni zbor.
21.09.2010	Šipovo	-	Centralna tribina.
21.09.2010	Mrkonjić Grad	-	Centralna tribina.
21.09.2010	Kotor Varoš	-	Centralna tribina.
22.09.2010	Teslić	-	Centralna tribina.
22.09.2010	Doboj	-	Centralna tribina.
22.09.2010	Teslić	-	Centralna tribina.
23.09.2010	Šamac	-	Centralna tribina koalicije.
23.09.2010	Brod	-	Centralna tribina koalicije.
24.09.2010	Drvar	-	Cjelodnevni boravak u organizaciji OOPDP Drvar (organizator Nikola Materić)
24.09.2010	Nevesinje	-	
24.09.2010	Trebinje	-	Centralna tribina.
25.09.2010	Srbac	-	Centralna tribina.
25.09.2010	Prnjavor	-	Skup.
26.09.2010	Novo Goražde	-	Centralna tribina koalicije.
26.09.2010	Foča	-	Centralna tribina koalicije.
26.09.2010	Trebinje	-	Centralna tribina koalicije.
27.09.2010	Trebinje	-	Centralna tribina.
28.09.2010	Kozarska Dubica	-	Centralna tribina.
28.09.2010	I. Sarajevo i	-	Centralna tribina.

	I. Ilidža			
	29.09.2010	Laktaši	-	Centralna tribina koalicije.
	29.09.2010	Banja Luka	-	Centralna tribina koalicije.
	01.10.2010	Istočno Novo Sarajevo	-	Centralna tribina, dvorana Slavija.
	01.10.2010	Novi Grad	-	Centralna tribina koalicije.
	01.10.2010	Prijedor	-	Centralna tribina koalicije.
	01.10.2010	Kozarska Dubica	-	Centralna tribina koalicije.
<p>Ukupno 45 skupova koji su organizirani samostalno ili sa SDS-om kao Koalicija. Vidljivo je i da je predsjednik PDP-a imao niz drugih aktivnosti kao što su posjete izbjegličkim centrima, druženju sa građanima. Evidentno je i da su u toku predizborne kampanje korišteni narodni zborovi (Čajniče), smotre folklor kao i da su partijski zvaničnici imali nastupe na crkvenim svečanostima (Slučaj I. Sarajevo).</p>				
Stranka za BiH	-	Sarajevo	3500	Skup je održan u prepunoj Dvorani "Mirza Delibašić" KSC Skenderija u Sarajevu.
	-	Sarajevo	1000+	Pred više od hiljadu članova i simpatizera, održan je središnji predizborni skup u najvećoj sarajevskoj općini Novi Grad.
	-	Travnik	-	Predizborna kampanja Stranke za Bosnu i Hercegovinu u Srednjobosanskom kantonu je počela u Travniku na II Izornoj Skupštini Mladi SBiH Travnik, u Sali Centra za kulturu. Skupštini je prisustvovalo preko 300 delegata Mladih Stranke za BiH, i veliki broj lokalnih zvaničnika, gostiju i kandidata SBiH SBK za opće izbore 2010. Poslije Skupštine organiziran je iftar i druženje s privrednicima i uglednim građanima, nakon čega je predsjednik Stranke za BiH, dr Haris Silajdžić prisustvovao tradicionalnom Mevludu povodom 27. noći mjeseca Ramazana, u Hadži Ali-begovoj džamiji.
	-	Lukavac	-	U velikoj sali Doma kulture Lukavac predstavljeni su kandidati SBiH sa područja Tuzlanskog kantona.
	-	Ilijaš	250+	Općinski Savjeta Stranke za Bosni i Hercegovinu Ilijašu je (u ponedjeljak, 6. septembra 2010. godine) organizovao iftar za 250 zvanica, kojem su pored lokalnih zvaničnika prisustvovali članovi predsjedništva SBiH dr. Safet Halilović i Beriz Belkić.
	-	Kakanj	-	Stranka za BiH održala je predizborne skupove u donjem Kakanju i u Brnju. Na oba skupa prisustvovao je veliki broj građana, iskazujući na taj način privrženost ideji Bosne i Hercegovine.
	-	Livno	-	Okrugli sto KV SBiH Livno održan je u PTC „Forum“ u Livnu, gdje se govorilo o programskim ciljevima SBiH.
	-	Bosanski Brod, RS	-	U Domu kulture Kolibe Gornje održana je prva predizborna promocija kandidata i programa političkih stranaka pred Opće.
	-	Sanski Most	-	Pred velikim brojem posjetilaca SBiH Sanski Most održala je predizborne skupove u MZ Zdena i prigradskom naselju Kruhari.
	-	Konjic	-	Damir Arnaut održao je u Orahovici kod Konjica tribinu na temu Pravna država u zaštiti građana s akcentom na zaštitu branilaca BiH.

-	Zavidovići	-	U organizaciji Općinskog savjeta SBiH Zavidovići održan je predizborni skup za MZ „Kovači“. U prepunoj sali mjesnog doma, program stranke i njene kandidate
-	Mostar	-	Na trgu Musala, održala centralni predizborni pobjednički skup za Hercegovačko-neretvanski kanton (HNK). U zabavnom dijelu programa nastupili su Mostar Sevdah Reunion, Hanka Paldum, te grupa Regina.
-	Brčko	400	Dr Damir Arnaut održao je u Domu kulture u Brčkom tribinu na temu Pravna država u zaštiti građana s akcentom na zaštitu branilaca BiH. Tribini je prisustvovalo oko 400 građana Brčko distrikta, koji su se posebno interesovali za sudbinu i položaj branitelja u ovom dijelu Bosne i Hercegovine.
-	Zenica	-	U Zenici, na platou ispred robne kuće “Bosna” održala centralni predizborni skup za Zeničko-dobojski kanton. U zabavnom dijelu programa dvoiposatnog skupa nastupili su Hanka Paldum i grupa Regina.
-	Mostar, Blagaj	-	U prepunoj sali Doma kulture u Blagaju održan je veliki predizborni skup Stranke za BiH za Gradsko područje Jugoistok.
-	Sanski Most	-	Pred velikim brojem mještana prigradskih naselja Donji i Gornji Krkojevci, Stranka za BiH Sanski Most, održala je predizborne skupove na kojima su predstavljeni kandidati.
-	Bihać, Ripač	-	Veliki broj simpatizera i članova SBIH MZ Ripač pozdravili su obraćanje šefa Kantonalnog izbornog štaba SBIH generala Atifa Dudakovića.
-	Višegrad	-	Delegacija Stranke za Bosnu i Hercegovinu posjetila je Višegrad.
-	Tuzla	-	U prepunoj sali centra u Simin Hanu Općina Tuzla , održan je predizborni skup Stranke za BiH Tuzla, na kome su se prisutnima obratili kandidati za sve nivoe vlasti u BiH za predstojeće izbore.
-	Sarajevo	-	Stranka za BiH, Općinska organizacija Centar održala je prvi predizborni skup u Mjesnoj zajednici Koševo Brdo.
-	Jablanica, Konjic	-	U prepunim dvoranama u Jablanici i Konjicu uz izuzetno oduševljenje prisutnih na predizbornim skupovima Stranke za BiH pozdravili su potpredsjednike stranke Beriza Belkića i Safeta Halilovića.
-	Kalesija, Sapna	-	U prepunim salama u Kalesiji i Sapni održani su centralni predizborni skupovi Stranke za BiH.
-	Mostar	-	U Domu kulture na Potocima kod Mostara održan je predizborni skup Stranke za BiH.
-	Živinice	-	Predsjednik OS SBIH Živinice Sead Taletović, kandidat za Federalni Parlament na predizbornom skupu u Šerićima.
-	Doboj Jug	-	U velikoj Sali Doma kulture u Matuzićima, pred prepunom dvoranom Općinski Savjet Stranke za BiH Doboj Jug predstavio je svoje kandidate za predstojeće izbore.
-	Sanski Most	-	Na predizbornim skupovima u Stranku za BiH

			uključuje se sve više novih članova i još više simpatizera. Tako je bilo i na skupu u MZ Orašac, kojem je prisustvovao veliki broj mještana Ljutočke doline.
-	Kakanj	-	Ministar Fahrudina Omerhodžića koji je govorio o konkretnim ulaganjima u mjesnoj zajednici Bijele vode.
-	Sanski Most	-	Stranka za BiH Sanski Most održala je predizborne skupove u MZ Husimovci i MZ Demiševci.
-	Cazin	-	Predizborni skup u MZ Stijena.
-	Sarajevo, Vogošća	-	U prepunoj kino sali KSC Vogošća održan je centralni skup Općinskog savjeta SBiH Vogošća.
-	Stolac	-	U prepunoj sali Srednje škole Stolac održan je veliki predizborni skup Stranke za BiH.
-	Bosanska Krupa	-	U Bosanskoj Krupi održan je centralni predizborni skup Stranke.
-	Mostar	-	Predizborni skup Stranke za BiH u mostarskom prigradskom naselju Opine, okupio je veliki broj građana.
-	Mostar	-	"Zdravlje i socijalna sigurnost žene" naziv je javne Tribine koja je održana u prostorijama Kantonalnog vijeća Mostar Stranke za BiH.
-	Sanski Most	-	Pred velikim brojem stanovnika mjesnih zajednica Vrhpolje, Hrustovo i Tomina.
-	Živinice	-	Predizborni skup Stranke za BiH Živinice u MZ Gornje Dubrave.
-	Kakanj	-	Stranka za BiH Općinski savjet Kakanj održala je predizborni skup u naselju Varda na sportskom terenu Grbavica.
-	Cazin	-	Stranka za BiH Cazin održala je centralni predizborni skup u prepunoj sali Doma kulture.
-	Bihać	-	Impozantan prizor sa glavnog trga.
-	Tuzla	-	U prepunoj Kristalnoj dvorani hotela Tuzla održan je predizborni skup Stranke za BiH Tuzla gdje je prisustvovao veliki broj građana.
-	Sarajevo	-	U prepunoj sali Općine Novi Grad održan je završni predizborni skup Stranke za BiH u ovoj, po broju stanovnika, najbrojnijoj sarajevskoj općini.
-	Ilijaš	-	U prepunoj kino sali KSC-a održan je centralni predizborni skup Stranke za BiH u Ilijašu.
-	Trnovo	-	Općina Trnovo bila je u koloritu žute i plave boje i znaku Stranke za BiH. Završni predizborni.
-	Tuzla	5.000+	U prepunoj dvorani KPSC Mejdan u Tuzli održan je centralni predizborni skup Stranke za BiH Tuzlanskog kantona. U zabavnom djelu programa goste su zabavljali Mostar Sevdah Reunion, grupa Regina, te Hanka Paldum.
-	Sanski Most	-	U prepunoj sali hotela »Sanus« u Sanskom Mostu održan je Centralni predizborni skup Stranke za BiH.
-	Teslić, RS	1000	U prepunoj Sali omladinskog doma, u povratničkoj mjesnoj zajednici Donji Ružević, pred oko 1.000 prisutnih članova i simpatizera Stranke za BiH, održan je centralni predizborni skup opštine Teslić.

	-	Ilidža, Hadžići	3000+	Pred prepunim gledalištem Kulturno-sportskog centra na Ilidži i u Hadžićima je u okončana kampanja predizbornih skupova na području ovih općina. Pred više od tri hiljade posjetilaca.
	-	Sarajevo	-	Stranka za Bosnu i Hercegovinu je na Skenderiji (1. oktobra) organizirala završni predizbodirni skup za Opće izbore 2010. godine. Na kraju završnog predizbornog susreta Stranke za BiH prisutnima će se obratiti pjesmom Hanka Paldum, Mostar Sevdah Reunion i Regina.
Ukupno 50 predizbornih skupova. Evidentno je da su na skupovima organizira i iftari, kao i da su u zabavnom dijelu na njima nastupali Hanka Paldum, Mostar Sevdah Reunion i Regina. Obračanja su imali general Atif Dudaković, nekadašnji komandant 5. Korpusa ARBiH, ali i Potpredsjednica Udruženja Majke enklave Žepa i Srebrenica Kada Hotić (Skup u Vogošći).				
S N S D	03.09.2010	Banja Luka	-	SNSD je tačno u podne, na Trgu Krajine u Banjaluci, simboličnim lijepljenjem prvoga plakata, počeo izbornu kampanju.
	03.09.2010	Oštra Luka	1000+	SNSD je u Oštroj Luci pred više od 1000 građana održao predizborni skup
	03.09.2010	Prijedor	4 000+	SNSD je u sportskoj dvorani u Prijedoru pred više od 4 000 građana održao predizborni miting
	04.09.2010	Kneževo	3 000+	SNSD je u Kneževu pred više od 3 000 građana održao predizborni miting
	05.09.2010	Kotor Varoš	1000+	SNSD je u Kotor Varošu pred više od 1000 građana održao predizborni miting.
	05.09.2010	Čelinac	2000+	SNSD je u Čelincu pred više od 2000 građana održao predizborni skup
	06.09.2010	Petrovo	3000	SNSD je u Petrovu održao predizborni miting pred 3000 građana na kojem je predstavio svoj izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
	07.09.2010	Prnjavor	2000+	SNSD je u Šibovskoj kod Prnjavora održao predzborni miting pred više od 2000 građana na kojem je predstavio svoj izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti. Na skupu su govorili: predsjednik Udruženja poljoprivrednika Republike Srpske
	08.09.2010	Kostajnica		SNSD je u Kostajnici pred više stotina građana održao predizborni skup na kojem je predstavio program i kandidate za sve nivoe vlasti.
	08.09.2010	Novi Grad	3000+	SNSD je u sportskoj dvorani u Novom Gradu pred više od 3000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio kandidate za sve nivoe vlasti u Republici Srpskoj i BiH i svoj izborni program.
	09.09.2010	Han Pijesak	600+	SNSD je u Domu kulture u Han Pijesku pred više od 600 građana održao predizborni skup.
	09.09.2010	Vlasenica	3000+	SNSD je u Vlasenici na centralnom gradskom trgu pred više od 3000 građana održao predizborni miting
	09.09.2010	Zvornik	4000+	SNSD je u sportskoj hali u Zvorniku, pred više od 4000 građana održao predizborni miting.
	10.09.2010	Milići	2000	SNSD je pred 2000 građana u novootvorenoj sportskoj dvorani održao predizborni miting gdje je predstavio svoj izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
10.09.2010	Bratunac	3000	SNSD je u sportskoj dvorani u Bratuncu pred	

			više od 3000 građana održao predizborni miting.
10.09.2010	Srebrenica	1000	SNSD je u Srebrenici u prepunoj sali Doma kulture pred oko 1000 građana održao predizborni skup
11.09.2010	Šipovo	3000+	SNSD je na Glavnom trgu u Šipovu, pred više od 3000 građana održao predizborni miting.
11.09.2010	Ribnik	1000+	SNSD je u Ribniku, pred više od 1000 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio kandidate za sve nivoe vlasti i izborni program.
11.09.2010	Mrkonjić Grad	5000+	SNSD je na Centralnom gradskom trgu u Mrkonjiću, pred više od 5000 ljudi održao predizborni miting
12.09.2010	Kozarska Dubica	2000+	SNSD je u Dubici, u sportskoj dvorani, pred više od 2000 građana održao predizborni skup.
13.09.2010	Pelagićevo	700+	SNSD je u Pelagićevu pred više od 700 građana održao predizborni skup.
13.09.2010	Donji Žabar	1000+	SNSD je u sportskoj dvorani u Donjim Žabarima pred više od 1000 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio predizborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
13.09.2010	Šamac	3000+	SNSD je na Centralnom gradskom trgu u Šamcu pred više od 3000 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio predizborni program.
15.09.2010	Šekovići	600	SNSD je u kino sali u Šekovićima pred više od 600 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio kandidate za sve novoe vlasti i izborni program.
15.09.2010	Osmaci	-	SNSD je u Domu kulture u Osmacima, pred više stotina građana održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
15.09.2010	Ugljevik	2000	SNSD je u Ugljeviku, u sportskoj dvorani pred oko 2000 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio kandidate za sve nivoe vlasti i predizborni program.
15.09.2010	Lopare	3000	SNSD je na Gradskom trgu u Loparama, pred oko 3000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
16.09.2010	Sarajevo, FBiH	-	Predsjednik SNSD -a Milorad Dodik istakao na tribini u Sarajevu u Federaciji BiH.
16.09.2010	Trnovo	-	SNSD je u Domu kulture u Trnovu pred više stotina građana održao u predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
16.09.2010	Kalinovik	-	SNSD je u Crkvenom domu u Kalinoviku pred više stotina građana održao predizborni skup.
16.09.2010	Foča	5000+	SNSD je na Centralnom gradskom trgu u Foči pred više od 5000 građana održao predizborni miting.
17.09.2010	Novo Goražde	200	SNSD je u Novom Goraždu pred više od 200 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i kandidate.
17.09.2010	Rogatica	-	SNSD je u Novoj sportskoj dvorani u Rogatici pred više od 1500 građana održao predizborni skup.
17.09.2010	Čajniče	1000+	SNSD je u Domu kulture u Čajniču pred više od

			1000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio predizborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
17.09.2010	Rudo	1000	SNSD je u Domu kulture u Rudom pred oko 1000 građana održao predizborni skup.
17.09.2010	Višegrad	1000	SNSD je u Domu kulture u Višegradu pred 1000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio kandidate za sve nivoe vlasti i izborni program stranke.
17.09.2010	Drvar, FBiH	-	SNSD je na gradskom trgu ispred obnovljenog Radničkog doma u Drvaru održao predizborni miting.
18.09.2010	Čapljina, FBiH	100+	SNSD je u Čapljini, pred više od 100 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i svoje kandidate.
20.09.2010	Mostar, FBiH	200+	SNSD je u Mostaru pred više od 200 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i svoje kandidate.
20.09.2010	Ljubinje	1000+	SNSD je u sportskoj dvorani u Ljubinju, pred više od 1000 građana održao predizborni skup
20.09.2010	Trebinje	5000	SNSD je u sportskoj dvorani u Trebinju pred više od 5000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio kandidate za sve nivoe vlasti i izborni program.
21.09.2010	Berkovići	-	SNSD je u Sportskoj dvorani u Berkovićima pred više stotina građana održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i kandidate.
21.09.2010	Bileća	3000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Bileći pred oko 3000 građana održao predizborni skup.
21.09.2010	Gacko	2500+	SNSD je u sportskoj dvorani Gacko, pred više od 2500 građana, održao predizborni miting na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
21.09.2010	Nevesinje	4000+	SNSD je u sportskoj dvorani u Nevesinju održao predizborni miting pred više od 4000 građana.
23.09.2010	Banje Luka	4000+	SNSD je u Sportskoj dvorani Obilićevo, pred 4000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio predizborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
24.09.2010	Teslić	2000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Tesliću, pred oko 2000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio predizborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
25.09.2010	Pale	2000	SNSD je u Sporskom centru Olimp na Palama, pred oko 2000 građana održao predizborni miting na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
25.09.2010	Istočno Sarajevo	3000+	SNSD je u Sportskoj dvorani Slavija u Istočnom Sarajevu, pred više od 3000 građana održao predizborni miting.
26.09.2010	Laktaši	2000	SNSD je na Gradskom trgu u Laktašima pred 2000 građana održao predizborni skup na kojem je predstavio program i kandidate za sve nivoe vlasti.
26.09.2010	Prijedor	7000+	SNSD je na Centralnom gradskom trgu u Prijedoru pred više od 7000 građana održao predizborni skup

27.09.2010	Srbac	3000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Srpcu, pred oko 3000 građana, održao predizborni miting
27.09.2010	Gradiška	7000+	SNSD je na Centralnom gradskom trgu u Gradišci, pred više od 7000 građana, održao predizborni skup na kojem je predstavio program i kandidate za sve nivoe vlasti.
28.09.2010	Sokolac	3000+	SNSD je na Sokocu, u novoizgrađenoj sportskoj dvorani, pred više od 3000 građana održao predizborni miting.
28.09.2010	Brčko	800+	SNSD je u Domu kulture u Brčkom, pred više od 800 građana, održao predizborni skup
28.09.2010	Bijeljina	7000+	SNSD je u Bijeljini, na Centralnom gradskom trgu, pred više od 7000 građana održao predizborni miting.
29.09.2010	Doboj	7000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Doboju, pred oko 7000 građana, održao predizborni skup u kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
30.09.2010	Brod	1000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Brodu, pred oko 1000 građana, održao predizborni skup na kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
30.09.2010	Derventa	2000	SNSD je u Sportskoj dvorani u Derventi, pred oko 2000 građana, održao predizborni skup u kojem je predstavio izborni program i kandidate za sve nivoe vlasti.
30.09.2010	Modriča	5000	SNSD je na Trgu Milana Jelića u Modriči, pred 5000 građana, održao predizborni miting
01.10.2010	Banje Luka	40.000	SNSD je na Trgu Krajine u Banjaluci, pred više od 40.000 građana održao predizborni miting. Na skupu su govorili: ministar inostranih poslova Srbije, Vuk Jeremić.
Ukupno 61 skup. Evidentno da su skupovi održavani u objektima kao što su domovi kulture i sportskim dvoranama, a jedan (u Kalinoviku) čak i vjerskom - Crkvenom dvoru. Na skupovima gostovali i govorili predsjednik Srbije i Demokratske stranke Boris Tadić i ministar vanjskih poslova Srbije Vuk Jeremić, kao i predsjednik Udruženja poljoprivrednika RS-a Vladimir Usorac.			

Tabela 3.

NAPOMENA: Evidencija o održanim predizbornim skupovima sačinjena je na osnovu podataka dobijenih od samih političkih partija. Zbog nepotpunih informacija, kao i samog načina organizacije skupova, te prevelikog broja parametara koje je potrebno uzeti u obzir (vrsta zakupljenog prostora, veličina, cijena zakupa, broj prisutnih, iznosi honorara za zabaljače, količina i cijena hrane i pića, tj. posluženja za pristune, itd.) bilo je praktično nemoguće izvršiti procjenu cijene organizacije ovih skupova. Jedini podaci o troškovima predizbornih skupova mogu se pronaći u postizbornim finansijskim izvještajima stranaka, koji će biti naknadno analizirani.

Vanjsko oglašavanje - billboardi

S obzirom na to da Transparency International BiH nije bio u mogućnosti prikupiti podatke niti od samih stranaka, niti od agencija koje pružaju usluge vanjskog oglašavanja, o pojedinačnim troškovima stranaka na vanjsko oglašavanje, sačinjena je generalna procjena ukupnih troškova na oglašavanje putem billboarda za sve stranke. Neophodno je napomenuti da je u pitanju samo okvirna procjena, imajući u vidu da nije poznato koliki je procenat reklamnih površina pripadao strankama, u odnosu na ostale oglašivače.

Procjena je izvršena na osnovu ukupnog broja površinadostupnih posredstvom najvećih agencija za pružanje ovih usluga, uzimajući u obzir cijene zakupa navedene u cjenovnicima agencija.

Obračunavanjem broja dostupnih površina i njihove cijene, TI BiH je došao do procjene da su stranke na oglašavanje putem billboarda za mjesec dana potrošile oko 2.000.000 KM.

Postizborni finansijski izvještaji stranaka

Član 15.1 Izbornog zakonareguliše podnošenje Centralnoj izbornoj komisiji posebnih izvještaja političkih partija, koalicija, lista nezavisnih kandidata i nezavisnih kandidata koji učestvuju na izborima. U pitanju su dvije vrste izvještaja: finansijski izvještaj za period koji počinje tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru za učešće na izborima, kao i izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru do dana ovjere rezultata izbora.

Ovi izvještaji sadrže raspoloživu gotovinu, sve prihode i rashode iz zemlje i inostranstva, uključujući i doprinose u naturi, identitet osoba koje su izvršile donaciju u visini koja prelazi iznos od 100 KM, troškove političke kampanje, kao i sva dugovanja i obaveze kako podnosilaca izvještaja, tako i trećih lica sa kojima je podnosilac izvještaja vršio transakcije.

Pravilnik o predizbornim i postizbornim finansijskim izvještajima političkih subjekata² definiše dosta relaksiraniji pristup u kreiranju predizbornih i postizbornih izvještaja političkih subjekata koji ne predstavljaju stranke ili nisu u okviru njih. Za nezavisne političke subjekte i kandidate je karakteristično da nemaju računovodstvene izvještaje koji mogu biti osnova za provjeru navoda u dostavljenim izvještajima.

Međutim, praksa, te izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja, ukazuju na brojne prekršaje predviđenih pravila: isključivanje donacija u činjenju, neevidentiranje zakupa, neevidentiranje oprosta duga i režijskih i ostalih troškova, neplaćanje zakupa, itd.

Troškovi kampanje

Izbornim zakonom BiH su propisana pravila o maksimalno dozvoljenom iznosu finansiranja predizborne kampanje. Glavni kriterijum je broj registrovanih birača za određenu izbornu jedinicu (ove informacije objavljuje CIK BiH). Na tako utvrđen broj birača u određenoj izbornoj jedinici može se potrošiti maksimalno 30 feninga za opštinske izbore, 20 feninga za kantonalne skupštine i po 30 feninga za sve ostale nivoe izbora (entitetske skupštine, Parlamentarnu skupštinu BiH, članove Predsjedništva BiH i Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske).

Stranke su kao što je već spomenuto dužne CIK BiH dostaviti predizborne i postizborne finansijske izvještaje, dakle za period do podnošenja prijave za ovjeru kandidature, te period od podnošenja prijave do ovjere izbornih rezultata. Stranke su u ovim izvještajima, pored prihoda koji važe i za godišnje finansijske izvještaje, dužne dostaviti i izvještaj o troškovima propagande, odnosno predizborne kampanje. Ovo uključuje:

- a) troškove štampanja plakata,
- b) troškove plakatiranja,
- c) troškove štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopštenja i sl. u javnim glasilima,
- d) troškove organizacije predizbornih skupova

²Službeni glasnik BiH br. 61/06

- e) troškove štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima,
- f) ostale troškove propagande.

Tako je na primjer, prema podacima Centralne izborne komisije BiH, ukupan limit na troškove svih stranaka koje su učestvovala na Opštim izborima bio **62.063.319,40 KM**. Stranke koje su imale pravo potrošiti najviše novca u svrhu kampanje, a na osnovu broja registrovanih birača u izbornim jedinicama u kojima se se stranke kandidovale, su Socijaldemokratska partija BiH sa dozvoljenih čak **3.196.681,90**, te Stranka za BiH i Stranka demokratske akcije sa dozvoljenih **3.164.004,90**.

U postizbornim finansijskim izvještajima političkih stranaka i kandidata koji su dostavili postizborne finansijske izvještaje, ukupni iskazani troškovi u svrhu predizborne kampanje za Opšte izbore 2010. godine iznosili su **10.018.340,95**.

Neophodno je napomenuti da je od ukupno 70 političkih subjekata (46 političkih stranaka, 11 koalicija i 13 nezavisna kandidata) koji su učestvovali na Opštim izborima, postizborne finansijske izvještaje dostavilo 40 političkih stranaka, 8 nezavisna kandidata i 3 koalicije.³

Ni jedan politički subjekt koji je učestvovao na izborima nije prekoračio limit na troškove kampanje, što i nije iznenađujuće jer su postavljeni limiti zaista visoki. S druge strane, neophodno je uzeti u obzir i navode dosadašnjih revizorskih izvještaja, prema kojima stranke veoma često ne prikazuju sve troškove kampanje u svojim izvještajima. Prema tome, može se pretpostaviti da je slučaj prekoračenja limita češći nego što se to prikazuje u izvještajima, naročito ako se uzme u obzir da predizborne kampanje i oglašavanje u medijima postaje sve skuplje, s obzirom na to da npr. cijena jedne sekunde oglašavanja u elektronskim medijima iz godine u godinu raste (pa tako **jedna sekunda** oglašavanja na nacionalnim TV stanicama u BiH premašuje iznos od 100KM), te imajući u vidu činjenicu da su mediji u vrijeme trajanja predizbornih kampanja jednostavno prezasićeni promotivnim sadržajima političkih partija.

³Centralna izborna komisija BiH: Informacija o dostavljenim postizbornim finansijskim izvještajima - Opšti izbori 2008. Broj: 03-S-7/10. Sarajevo, 21.12.2010.

Struktura prijavljenih troškova kampanje

Prema podacima Centralne izborne komisije, strukturu troškova kampanje u periodu od podnošenja prijave za ovjeru za Opšte izbore 2010. do dana objave rezultata izbora čine:

Troškovi štampanja plakata	1.428.000,47 KM	14,25 %
Troškovi plakatiranja	700.041,72 KM	6,99 %
Troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašaja, saopštenja i sl.u javnim glasilima	3.060.860,15 KM	30,56 %
Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	1.404.446,74 KM	14,02 %
Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima	884.958,72 KM	8,83 %
Ostali troškovi propagande	2.540.006,15 KM	25,35 %
U K U P N O	10.018.340,95 KM	100,00%

Ukoliko se troškovi izborne kampanje za Opšte izbore 2010. godine uporede sa troškovima kampanje u 2006. i 2008. godini, evidentan je njihov porast od 19,34% u odnosu na troškove kampanje za Opšte izbore 2006. godine, odnosno porast od 20,50% u odnosu na troškove izborne kampanje za Lokalne izbore 2008. godine.

Kada je u pitanju revizija postizborne finansijske izvještaje stranaka, uvidom u dosadašnje izvještaje o reviziji vidljivo je da se najveća pažnja posvećuje utvrđivanju da li su stranke premašile dozvoljeni limit troškova predizborne kampanje, dok veoma malo informacija ima o (ne)regularnosti utrošenih sredstava, što opet proizilazi iz ograničenih nadležnosti Službe za reviziju CIK BiH kada je u pitanju kontrola utrošenih sredstava.

Do sada jedini slučaj prekoračenja limita na troškove kampanje odnosio se na SNSD na Lokalnim izborima 2008., koji je prekoračio limit za oko 550.000 KM. Ono što je još važnije je da je CIK BiH tek u 02.02.2011., dakle gotovo dvije i po godine nakon učinjenog prekršaja, izrekla sankcije ovoj stranci i to u iznosu od samo 10.000 KM, što je i najveća sankcija koju CIK može da izrekne za ovaj vid prekršaja.

Pregled prijavljenih troškova izborne kampanje za sve stranke

Prilog br. 5

Red. br.	Kod pol. subjekta	Naziv političkog subjekta	Maksimalno dozvoljeni iznos za finansiranje troškova predizborne kampanje	Ukupno ostvareni troškovi predizborne kampanje	Troškovi štampanja plakata	Troškovi plakatiranja	Troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja i sl. javnim glasilima	Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima	Ostali troškovi propagande
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	004	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	3.164.004,90	1.682.955,00	150.538,11	54.147,60	71.406,57	225.804,69	36.456,89	1.144.601,14
2	008	SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BOSNE I HERCEGOVINE	3.196.681,90	1.357.012,10	219.171,72	1.824,00	752.460,11	156.535,33	206.542,08	20.478,86
3	515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA-SNSD-MILORAD DODIK	2.309.198,60	1.175.491,94	0,00	50.608,88	438.081,97	169.018,60	44.953,27	472.829,22
4	090	SDA-STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	3.164.004,90	977.471,41	214.821,83	80.766,41	257.601,95	192.118,99	116.275,75	115.886,48
5	1182	SAVEZ ZA BOLJU BUDUĆNOST BOSNE I HERCEGOVINE	3.131.889,00	700.677,78	91.785,62	0,00	266.101,70	132.008,60	143.686,75	67.095,11
6	027	HDZ - HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BIH	3.021.555,90	591.326,51	42.847,64	149.711,34	139.528,73	120.002,54	16.346,37	122.889,89
7	440	PARTIJA DEMOKRATSKOG PROGRESA RS	1.111.029,14	545.489,37	154.167,46	59.093,37	255.191,47	8.009,62	54.775,44	14.252,01
8	769	HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990 - HDZ 1990	1.462.643,00	408.578,98	69.268,25	88.258,29	39.673,25	66.051,70	32.593,12	112.734,37
9	018	SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA - SDS	1.111.029,13	377.500,27	20.727,40	93.032,22	175.520,49	74.205,11	0,00	14.015,05
10	502	NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK	2.804.342,80	300.740,51	4.050,99	397,80	5.765,00	4.786,57	39.273,10	246.467,05
11	001	BOSANSKOHERCEGOVACKA PATRIOTSKA STRANKA - BPS	2.715.559,70	278.998,63	180.154,01	0,00	66.174,36	21.233,96	0,00	11.436,30
12	461	DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ	1.109.616,80	264.991,44	36.267,35	39.747,10	131.185,39	18.184,82	23.508,11	16.098,67
13	730	SDU - SOCIJALDEMOKRATSKA UNIJA BIH	1.916.228,34	189.234,15	45.641,60	8.681,40	52.757,22	38.650,00	39.833,93	3.670,00
14	074	SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.031.035,40	159.615,92	4.157,97	5.299,34	85.845,15	21.511,85	15.045,94	27.755,67

Monitoring izborne kampanje

Opšti izbori 2010

15	366	HRVATSKA SELJACKA STRANKA BIH, HSS-NHI	1.779.645,30	149.080,27	61.351,71	17.841,86	14.798,57	33.769,30	10.941,52	10.377,31
16	016	SRPSKA RADIKALNA STRANKA REPUBLIKE SRPSKE	715.309,20	136.912,12	33.395,81	0,00	87.497,81	0,00	12.627,10	3.391,40
17	028	DEMOKRATSKA NARODNA ZAJEDNICA BIH - DNZ BIH	2.002.848,00	120.647,68	11.158,29	31.887,16	25.665,37	12.025,63	33.823,63	6.087,60
18	877	NAŠA STRANKA	1.113.012,60	105.187,28	32.379,57	1.437,75	35.230,03	28.708,17	99,40	7.332,36
19	1181	DEMOKRATSKA PARTIJA - DRAGAN ČAVIĆ	753.374,53	74.162,77	16.116,75	0,00	44.705,72	5.744,77	1.732,38	5.863,15
20	036	BOSS - BOSANSKA STRANKA	2.343.340,50	69.367,85	8.350,00	5.894,80	18.558,96	2.954,94	3.609,15	30.000,00
21	1200	SRPSKA NAPREDNA STRANKA	715.309,20	59.940,70	1.980,00	0,00	0,00	22.943,70	0,00	35.017,00
22	1186	NOVA SOCIJALISTIČKA PARTIJA	1.113.012,60	51.760,68	0,00	0,00	51.610,68	0,00	0,00	150,00
23	882	STRANKA DEMOKRATSKE AKTIVNOSTI ZA EVROPSKU BIH A-SDA	2.699.020,70	45.289,20	0,00	0,00	1.854,09	0,00	16.678,26	26.756,85
24	513	STRANKA PENZIONERA - UMIROVLJENIKA BIH	1.350.652,90	37.689,48	3.020,00	3.032,00	3.625,35	17.925,66	4.287,02	5.799,45
25	020	GRAĐANSKA DEMOKRATSKA STRANKA BOSNE I HERCEGOVINE	1.506.558,15	36.668,67	6.829,69	2.800,00	5.800,93	10.175,45	5.222,60	5.840,00
26	561	NARODNA DEMOKRATSKA STRANKA	1.072.963,80	31.764,00	2.865,00	1.365,00	6.353,00	13.586,00	7.241,00	354,00
27	1179	SAVEZ ZA DEMOKRATSKU SRPSKU	1.430.618,40	20.093,17	0,00	0,00	11.996,60	0,00	4.628,85	3.467,72
28	732	SRPSKA RADIKALNA STRANKA DR.VOJISLAV ŠEŠELJ	1.072.963,80	15.615,27	0,00	3.200,00	0,00	0,00	12.415,27	0,00
29	521	HRVATSKA DEMOKRATSKA UNIJA BIH	208.370,80	7.339,30	1.053,00	500,00	1.233,30	2.500,00	1.053,00	1.000,00
30	1177	STRANKA ZA NAROD BOSNE I HERCEGOVINE	1.257.627,00	7.232,92	0,00	0,00	4.252,92	2.980,00	0,00	0,00
31	455	LDS - LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA	933.952,78	6.739,85	4.737,84	250,00	594,05	467,96	0,00	690,00
32	879	EKOLOŠKA PARTIJA REPUBLIKE SRPSKE	357.654,60	6.573,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6.573,16
33	1189	NOVI EKONOMSKI POKRET U BOSNI I HERCEGOVINI	926.233,05	6.549,10	0,00	0,00	5.789,86	212,00	283,24	264,00
34	866	STRANKA UDRUŽENIH NEZAVISNIH DEMOKRATA BIH	907.188,10	6.463,66	4.825,66	0,00	1.638,00	0,00	0,00	0,00

Monitoring izborne kampanje

Opšti izbori 2010

35	279	PARTIJA UJEDINJENIH PENZIONERA (RANIJE PENZIONERSKA PARTIJA RS)	178.827,30	4.351,71	2.764,40	215,40	238,30	669,28	100,00	364,33
36	731	EVROPSKA EKOLOŠKA STRANKA E5	933.952,78	4.015,30	2.828,80	0,00	0,00	1.186,50	0,00	0,00
37	1188	POSAVSKA STRANKA	7.301,80	1.675,42	234,00	0,00	188,37	475,00	310,05	468,00
38	049	ZAVICAJNI SOCIJALDEMOKRATI - MILE MARCETA	172.823,40	150,00	100,00	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00
39	1183	PARTIJA PRAVOG PUTA	681.705,30	2.987,38	410,00	0,00	1.934,88	0,00	642,50	0,00
40	032	DEMOKRATSKA STRANKA INVALIDA BIH	1.610.188,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
41	734	HRVATSKA STRANKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE	1.462.643,00							
42	1185	STRANKA KOKUZA	1.214.861,70							
43	1184	TVOJA I MOJA STRANKA U BOSNI I HERCEGOVINI	186.338,60							
44	1187	HSP DR.ANTE STARČEVIĆ-PRAVAŠI 21 STOLJEĆA	81.569,60							
45	1178	HRVATSKA STRANKA PRAVA DR.ANTE STARČEVIĆ BOSNE I HERCEGOVINE	13.070,80							
46	1015	KLADUŠKA STRANKA PRIVREDNOG PROSPERITETA	11.561,50							
		U K U P N O	62.063.319,40	10.018.340,95	1.428.000,47	700.041,72	3.060.860,15	1.404.446,74	884.985,72	2.540.006,15

Analiza troškova

S ciljem prikupljanja što više informacija o finansiranju predizborne kampanje za Opšte izbore, Transparency International je uputio zahtjeve za informacije, kako strankama uključenim u monitoring, tako i Regulatornoj agenciji za komunikacije kojoj medijske kuće podnose izvještaje, te javnim servisima. Nažalost, stranke nisu bile spremne dati informacije o finansiranju predizborne kampanje, sa izuzetkom SDP koja je kompletan plan troškova kampanje objavila i prije izbora, te imenovala i donatore. Ovo je do sada jedini zabilježen slučaj da stranka objavi imena svojih donatora i plan troškova kampanje.

Kada su u pitanju mediji, oni su obavezni Regulatornoj agenciji za komunikacije dostaviti cjenovnike svojih usluga, kao i termine koji će biti na raspolaganju za političko oglašavanje. Iako je RAK ove izvještaje dostavila TI BiH-u, oni ipak ne sadrže informacije o tome koje stranke su zakupile koje termine, pa se na osnovu toga nisu ni mogli procijeniti troškovi stranaka.

S obzirom na to da su jedino javni emiteri obavezni dostaviti informacije o svom poslovanju, imajući u vidu da se na njih kao javne institucije primjenjuje Zakon o slobodi pristupa informacijama, TI BiH je poslao zahtjeve BHRT, RTRS i FTV u kojem je tražio informacije o pruženim uslugama političkim partijama tokom predizborne kampanje, te pojedinačnim iznosima uplaćenim od strane stranaka, kao i nenaplaćenim potraživanjima.

Do sada je samo FTV dostavila tražene podatke, dok se BHRT potpuno oglušila, a RTRS dostavila odgovor da nisu u mogućnosti dostaviti podatke jer štite interese svojih klijenata, od kojih bi za te svrhe morali tražiti saglasnost klijenata. Na ponovljeni zahtjev i upućenu žalbu, RTRS je poslao strankama zahtjev da TI BiH-u dostave tražene informacije, a ne da daju saglasnost da RTRS dostavi podatke.

Nažalost ispostavilo se da i sami javni servisi, sa izuzetkom FTV u ovom slučaju, iako bi trebalo da služe javnosti i građanima, odražavaju potpunu netransparentnost u procesima finansiranja političkih stranaka i izbornih kampanja, koja je obilježila kako prethodnu, tako i sve ostale kampanje u prošlosti.

Podaci o ostvarenim prihodima na osnovu političkog odlašavanja stranaka koje je dostavila FTV su predstavljenu u sljedećoj tabeli:

Stranka	Prihod
A-SDA	1.479,49 KM
HDZ 1990	7.350,46 KM
HSS-NHI	3.480,00 KM
Ismeta Dervoz	1.750,00 KM
Stranka za BiH	60.788,99 KM
Partija pravog puta	363,90 KM
SBB – Fahrudin Radončić	59.879,74 KM
SDP	51.375,70 KM
Socijaldemokratska unija	4.980,00 KM
SDA	107.497,05 KM
UKUPNO	298.945,33 km

Podaci FTV ukazuju na to da su rezultati monitoringa sprovedenog od strane TI BiH, odnosno procjene troškova oglašavanja na pojedinima medijima približni stvarnim uplaćenim iznosima od strane stranaka.

Finansijski izvještaji stranaka

Prije same analize prijavljenih troškova stranaka po stavkama, neophodno je osvrnuti se na samu formu prijavljivanja troškova i obrasce putem kojih se oni podnose CIK BiH. Naime, kao što je već spomenuto, prema Pravilniku o podnošenju predizbornih i postizbornih finansijskih izvještaja, stranke su obavezne navoditi troškove kampanje prema sljedećim kategorijama:

- a) troškovi štampanja plakata,
- b) troškovi plakatiranja,
- c) troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglašenja, saopštenja i sl. u javnim glasilima,
- d) troškovi organizacije predizbornih skupova
- e) troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima,
- f) ostali troškovi propagande.

Sama formulacija ovih kategorija ne pruža nikakve informacije o tome koji troškovi se tačno svrstavaju pod koju kategoriju, a ovo nije objašnjeno ni u samom Pravilniku. Na primjer, apsolutno je nejasno šta se svrstava pod ostalim troškovima propagande, pod čim stranke uglavnom prijavljuju najveći procenat rashoda. Tako je Stranka za BiH pod ostalim troškovima propagande zavela 1.144.601,14 KM, što je ubjedljivo najveća stavka u izvještaju ove stranke i iznosi više nego sve ostale zajedno. Isti princip prijavljivanja troškova upotrijebili su i SNSD, HDZ 1990, Radom za boljitak, itd. S obzirom na to da ova najuopštenija stavka nosi najveći procenat rashoda, neophodno ju je konkretnije definisati ili raščlaniti na više stavki čime bi se pružio uvid u konkretne troškove.

Takođe, apsolutno je nejasna razlika između stavke c) i e), jer se obje odnose na **štampanje** oglasa, odnosno predizbornog materijala, dok se nigdje ne spominje zakup prostora u elektronskim medijima. Na ovaj način posmatraču ostaje da nagađa u koju stavku je stranka prijavila koju vrstu rashoda, tj. da li je na primjer oglašavanje na televiziji zavedeno pod stavku „ostali troškovi propagande“ ili je zavedeno kao „štampanje predizbornih oglasa, proglašenja i sl. u javnim glasilima“, ili da li se po ovoj logici onda oglašavanje u štampanim medijima zavodi kao kategorija štampanje oglasa u javnim glasilima, ili kao štampanje i umnožavanje predizbornog materijala.

Ne samo da ovako formulisani izvještaji ne pružaju informacije javnosti, već otežavaju i sam nadzor nad troškovima, te sudeći prema izvještajima stranaka, i same stranke različito tumače ove stavke. Naime, posmatrajući prikaz troškova svih partija, vidljive su velike razlike između istih stavki kod različitih partija. Tako npr. Stranka za BiH, koja je imala više ukupnih prijavljenih troškova od SNSD-a, za troškove štampanja predizbornih oglasa, proglašenja i sl. u javnim glasilima prijavila je 71.406,57 KM, dok je SNSD za istu stavku prijavio 438.081,97 KM. S druge strane, kao što je već pomenuto S BiH je pod ostalim troškovima prijavila 1.114.601,14 KM, dok je SDP u ovoj stavci prijavio 20.478 KM.

Potencijalne nepravilnosti u finansijskim izvještajima

Imajući u vidu evidenciju o održanim predizbornim skupovima i prijavljene iznose za organizaciju istih, dolazi se do prvog jasnog nepoklapanja finansijskih izvještaja sa podacima monitoringa kampanje. Naime, prema broju održanih skupova i prijavljenim troškovima njihove organizacije i održavanja, nameće se zaključak da stranke u prosjeku za jedan skup izdvajaju samo oko 3.000 KM, što predstavlja izuzetno nizak iznos kada se uzmu u obzir faktori, kao što su veličina, odnosno brojnost skupova, lokacije, a posebno honorari estradnih umjetnika unajmljenih da privuku što više pristalica.

Zbog toga je u narednoj tabeli predstavljen broj održanih skupova pojedinačno po strankama u odnosu na prijavljeni iznos organizacije.

Stranka	Broj održanih skupova	Prijavljeni troškovi	Prosječni troškovi po skupu
SDA	50	192.118,99 KM	3.842 KM
SBB	38	132.008,60 KM	3.474 KM
SDP	64	156.535,33 KM	2.446 KM
HDZ BiH	31	120.002,54 KM	3.871 KM
SDS*	46	74.205,11 KM	1.787 KM
PDP*	45	8.009,62 KM	
Stranka za BiH	50	225.804,69 KM	4.516 KM
SNSD	61	169.018,60 KM	2.771 KM

**SDS i PDP su na pojedinim skupovima istupali zajedno u okviru koalicije Zajedno za Srpsku, te je stoga teško razgraničiti koja stranka je plaćale koje troškove organizacije skupova. Zbog toga je izračunata prosječna cijena skupa kroz zbir troškova obje partije.*

Kao što je vidljivo iz tabele, prosječni iznos organizacije jednog skupa je izrazito nizak u poređenju sa informacijama predstavljenim u presjeku održanih skupova, posebno uzimajući u obzir broj nastupa pjevača i zabavljača na pomenutim skupovima.

HDZ BiH je za prijavljenih 120.002,54 KM troškova za održavanje pšredizbornih skupova uspjela pokriti troškove sljedećih izvođača:

- Femminem - 15 koncerata tokom kampanje
- Ivan Mikulić - 16 koncerata
- Mate Bulić - 8 koncerata
- Posebna vožnja - 4 koncerta
- Ine Tadić i Hercegovački bečari
- Ivana Marić
- Marin Previšić
- Širokobriješki dukati.

Isti primjer dala je i Stranka za BiH, pa je sa **225.804,69 KM** pokrila troškove **5 nastupa Hanke Paldum, 5 koncerata grupe Regina i 4 koncerta sastava Mostar Sevdah Reunion.**

Na isti način, SDA je za sve svoje skupove zajedno izdvojila oko 120.000 KM, a nastupali su pet puta Hari varešanović, zatim Halid Muslimović, Edin Talović, Amira Medunjanin, Kenan Mačković, Eldin Huseinbegović.

I SNSD je na svojim tribinama ugostio dva puta Svetlanu Cecu Ražantović, pri čemu je prijavio ukupne troškove od 169.018,60 KM, iako je prema medijskim izvještajima samo za jedan nastup ove pjevačice neophodno izdvojiti oko 100.000 eura.

Kada je riječ o SNSD, neophodno je napomenuti i da je u prijavi svojih troškova pod stavkom „Troškovi štampanja plakata“ naveo 0 KM, iako su plakati ove stranke bili vidljivi širom BiH, te je čak kampanju započeo simboličnim lijepljenjem prvog plakata. S druge strane, navedeni su troškovi plakatiranja od oko 50.000 KM, čime se postavlja pitanje kako su plakati lijepljeni, ako nije bilo troškova za njihovo štampanje. Zbog toga je neophodno ispitati da li je štampanje platio neko drugi, što bi u tom slučaju moralo biti prijavljeno kao donacija u činjenju.

Kao dodatni primjer nepravilnosti u sprovođenju izborne kampanje, može se navesti početak kampanje SDA van zakonom propisanog perioda (30 dana prije početka izbora), gdje su širom BiH distribuirani plakati mjesec dana prije početka kampanje. Istina, na plakatima nije bilo naznačeno da je u pitanju SDA, ali je sa početkom kampanje na postojeće plakate samo dodato ime stranke. Centar za humanu politiku je podnio prijavu CIK BiH o ovom slučaju, ali CIK BiH do sada nije postupala na osnovu prijave. Samim tim, ne samo da bi trebalo preispitati legalnost ovakvog postupka u smislu perioda u kojem je po zakonu dozvoljeno političko oglašavanje, već bi trebalo provjeriti i na koji način su plaćeni ovi plakati, odnosno da li su njihovu troškovi uključeni u izvještaj.

Poredeći rezultate monitoringa TI BiH i prijavljenih troškova kampanje, jedina neusaglašenost u iznosima javlja se u slučaju SBB, jer su procijenjeni troškovi oglašavanja koje je sačinio TI BiH - 777.769 KM - veći od ukupno prijavljenih troškova SBB u finansijskom izvještaju - 700.677,8 KM. Pri tome treba naglasiti da se procjena TI BiH zasnivala samo na oglašavanju u elektronskim i štampanim medijima, te tako čini samo dio ukupnih troškova, čime razlika postaje još veća. Jedno od objašnjenja za ovo neslaganje mogla bi biti činjenica da je Fahrudin Radončić, predsjednik SBB, vlasnik Dnevnog avaza, dnevnih novina u kojima se u velikoj mjeri oglašavao, te da u tom slučaju sam sebi nije plaćao usluge oglašavanja. Međutim, u tom slučaju bi trebalo preispitati da li je ovakav vid poslovanja dozvoljen, te da li je stranka prijavila moguće besplatno oglašavanje kao donaciju u činjenju. Ipak, trebalo bi uzeti u obzir da bi, sve i da je oglašavanje sprovedeno putem donacije, ovakva donacija daleko premašila dozvoljeni iznos donacije.

Stranačke i javne funkcije u izbornoj kampanji - zloupotrebe institucija u svrhu kampanje

Ono što predstavlja poseban problem kada su u pitanju izborne kampanje u BiH, te ponašanje političkih subjekata tokom kampanje, je nedovoljna razgraničenost zvaničnih, javnih funkcija i stranačkih uloga funkcionera. Naime, iako Poglavlje 16 Izbornog zakona propisuje da „funkcioneri na svim nivoima vlasti koji su kandidati na izborima ne smiju imati povlašten položaj prema drugim učesnicima u izbornom procesu“, u smislu predstavljanja u medijima, nigdje nije regulisana zloupotreba funkcije vlasti u svrhu lične promocije ili promocije stranke, pa se u praksi dešava da funkcioneri iskorištavaju svoj

položaj i pojavljivanje u medijima kao priliku za promociju stranke. Veoma često funkcioneri, pozvani da gostuju u emisijama ili javnim skupovima zbog funkcije koju obavljaju, iskoriste ovakve nastupe i pretvore ih u predizborni skup ili obraćanje. Ovo je primijećeno i od strane Ureda za demokratske institucije i ljudska prava OSCE, koji u svom Privremenom izvještaju o izbornoj kampanji za period od 14.-20. septembar 2010. Naglašava da javni emiteri „nastavljaju opsežno pratiti državne dužnosnike koji su također kandidati u predstojećim izborima, često na načine koji favoriziraju određene kandidate. Predstavnici javnih emitera koji su se susreli sa OSCE/ODIHR Izborno posmatračkom misijom potvrdili su da je prednost položaja jedan od ključnih izazova tokom trajanja kampanje.“ Naglašeno je da u ovoj praksi prednjače FTV i RTRS, koji su gotovo isključivo u vijestima pratili samo aktivnosti nosioca vlasti, odnosno predstavnika vladajućih stranaka.

Na ovaj način se indirektno, na legalan način, zloupotrebljava položaj, a u određenim slučajevima, čak i sredstva iz budžeta, ukoliko je u pitanju plaćeni oblik predstavljanja funkcije ili institucije. U BiH rukovodstva političkih partija zauzimaju najvažnije državne funkcije - predsjednici vlada, ministri itd. Veoma je teško razlikovati, pogotovo u vrijeme izbora, da li ta lica, kada se pojavljuju u medijima, postupaju kao nosioci vlasti ili se pojavljuju kao kandidati za neke buduće pozicije. Za ovu vrstu ponašanja ne postoje jasna pravila razgraničenja. Problem se još produbljuje praksom po kojoj visokopozicionirani javni zvaničnici koriste resurse i infrastrukturu institucija za interese svojih stranaka i sopstvene interese, što zbog nepostojanja adekvatnih pravila ponašanja prolazi potpuno nekažnjeno.

Jedan od primjera ovakve prakse je dokumentarni film o premijeru RS, Miloradu Dodiku, autora Pere Simića, savjetnika gospodina Dodika, pod nazivom “Ponosni na Srpsku”, za koji je iz budžeta RS finansirano snimanje i priprema, kao i emitovanje, u zakupljenom terminu, na Radio-televiziju Republike Srpske, a kasnije i ostalim TV stanicama. Film je potpisala i platila Vlada Republike Srpske.

Gledajući film, na prvi pogled postaje jasno da je u pitanju promocija SNSD i funkcionera ove stranke, te hvalisanje poduhvatima SNSD-a u prethodne četiri godine koliko su na vlasti. Već su pomenute visoke cijene emitovanja reklamnih spotova, a uzimajući u obzir da pomenuti promotivni film traje gotovo sat vremena, te da je u više navrata, kako prije kampanje, tako i za vrijeme kampanje, na gotovo svim kanalima u RS emitovan u udarnim terminima, jasno je da su za ovi vrstu promocije izdvojena zaista veliki iznosi.

Međutim, s obzirom na to da je film finansiran od strane Vlade RS, Centralna izborna komisija ne može reagovati, jer za ovakvu promociju nije platila stranka, pa tako ovaj film postaje sasvim legalan način zaobilaženja pravila i zloupotreba institucije Vlade RS u lične svrhe, naročito imajući u vidu da je ovaj film izrađen u izbornoj godini, emitovan kao reklama, na račun budžeta, i to u periodu u kojem je zabranjeno političko oglašavanje.

Još jedan sporan slučaj kada je u pitanju Vlada RS bila je dodjela sredstava medijima u iznosu od ukupno 5 miliona KM (Televizijskim stanicama namijenjeno je 2,25 miliona KM, štampanim medijima 2,2 miliona KM i radio stanicama 550.000 KM) pred sam početak izborne kampanje. Vlada RS jeste raspisala javni poziv za dodjelu ovih sredstava, putem kojeg su mediji trebali da dostave projekte u roku od 90 dana, a koji su trebali da budu od društvenog interesa, iako nije jasno pojašnjeno šta to podrazumijeva. Međutim, najznačajniji dio sredstava je dodijeljen daleko prije isteka roka od 90 dana, i to RTRS-u,

Glasu Srpske, Nezavisnim novinama i Pressu RS, koji su kasnije, kako će biti dodatno objašnjeno u analizi medijskog praćenja kampanje, favorizovali Vladu RS i SNSD u svom praćenju predizborne kampanje.

Ipak SNSD nije jedina stranka koja je pokušala koristiti institucije vlasti u svrhu predizborne kampanje. Sličan slučaj zabilježen je kroz provođenje kampanje Ministarstva energetike, rudarstva i industrije FBiH, na čijem čelu je prije izbora bio Vahid Hećo, funkcioner stranke za BiH. Naime, kampanju potpisuju pomenuto ministarstvo, te Elektroprivreda BiH i Elektroprivreda Mostar. S obzirom na to da kampanja nosi slogan „Nije kasno za bolji život“, te da je sprovedena pred sam početak izborne kampanje, a sam sadržaj TV spotova i bilborda promovisao je rad ministarstva na energetskim projektima, TI BiH je uputio zahtjeve za informacije o javnom pozivu za izbor najpovoljnije ponude za provođenje kampanje, te kriterijumima ocjenjivanja ponude, izboru najboljeg ponuđača i cijeni ugovorenih usluga. Elektroprivreda je odgovorila da ovo preduzeće nije učestvovalo u organizovanju kampanje, pa je samim tim nije ni finansiralo, s napomenom da se ove informacije mogu dobiti u resornom ministarstvu. U isto vrijeme, premijer FBiH Mustafa Mujezinović u izjavi medijima je potvrdio da Vlada nije odobrila niti finansirala pomenutu kampanju, dok je ministar Hećo u reakciji na saopštenje TI BiH s jedne strane izrazio ponos na činjenicu da se kampanja povezuje sa uspjesima Stranke za BiH, a s druge tvrdio da iz „budžeta Federacije BiH nije utrošena nijedna konvertibilna marka vezano za kampanju za promociju energetskih projekata”.

Nakon nekoliko upita Ministarstvu, TI BiH je dobio odgovor od ministra Heće da su kampanju finansirali i inicirali „menadžeri pojedinih kompanija“ koji su u tome našli interes, nadajući se da će biti uključene u izvođenje projekata koji se promovišu kroz kampanju. TI BiH je nakon ovoga podnio prijavu Tužilaštvu Kantona Sarajevo zbog zloupotrebe položaja i ovlaštenja, jer postojiveza između nezakonitog finansiranja kampanje "Nije kasno za bolji život" i mogućih poslovnih ponuda, te stavljanje u izgled nekim privrednim društvima dobijanje poslova protivno proceduri koju propisuje Zakon o javnim nabavkama. TI BiH je uputio i prigovor CIK BiH zbog zloupotrebe institucije u svrhu kampanje. U prijavi je navedeno da ova kampanja ima karakter izborne koju finansiraju privredna društva u korist jedne političke partije i da je takvo postupanje protivno odredbama Zakona o finansiranju političkih partija. Ovaj slučaj je još uvijek u procesu istrage od strane kantonalnog tužilaštva.

Iznuđivanje i kupovina glasova

Slučaj Lijanovići⁴

U decembru 2010. oko 500 građana protestovalo je u centru Cazina tvrdeći da im je Narodna stranka Radom za boljitak prije izbora obećala po 100 KM ukoliko glasaju za njene kandidate, ali da iako su obavili svoju glčasačku dužnost, taj novac nisu dobili. Novinari BHRT su zabilježili i izjave protestanata koji su tvrdili da su im prije izbora dostavljena pismena uputstva za koga da glasaju, te da su čak unaprijed dobili glasačke listiće sa

⁴ Prilog sa protesta dostupan je na: <http://www.dnevnik.ba/novosti/kronika/pet-stotina-kraji%C5%A1nika-prosvijedovalo-jer-im-lijanovi%C4%87i-nisu-platili-glasove-jere-i->

obilježenim kandidatima za koje će glasati. Takođe, pojedini prevareni glasači su novinarima tvrdili da su i na prošlim izborima glasali po istom principu, te da ni tada nisu dobili obećani novac.

Centralna izborna komisija je tada najavila da će, ukoliko dobije informacije o tom slučaju, pokrenuti istragu kako bi se utvrdilo da li je NSRzB zaista obećavala novac i kupovala glasove.

Poražavajuća je činjenica da iako je čak 500 svjedoka tvrdilo da je počinjeno krivično djelo, još uvijek nema odgovora institucija niti istrage o ovom slučaju.

Nažalost, čak i ukoliko CIK BiH utvrdi kršenje zakona i izrekne sankcije ovoj stranci, najveća kazna predviđena za obećanje novčane nagrade s ciljem dobijanja podrške birača iznosi samo 10.000 KM, iako ovkavo djelo narušava sve demokratske principe i potpuno ruši vjerodostojnost izbora.

Stranački pritisci na preduzeća

Izvor: Centar za istraživačko novinarstvo

Slavko Vučurević, predsjednik Opštinskog odbora Partije demokratskog progresa (PDP) Trebinje je 24. augusta podnio prijavu protiv Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD). Vučurević u prijavi navodi da su članovi SNSD-a sazivali radnike Hidroelektrana na Trebišnjici i pritome im prijetili otkazom ukoliko ne obezbijede 10 do 50 glasova za njihovog kandidata. Prijavu je podnio Javnom tužilaštvu Trebinje, Centru službe bezbjednosti Trebinje i Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA).

Medijsko praćenje kampanje⁵

Izvor: OSCE/ODIHR

Prema propisima CIK-a, u periodu zvanične kampanje javne radio-televizijske kuće moraju dodijeliti bar tri minute besplatnog vremena svakom političkom subjektu na jednakoj osnovi. Tokom ovog perioda politički subjekti mogu kupiti i vrijeme za oglašavanje do najviše 30 minuta na svakom javnom i najviše 60 minuta na svakom privatnom radio-televizijskom mediju nedjeljno.

Prema izvještajima Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR), tokom predizborne kampanje za Opšte izbore 2010. primijećen je pristrasan pristup medija pri praćenju predizbornih aktivnosti stranaka. Navedeno je i da su same političke partije izražavale zabrinutost u vezi s nedostatkom jednakog pristupa medijima opoziciji ili manjim strankama.

Ono što je posebno naglašeno u OSCE/ODIHR izvještajima je povlašten medijski tretman kandidata koji su vršioci zvaničnih funkcija, odnosno uglavnom kandidata koji predstavljaju vladajuće stranke

Emiteri veoma ograničeno pokrivaju aktivnosti kampanje u programima vijesti. Međutim, vijesti javnih medija nastavljaju opsežno pratiti državne dužnosnike koji su također kandidati u predstojećim izborima, često na načine koji favoriziraju određene kandidate.

Kao što su nagovijestili rezultati preliminarnog medijskog monitoringa OSCE/ODIHR Izborne posmatračke misije, državni javni TV kanal BHT1 uglavnom daje neutralni prikaz političkih aktera. Vijesti javnog emitera FBiH (FTV-a) gotovo isključivo pokrivaju aktivnosti vladinih struktura na državnom i entitetskom nivou, pri tom kritikujući te aktivnosti i pokazujući „tendenciju opozicionog mišljenja“.

Kada je u pitanju javni emiter RS (RTRS), SNSD-u i Savezu za demokratsku Srpsku (SZDS) je dodijeljeno znatno više prostora nego drugim političkim subjektima. Takođe, RTRS je većinu prostora u vijestima posvetila dužnosnicima RS, s tim što su oni u ovom slučaju predstavljani neutralno ili pozitivno. Rezultati media monitoringa OSCE/ODIHR pokazali su da su premijer i predsjednik RS zajedno zauzimali oko 50% prostora u izvještajima informativnog programa.

Među privatnim radio-televizijama, TV1, sa sjedištem u Sarajevu (koja je počela emitovanje kao informativni kanal nekoliko dana prije početka kampanje), favorizovala je vladajuće stranke u FBiH, posebno SBiH. Informativni programi TV1 dali su najveći dio termina Vladi FBiH (gotovo 16,8%), SBiH (14,5%) i SDA (oko 13%). Izborne hronike TV1 izvještavale su o preko 30 političkih subjekata mada su najveći udio u pokrivanju imale SBiH (26,5%) i SDA (gotovo 9%).

OSCE/ODIHR takođe navodi da i pojedini štampani mediji jasno favorizuju određene političke opcije. „Dnevni avaz, dnevni list s najvećim tiražom, koji je u vlasništvu

⁵OSCE Kancelarija za demokratske institucije i ljudska prava: Bosna i Hercegovina Opšti izbori 3. oktobra 2010. - Konačni izvještaj Izborne posmatračke misije OSCE/ODIHR. Varšava, 17. decembar 2010.

predsjednika SBB-a, djelovao je kao portparol te partije, čime je pokazao veliku pristrasnost u prilog SBB-a, koji je dobio gotovo jednu trećinu ukupnog prostora rezervisanog za političko izvještavanje u tom listu, a protiv drugih kandidata; na primjer SDA i SBiH su zauzeli više od 14 odsto prostora izvještavanja, i to u izuzetno negativnom svjetlu. Oslobođenje je, iako je prezentiralo široki spektar subjekata, prikazivalo SBB u negativnom svjetlu te takođe bilo kritično prema SNSD-u. Dva lista u RS-u, Glas Srpske i Nezavisne novine, favorizovala su SNSD i Vladu RS-a. Dnevni list je bio usmjeren na aktivnosti partija Hrvata, posebno HDZ-a.“⁶

1990 i HSP-a. Iskazane su zabrinutosti vezane za finansijsku podršku od oko pet miliona KM, koju je u julu 2010. godine vlada RS dodijelila javnim i privatnim medijima RS. Ovo je navodno urađeno prije izbora na selektivnoj osnovi, a sagovornici su naveli zloupotrebu javnog finansiranja u korist vladajućih političkih subjekata koji mogu imati korist od favorizovane medijske pokrivenosti u zamjenu za ovu vrstu finansijske potpore.

⁶Ibid.

Zaključci

Iz navedenih nalaza monitoring izborne kampanje za Opšte izbore 2010. vidljivo je da su i su se i posljednji izbori, odnosno kampanje koje ih prate, pokazale kao potpuno netransparentne i bez pokazane odgovornosti prema biračima, ali ni prema javnim sredstvima i institucijama.

Građani BiH bili su svjedoci još jedne kampanje u kojoj su se trošila sredstva bez polaganja računa građanima, a da ni nakon kampanje, bez obzira na objavljene izvještaje od strane CIK BiH, još uvijek nema detaljnog uvida u troškove stranaka.

Imajući u vidu da je zbog obimnosti izvještaja i nedostatka kadra i resursa, Službi za reviziju CIK BiH potrebno oko godinu i po dana da izvrši reviziju finansijskih izvještaja (revizorski izvještaji za kampanju 2008. su objavljeni tek 2010.), informacije o izvještajima stranaka mogu se očekivati tek naredne godine. Nažalost, ni tada se neće dobiti detaljan uvid u troškove stranaka tokom kampanje, jer CIK BiH još uvijek nema jasne nadležnosti kada je u pitanju pregled troškova, već se revizorski izvještaji fokusirani uglavnom na prihode, a na troškove kampanje se osvrću samo u pogledu eventualnog prekoračenja limita.

Početna tačka jačanja temelja na kojima počivaju političke stranke je regulatorni i društveni konsenzus o pravu javnosti da se informiše o finansiranju partija. Osim toga, ova vrsta informacija mora biti dostupna na način da se i sami građani mogu uključiti u nadzor nad političkim finansiranjem, kako bi na primjer podržali ili izvršili pritisak na nadležne institucije, te kako bi imali u vidu privatne interese koji stoje iza stranaka i kandidata kada budu glasali za njih. Ovdje nije riječ samo o generalnom pristupu informacijama, već javnost mora imati pristupa potpunim, pouzdanim i aktuelnim informacijama o resursima kojima raspolažu stranke, a posebno o načinu na koji se raspolaže novcem građana koji partije dobijaju kroz subvencije iz budžeta.

Zbog toga je Transparency International BiH pokrenuo inicijativu za izmjene Zakona o finansiranju političkih partija, kojima bi se ne samo osnažile nadležnosti CIK BiH, već i uvela obaveza strankama da objavljuju svoje izvještaje, a posebno učine dostupnim imena donatora i iznose donacija pomoću kojih finansiraju predizborne kampanje, kao i troškove.

Takođe, kao što je već navedeno u izvještaju, neophodno je izvršiti izmjene Pravilnika o podnošenju predizbornih i postizbornih finansijskih izvještaja stranaka, na način da se kategorije troškova detaljnije odrede, te da se pruži uvid u pojedinačne troškove stranaka, bez ostavljanja prostora za dvosmislena tumačenja.

Navedene izmjene i pooštavanje nadzora nad finansiranjem i troškovima političkih partija, neophodne su kako bi se povratilo povjerenje građana u političke partije, imajući u vidu da rezultati svih istraživanja TI BiH ukazuju na to da građani kao glavne krivce za prisustvo korupcije u BiH vide političke partije, te da apsolutno nemaju povjerenja u to da će stranke zastupati njihove interese nakon izbora.

Takođe, omogućavanje uvida građanima u informacije o finansiranju stranaka omogućiće jačanje mehanizma nadzora od strane građana, pružajući konačno mogućnost građanima da one koje biraju na izborima drže odgovornim za svoje postupke, pojačavajući time značaj svakog pojedinačnog glasa.

